

Выдаецца
з 9 жніўня 1917 г.

ЗВЯЗДА

21

ЖНІЎНЯ 2014 г.

ЧАЦВЕР

№ 157 (27767)

Кошт 1800 рублёў

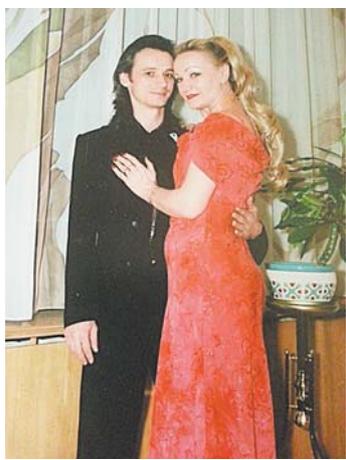
Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

Сабака бывае
куслівым...

СТАР 6

Сямейная
газета

Цыганскі
«Алюр» Людмілы
Радзівонавай

ЦЫТАТА ДНЯ

Міхаіл АСЕЕЎСКІ, намеснік
прэзідэнта — старшыні
праўлення ААТ Банк ВТБ:

«Што такое сярэдні бізнес
сёння? У Расіі мы адносім да яго
кампаніі з выручкай ад \$10 млн
да \$300 млн. У Беларусі —
ад \$4 млн да \$100 млн. Як пра-
віла, гэтыя кампаніі існуюць
на рынку 10-15 гадоў. Гэта
фірмы, якія прайшлі праз
рознае складанае сітуацыі:
крызісы, дэвальвацыі і іншыя
выпрабаванні. Але, нягледзя-
чы на ўсе праблемы, сярэдні
бізнес — гэта самая здаровая
частка рынкавай эканомікі
і найбольш пазітыўна на-
строеная частка прадпры-
мальнікаў. Яны хочуць разві-
ваць сваю справу, укладваць
у яе. Для іх бізнес — гэта
жыццё. Таму мы бачым у гэ-
тым кірунку вялікі патэнцы-
ял развіцця».

Курсы замежных валют,
устаноўленыя НБ РБ з 21.08.2014 г.

Долар ЗША		10390,00	■
Еўра		13820,00	▼
Рас. руб.		287,00	▼
Укр. грыўня		787,12	▼

ISSN 1990 - 763X

14157

9 771990 763008

Вандраваець з душою

Калекцыянер Уладзімір Цвірко збірае
цікавыя экспанаты, якія знаходзіць
падчас падарожжаў па Беларусі

Ён жа і стварыў
прыватны
этнаграфічны музей
у вёсцы Хадакова
Мінскага раёна.
Там налічваецца
каля дзвюх тысяч
разнастайных
экспанатаў. Гонар
Уладзіміра — самы
маленькі вятрак
у Беларусі, які ён
знайшоў у вёсцы Мікіцк
Драгічынскага раёна
ў паўразбураным
выглядзе. Цэлы
год спатрэбіўся
калекцыянеру на
аднаўленне млына.
Спачатку паглядзець
на рэдкія экспанаты
і ветраны млын
прыходзілі яго сябры
і сваякі, а зараз тут
можна сустрэць
і турыстаў.

Надзея БУЖАН,
фота аўтара.

■ Расклад на заўтра

ІНАВАЦЫІ Ў АДУКАЦЫІ

Удзельнікі педагогічнага форуму
лічаць, што кіраўнікоў трэба выходзіць
са школьнай парты

Старшыня Мінскага абласнога выканаўчага камітэта Сямён Шапіра прапанаваў у будучым праводзіць педагогічны форуму цэнтральнага рэгіёна ў новым фармаце. У прыватнасці, даклад упраўлення адукацыі па ўдасканаленні вучэбнага працэсу накіроўваць ва ўстановы адукацыі загадзя, каб педагогі змаглі з імі папярэдне азнаёміцца ўжо непасрэдна падчас самога мерапрыемства. Такую ініцыятыву ён агучыў ва Уздзе на канферэнцыі педагогічных работнікаў Міншчыны «Адукацыя — стратэгічны рэсурс у інавацыйным развіцці Мінскай вобласці».

Начальнік упраўлення адукацыі Мінаблвыканкама Галіна Казак распавяла, што на Міншчыне шукаюць новыя тэхналогіі, фінансавыя механізмы і магчымасці, каб выхаваць усебакова адукаванага, духоўна багатага чалавека. Напрыклад, пачалі цесна супрацоўнічаць з Беларускай дзяржаўнай педагогічным універсітэтам імя М. Танка, які з'яўляецца своеасаблівай кузняй кадраў для вобласці. І ўжо сёння 668 чалавек паступілі на педагогічны спецыяльнасці, 158 — па мэтавым накіраванні. А гэта значыць, што будучыя выпускнікі вернуцца дадому, каб жыць і працаваць на роднай зямлі, у школах, якія закончылі самі.

■ Інтэрнэт-гандаль

ЦЭНЫ ТОЛЬКІ Ў НАЦЫЯНАЛЬнай ВАЛЮЦЕ

А кур'ерская дастаўка
стане выключна прафесійнай?

Беларусы даўно ацанілі перавагі інтэрнэт-гандлю, але многія працягваюць з недаверам ставіцца да прапаноў крам у сеціве. Прычына — стэрэатыпы, што тавар можа аказацца няякасным, а прадаўцы не дадуць чэк або гарантыйны талон. Што ўяўляе сабой беларускі рынак інтэрнэт-гандлю сёння? Якія праблемы застаюцца пакуль не вырашанымі? Гэтыя і іншыя пытанні абмяркоўваліся экспертамі падчас «круглага стала» ў прэс-цэнтры БЕЛТА.

СТАР 4

СТАР 3

■ На палях

Яшчэ адна вобласць фінішавала

Па апошніх звестках Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання, Брэсцкая вобласць завяршыла ўборку збожжавых і зернебабовых культур і далучылася да Гомельскай ды Магілёўскай.

Усяго па краіне сабрана 99,1% збожжавых і зернебабовых культур. Увогуле намалочана каля 9,155 млн тон збожжа. Сярэдняя ўраджайнасць — 39,3% ц/га.

Уладзіслаў КУЛЕЦКІ.

Уборка збожжавых у краіне падыходзіць да завяршэння. Разам з тым, у абласцях прыступілі да «малога жніва». У прыватнасці, механізатары СВК «Зарэчны-Агра» Гродзенскага раёна вывелі свае камбайны на прысядзібныя ўчасткі жыхароў вёскі Белья Балоты.

Нельга дапусціць, каб колас перастаяў на карані, а залатое зерне высыпалася на зямлю. Ад своечасовага клопату залежаць надой ды прывагі ў прыватных гаспадарках. А гэта добрая падтрымка не толькі саміх вясцоўцаў, але і ўнёсак у агульнадзяржаўную скарбонку.

Фота БЕЛТА

■ Факт

ВУП ПАВЯЛІЧЫЎСЯ НА 1,6%

Паводле інфармацыі Нацыянальнага статыстычнага камітэта, валавы ўнутраны прадукт Беларусі сёлета за студзень—ліпень узрос на 1,6% у параўнанні з аналагічным перыядам летась. У грашовым вымярэнні гэты паказчык дасягнуў лічбы 413 трлн 887 млрд рублёў.

Спецыялісты адзначаюць, што прадукцыйнасць працы па ВУП (без мікраарганізацый і малых арганізацый без ведамаснай падпарадкаванасці) складала 75,9 млн рублёў, што на 2,7% больш у параўнанні з сямю месяцамі летась.

Такім чынам, прамысловой прадукцыі ў студзені—ліпені выраблена на 383 трлн 65 млрд рублёў, у тым ліку за ліпень на 56 трлн 861,7 млрд рублёў. Запаволенне тэмпаў зніжэння прамвытворчасці працягваецца.

А вось у сельскай гаспадарцы, будаўніцтве жылля і сістэме аптовага гандлю назіраюцца нават плюсы. Сельскагаспадарчай прадукцыі (у гаспадарках усіх катэгорый) у студзені—ліпені выраблена на 58 трлн 115,4 млрд рублёў, што дае прырост да аналагічнага перыяду летась на ўзроўні 7,8%. Удзельная вага інавацыйнай прадукцыі ў агульным аб'ёме адгружанай склала 15%. Інвестыцыі ў асноўны капітал дасягнулі 111 трлн 676,9 млрд рублёў.

За сем месяцаў уведзена ў эксплуатацыю жылля за кошт усіх крыніц фінансавання 2 млн 973,4 тыс. квадратных метраў, або на 7,6% больш за такі перыяд летась. Павялічыўся за сем месяцаў і аптотвы тавараабарот на 11,2% да 315 трлн 429,3 млрд рублёў, рознічны — на 10,3% да 169 трлн 970,5 млрд рублёў.

Сяргей КУРКАЧ

■ Студатрадаўскі абмен

НА ЯМАЛЕ І Ў КУРОРТНЫХ ЗДРАЎНІЦАХ

Гэтым летам у Расіі ў складзе розных студэнцкіх атрадаў працуюць больш як 260 маладых беларусаў.

Каля паўсотні беларускіх студэнтаў задзейнічаны на Усерасійскай маладзёжнай будоўлі «Баваненкава» ў Ямала-Ненецкай аўтаномнай акрузе, дзе яны ўзводзяць аб'екты нафтагазакандэнсатнага радовішча.

Частка будатрадаўцаў з Беларусі накіраваліся ў расійскую сталіцу, на будаўніцтва Маскоўскага ўніверсітэта стаматалогіі. Акрамя таго, на поўдні Расіі, у курортным комплексе «Надзея», пансіянаце «Лазурны» і санаторыі «Арляня» працуюць сэрвісныя атрады беларускіх студэнтаў. У тым жа рэгіёне знаходзяцца і два педагагічныя атрады з Беларусі: будучыя настаўнікі працуюць з дзецьмі ў аздараўленчым летніку «Энергетык» і санаторыі «Ейск». Таксама адзін сельскагаспадарчы атрад адправіўся ў Маскоўскую вобласць, у ЗАТ «Ленінскае».

А ў Беларусі свой працоўны семестр праводзяць крыху больш як 110 расійскіх студэнтаў. Каля паўсотні маладых расіян удзельнічаюць у будаўніцтве Беларускай АЭС, дзе працуе зводны беларуска-расійскі студэнцкі атрад імя Героя Савецкага Саюза, удзельніка Вялікай Айчыннай вайны Лебедзева. І прыкладна 70 расійскіх студэнтаў шчыруюць на розных будоўлях у беларускай сталіцы.

Надзея НІКАЛАЕВА

■ Здарэнне

СМАЖЫЛІ АРЭХІ, ЗАГАРЭЎСЯ ЦЭХ...

Сталічныя выратавальнікі аператыўна ліквідавалі загаранне ў цэху вядомай «Камунаркі».

Здарэнне адбылося ўдзень у аднапавярховым цагляным цэху, дзе ў спецыяльным апарце абсмажваюць арэхі. Дарэчы, агрэгат быў 1976 года выпуску. У ім і загарэліся адкладанні на плошчы каля чатырох квадратных метраў. Праблему ліквідавалі менш чым за 20 хвілін. Ніхто не пацярпеў. Папярэдне мяркуецца, што менавіта з-за нясвоечасовай ачысткі апарата ад адкладанняў і адбылося іх загаранне.

Сяргей РАСОЛЬКА

■ Пазіцыя

І ДЛЯ ЭКАНОМІКІ, І ДЛЯ ПРЫРОДЫ

Атамная электрастанцыя будзе мець станоўчы ўплыў на экалогію краіны

Будаўніцтва Беларускай АЭС упэўнена рушыць наперад. Да канца года будзе дастаўлены рэактар для першага энергблока. Запрацаваць станцыя павінна, як і запланавана па графіку, у 2018 годзе. Пра важнасць атамнай энергетыкі для Беларусі напісана шмат: гэта навуковы і тэхналагічны прарыў, базіс для эканамічнага развіцця краіны, істотны ўнёсак у яе энергетычную бяспеку... Асобным пунктам стаіць павышэнне экалагічнай бяспекі.

Як вядома, асноўная частка энергіі на планеце вырабляецца за кошт спалвання вугляроду. У сучасным свеце нафта, газ, вугаль, сланец, торф, дрывы служаць асноўным палівам для ацяплення, выпрацоўкі электрычнасці і работы рухавікоў. Прадукты згарання трапляюць у атмасферу, ствараючы сур'ёзныя праблемы і для здароўя людзей, і для навакольнага асяроддзя. Як паказваюць даследаванні Міжнароднага энергетычнага агенцтва (МЭА), выкіды вуглякіслага газу CO₂ з года ў год толькі павялічваюцца: за апошнія 40 гадоў яны ўзраслі больш чым удвая, перавысіўшы 35 мільярд тон у год. Глобальны эканамічны крызіс сітуацыю толькі пагоршыў, хоць чакалася, што замаруджанне сусветнай эканомікі станюча адаб'еца на навакольным асяроддзі: прадпрыемствы пачалі эканоміць на экалогіі і актыўна карыстацца небяспечнымі, але больш таннымі тэхналогіямі.

Менавіта штодзённае забруджанне атмасферы, асабліва рухавікамі ўнутра-

нага згарання, з'яўляецца галоўнай экалагічнай праблемай чалавецтва. Альтэрнатыўная энергетыка пакуль можа адыгрываць толькі дапаможную ролю: гідрастанцыі, ветразэнергетыка, сонечныя батарэі, геатэрмальныя крыніцы, біяпаліва — усе гэтыя варыянты маюць істотныя абмежаванні па месцы і часе выкарыстання. Да таго ж не ўсе яны бяскрыўдныя для экалогіі: напрыклад, плаціны выклікаюць затапленне вялікіх тэрыторый, а біяпаліва знясільвае глебу. Акрамя таго, альтэрнатыўная энергетыка патрабуе вялікіх інвестыцый і дзяржаўных датацый, каб стаць канкурэнтаздольнай, што асабліва праблематычна ў умовах глабальнага крызісу. Натуральна, працаваць з новымі спосабамі вырабу энергіі неабходна, але масавы пераход да іх не будзе хуткім і лёгкім.

Такім чынам, для маштабнай вытворчасці электраэнергіі рэальна існуюць толькі два варыянты — з вугляроднага або з ядзернага паліва. Але

атамная станцыя нашмат больш экалагічная і бяспечная, бо ў звычайных умовах яны ўвогуле не генеруюць шкодных выкідаў. Гэта пацвярджаецца статыстыкай МЭА: напрыклад, у Германіі, Чэхіі, Фінляндыі доля атамнай энергетыкі ў агульным аб'ёме складае 28-33%, і атмасферныя выкіды CO₂ дасягаюць 9-11 тон на аднаго жыхара штогод. У той жа час Францыя, дзе 75% электраэнергіі вырабляецца на АЭС, дэманструе ўдвая меншы аб'ём выкідаў на душу насельніцтва — каля 5 тон, і гэта найлепшы ўзровень для прамыслова развітых краін. Адпаведна, Беларусь з запускам уласнай АЭС можа яшчэ палепшыць свой паказчык выкідаў CO₂, які зараз складае 7 тон на чалавека.

Верагоднасць інцыдэнтаў на АЭС не трэба перабольшваць, бо іх бяспечнасць надаецца ў шмат разоў больш увагі, чым на іншых электрастанцыях. Характэрна, што за час існавання атамнай энергетыкі найбольш катастрофічныя наступствы мелі аварыі не ў атамнай, а ў нафтавай сферы. Дастаткова згадаць рэгулярныя крушэнні супертанкераў ці катастрофу ў Мексіканскім заліве.

Што да цаны на электраэнергію, тут варта звярнуцца да літоўскага вопыту: там «атамны» кілават каштаваў

утрая танней, чым кілават з ЦЭЦ. Закрыць Ігналінскую АЭС у 2010 годзе літоўцаў прымусіў Еўрасаюз, а галоўнымі лабістамі выступілі еўрапейскія «зялёныя». Апошнія пужалі грамадства рэактарам чарнобыльскага тыпу, нягледзячы на засведчаную міжнароднымі экспертамі бяспечнасць Ігналінскага рэактара і нявыкарыстаны рэсурс яго працы да 2028 года. У выніку Літва панесла каласальныя фінансавыя страты і патрапіла ў залежнасць ад шведскіх і польскіх вытворцаў электраэнергіі, не гаворачы пра тэхналагічны рэгрэс.

Трэба больш працаваць з аўтарытэтнымі навукоўцамі і рабіць тое, што адпавядае нашым нацыянальным інтарэсам. Атамная энергетыка больш чыстая і бяспечная, чым вугляродная, і таму Беларусь запусціць сваю АЭС, нягледзячы на рэўнасць суседзяў і ціск «зялёных» палітыкаў.

Тут варта разабрацца, што ўяўляе сабой сучасная «зялёная» палітыка. Звычайнаму абыяцелю прапануецца немудрагелістая логіка: «прыро-

да — гэта добра, «зялёныя» бароняць прыроду, таму яны таксама добрыя». У той жа час «грынпіс» і аналагічныя арганізацыі даюць перайшлі да экстрэмісцкіх і тэрарыстычных акцый, за якімі праглядаюцца інтарэсы канкуруючых транснацыянальных карпарацый. Прыкладна так у 1990-я гады постсавецкія бізнесмены «разбіраліся» паміж сабой з дапамогай бандытаў. Таму не трэба здзіўляцца, што «зялёныя» ўчынілі сапраўдную істэрыку вакол Беларускай атамнай электрастанцыі, але маўчаць на конт літоўскай АЭС у Вісагінасе, якую плануецца пабудоваць непалітыкаў ад Астраўца.

Беларусам трэба зразу мець сутнасць сучаснага экстрэмізму і не звяртаць шмат увагі на гэту публіку. Трэба больш працаваць з аўтарытэтнымі навукоўцамі і рабіць тое, што адпавядае нашым нацыянальным інтарэсам. Атамная энергетыка больш чыстая і бяспечная, чым вугляродная, і таму Беларусь запусціць сваю АЭС, нягледзячы на рэўнасць суседзяў і ціск «зялёных» палітыкаў. Гэта важны крок не толькі для індустрыяльнага росту, але і для паляпшэння сітуацыі ў навакольным асяроддзі: насычанасць нашай транзітнай краіны таннай і чыстай электраэнергіяй стварае перадумовы для па-

шырэння ўжытку экалагічна чыстага транспарту — грамадскага, чыгуначнага, а таксама прыватных электрамабіляў. Нездарма зараз актывізуецца мадэрнізацыя і электрыфікацыя беларускай чыгункі, плануецца «лёгкае метро» ў абласных цэнтрах, аднаўляюцца водныя шляхі па Дняпры, Прыпяці, Дзвіне. Найбольшы прыярытэт павінен надавацца рачному і чыгуначнаму транспарту, які найбольш танны, экалагічны і менш аварыйны, чым аўтамабілі. Характэрна, што габарытныя грузы для Беларускай АЭС, а таксама Мазырскага нафтапрацоўчага заводу зараз дастаўляюць з Чорнага мора па Дняпры, і толькі на заключнай частцы ўжываецца аўтатранспарт.

Праца ў адзначаным кірунку з адначасовым паширэннем альтэрнатыўнай энергетыкі і праграм энергазберажэння павінна забяспечыць тэхналагічны рывок Беларускай эканомікі, павысіць яе канкурэнтаздольнасць, а таксама дапамагчы захаваць унікальнае прыроднае асяроддзе нашай краіны для нас саміх, нашых нашчадкаў і гасцей з усяго свету.

Аляксандр СІНКЕВІЧ, эканаміст, дырэктар кансалтынгавай кампаніі «Sinkevich Technologies»

ЦЭНЫ ТОЛЬКІ Ў НАЦЫЯНАЛЬнай ВАЛЮЦЕ

ЗА ВОПРАТКАЙ І КНІГАМІ — ПЕРСПЕКТЫВА

Як паведаміла намеснік міністра гандлю Ірына НАРКЕВІЧ, яшчэ ў 2006 годзе ў рэспубліцы было зарэгістравана ўсяго 380 інтэрнэт-крам. Але з выхадам указа кіраўніка дзяржавы №60, які ўвёў абавязковую рэгістрацыю інтэрнэт-крам у гандлёвым рэестры, сітуацыя пачала мяняцца. Да 2010 года такіх суб'ектаў гандлю стала ўжо 3,3 тысячы. Істотны ўплыў зрабіла прыняцце сёлета Закона «Аб дзяржаўным рэгуляванні гандлю і грамадскага харчавання ў Рэспубліцы Беларусь», якім было ўведзена дадатковае рэгуляванне інтэрнэт-гандлю. Так, на пачатак года былі зарэгістраваны 6473 інтэрнэт-крамы, а ўжо да 8 жніўня іх колькасць узрасла ў 1,5 раза да 9627.

Мінгандаль як рэгулятар зацікаўлены, каб інтэрнэт-гандаль развіваўся не толькі ў сталіцы, але і ў рэгіёнах. І калі на 1 студзеня 2013 года 74,8% усіх інтэрнэт-крам было зарэгістравана ў Мінску, то зараз адбываецца пераразмеркаванне, нарастае актыўнасць у рэгіёнах, а вось доля сталіцы знізілася да 69,7%. Таваразварот інтэрнэт-крам з 2009 года вырас больш чым у 45 разоў і дасягнуў па выніках 2013-га 3,154 трлн рублёў.

Больш сталі купляць у сеціве і людзі старэйшага ўзросту — да 55 гадоў.

Дарэчы, у цэлым удзельнікі рынку сталі больш сур'ёзна ставіцца да бізнесу ў інтэрнэце. «Яшчэ 8-10 гадоў таму ніхто нават не расцэньваў інтэрнэт-гандаль як канкурэнта традыцыйнай розніцы, а сёння ўсе буйныя сеткі лічаць неабходнасцю мець інтэрнэт-рэсурс», — сцвярджае заснавальнік інтэрнэт-крамы 21vek.by Сяргей ВАЙНІЛОВІЧ. Зразумела, больш праз інтэрнэт купляюць маладыя людзі, самая высокая актыўнасць у сегментах з 18 да 24 і з 25 да 35 гадоў. Пры гэтым з апошні год намяцілася цікавая тэндэнцыя: больш сталі купляць у сеціве і людзі старэйшага ўзросту — да 55 гадоў. А лідзіруюць у інтэрнэт-продажах пакупкі што электра-, тэле- і радыётавары. Актыўна развіваецца продаж будаўнічых матэрыялаў, мэблі і аўтазапчастак. «Перспектыўныя кірункі — вопратка, кнігі, насенне і іншая садаводчая прадукцыя», — лічыць Ірына Наркевіч.

У ЦЕНІ НІКОГА НЕ ЗАСТАНЕЦЦА

Мікалай ПАЦЕЕЎ, начальнік галоўнага ўпраўлення арганізацыі кантрольнай дзейнасці Міністэрства па падатках і зборах, упэўнены, што норма, якая абавязвае інтэрнэт-крамы прадастаўляць спажывацям права аплаціць куплю безнаўна, будзе садзейнічаць вываду з ценю гэтых разлікаў. «Акрамя таго, плануецца паступовае ўвядзенне да 2015-2016 гадоў сістэмы кантролю касавых апа-

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

ратаў. Будзе фіксавацца працэс перадачы грашовых сродкаў, прынятых з выкарыстаннем касавых апаратаў, аператару. Гэта зробіць немагчымымі ўсялякія злоўжыванні, якімі грашаць нядобрасумленныя плацельшчыкі, змяняючы, «адкручваючы» касавыя апараты», — паведаміў прадстаўнік МПЗ.

ІНТЭРНЭТ-ПЛЯЦОЎКА ТАКСАМА БУДЗЕ АДКАЗНАЙ

Пасля ўступлення ў сілу Закона «Аб дзяржаўным рэгуляванні гандлю і грамадскага харчавання ў Рэспубліцы Беларусь» знізілася рызыка махлярства. «Так, раней нядобрасумленны прадавец мог падмануць некалькі дзясяткаў кліентаў і затым змяніць назву крамы. Пакупнікі не ведалі, да каго звярнуцца, а інтэрнэт-пляцоўка, дзе такі нядобрасумленны прадавец гандляваў, нічым не магла дапамагчы, — разважае Ірына Наркевіч. — Таму мы абавязалі ўласнікаў інтэрнэт-пляцовак браць на сябе адказнасць за тых, з кім яны заключылі дагаворы. Яны павінны не толькі па патрабаванні пакупніка прадастаўць звесткі аб прадаўцу, але і зафіксаваць зварот пакупніка, перадаць яго прадаўцу і забяспечыць выкананне апошнім правоў пакупніка». Таксама ў адпаведнасці з новым заканадаўствам, інтэрнэт-пляцоўка мае права скасаваць дагавор арэнды з інтэрнэт-крамай, калі на працягу 12 месяцаў не менш за два разы ад кантралюючых органаў паступала паведамленне аб парушэнні гэтай інтэрнэт-крамай заканадаўства аб гандлі або абароне правоў спажываўцаў.

ШТРАФ ЗА НЯПРАВІЛЬНУЮ ЦАНУ

У беларускіх інтэрнэт-крамах хутка знікнуць цэны, пазначаныя ва ўмоўных адзінках. «У бліжэйшы час мы пачнём актыўную праверку інтэрнэт-пляцовак на прадмет таго, як указваецца цана на тавар, — заявіла намеснік міністра гандлю. — Яна павінна быць дакладнай з пункту гледжання законаў «Аб рэкламе», «Аб абароне правоў спажываўца», «Аб гандлі». Парушальнікаў будзем штрафваць». Як жа начальнік бюро продажаў у Беларусі ЗАТ «Атлант» Андрэй ЛАДОШКІН, сусветная практыка паказвае, што ўсе арыентуюцца на нацыянальную валюту: «Калі спытаць нават у нашых суседзяў расіянаў, колькі тавар будзе каштаваць у валюту, ніхто не адкажа. Гандлюеш ў Беларусі — устаўляеш цэны ў беларускіх рублях».

«Стэрэатып, што тавар у інтэрнэце можна набыць за валюту, вяртае разбурачы, а інтэрнэт-пляцоўкі, на жаль, яго толькі ўмацоўваюць, — дадае Сяргей Вайніловіч. — Пры ўказанні цэны на тавары ў валюту прадаўцы часта арыентуюцца на зусім розныя курсы і тым самым уведзяць пакупнікоў у зман. На мой погляд, неабходна абавязаць пляцоўкі ўказваць цэны на тавары толькі ў нацыянальнай

МІЖ ІНШЫМ

Ажыццяўляючы пакупкі ў інтэрнэт-крамах, каля 60% пакупнікоў аддаюць перавагу разліку наяўнымі грашыма, 12% — банкаўскай карткай, 8% — з дапамогай паштовага банкаўскага пераводу, 7% — праз сістэму інтэрнэт-банкінг, 4% — электроннымі грашыма.

валюце. Гэта павысіць давер спажываўцаў да інтэрнэт-гандлю, бо людзі адчуваюць, што тут дзейнічаюць такія ж законы, як і ва ўсіх звычайных крамах».

ПАРУШЭННІ

Згодна з заканадаўствам, інтэрнэт-крамы павінны быць зарэгістраваны, а інтэрнэт-пляцоўкі — не. «І сёння мы дакладна не ведаем, колькі іх створана і хто там працуе, — гаворыць Ірына Наркевіч. — У бліжэйшы час пастараемся зрабіць працу пляцовак больш празрыстай. Магчыма, увядзём для гэтых гульцоў пэўныя абмежаванні». Акрамя таго, плануецца прадумаць захады, якія дазваляць выкарыстаць рэсурсы інтэрнэт-пляцовак для стрымання рэалізацыі нелегальнага тавару. «Магчыма, варта прадугледзець у заканадаўстве абавязак інтэрнэт-пляцоўкі кантраляваць тавары на прадмет сертыфікацыі пры заключэнні дагавора».

Гандлюеш у Беларусі — устаўляеш цэны ў беларускіх рублях.

Дарэчы, асноўнымі парушэннямі ў інтэрнэт-гандлі з'яўляюцца прыём наяўных грашовых сродкаў без выкарыстання касавых апаратаў, рэалізацыя тавару без дакументаў, якія пацвярджаюць яго набыццё, продаж тавараў без кантрольных знакаў. За першае паўгоддзе 2014 года падатковымі органамі праведзена каля 300 праверак інтэрнэт-крам, канфіскавана таварна-матэрыяльных каштоўнасцяў на суму каля 20 млрд рублёў. Сума адміністрацыйных штрафаў складала каля 600 млн. Таксама ўстаноўлена каля 100 фізічных асоб, якія ажыццяўлялі гандаль у інтэрнэце без рэгістрацыі ў якасці прадпрымальнікаў. У іх канфіскавана таварна-матэрыяльных каштоўнасцяў на суму каля 6 млрд рублёў. Усе яны былі прыцягнуты да адміністрацыйнай адказнасці.

АЙЧЫННАЕ З'ЯВІЦЦА І Ў ІНТЭРНЭЦЕ

Стацыянарныя крамы абавязалі прапанаваць пэўны асартымент тавараў, у тым ліку трэба павялічваць на прылаўках долю прадукцыі айчынай вытворчасці. Ці плануецца распаўсюдзіць гэтую норму на інтэрнэт-крамы? Намеснік міністра гандлю не супраць: «Чаму б не паставіць айчыны тавар на паліцы інтэрнэт-крам? Пытанне аб распрацоўцы пераліку варта дасканала прапрацаваць і абмеркаваць з прадстаўнікамі бізнес-супольнасці». Сяргей Вайніловіч кажа, што шырокі

■ Грошы

ДАХОДНАСЦЬ ДЭПАЗІТАЎ КРЫХУ «ПАДРЭЗАЛІ»

3 першых дзён гэтага тыдня найбуйнейшы банк краіны падкарэктаваў працэнтныя стаўкі па тэрміновых банкаўскіх укладах у беларускіх рублях, паведамілі рэдакцыі ў прэс-службе Беларускага банка. Такім чынам, з 18 жніўня працэнты па ўкладзе «Прыярытэт» складаюць 27,5% гадавых, а грошы на дэпазіт лінейкі «Гарантаваны даход» тэрмінам на 35 дзён прымаюцца ў насельніцтва пад 23,5% гадавых.

Спецыялісты нагадваюць, што па раней прынятых на ўказаны тэрмін укладах «Гарантаваны даход» устаноўлены памер працэнтнай стаўкі прымяняецца з даты аўтаматычнага перазаключэння на новы тэрмін, пачынаючы з 18 жніўня. Атрымліваецца, што даходнасць па гэтых дэпазітах банк паменшыў адразу на 1,5%.

Змяніліся ўмовы і па ўкладзе «Інтэрнэт-дэпазіт-Прэзент», дзе асноўныя працэнты сталі роўныя (27,5% гадавых), а таксама па ўкладзе «Чатыры сезоны» (27% гадавых). Па тэрміновых банкаўскіх укладах «Інтэрнэт-дэпазіт», якія былі прыняты да 18 жніўня і па якіх не налічваюцца асноўныя працэнты па паніжанай працэнтнай стаўцы, цяпер устаноўлены асноўныя працэнты ў памеры 29,2% гадавых.

Сяргей КУРКАЧ

■ Гандлёвая паліца

КРАМЫ КРОКАВАЙ ДАСТУПНАСЦІ — ПАД ПІЛЬНЫ КАНТРОЛЬ

Шматлікія парушэнні, выяўленыя падчас праверак у Фрунзэнскім і Маскоўскім раёнах сталіцы, пабудзілі Міністэрства гандлю ўзмацніць кантроль за дзейнасцю крамаў крокавай даступнасці.

Як перадае прэс-служба міністэрства, першыя вынікі пацвердзілі неабходнасць такой меры. У прыватнасці, апроч іншых парушэнняў, у дзвюх крамах па вуліцы Я.Чачота ўстаноўлены факты рэалізацыі пратэрмінаваных тавараў, у трэцяй — забароненая заканадаўствам рэклама алкагольнай прадукцыі. Вынікам сумеснага з санітарнымі службамі маніторынгу гандлёвых аб'ектаў Партызанскага і Цэнтральнага раёнаў сталіцы ўвогуле стала прыпыненне дзейнасці крамы «Пігул Маркет» — за парушэнне заканадаўства аб гандлі, а таксама санітарных нормаў і правілаў.

У Мінгандлі падкрэслілі, што кантрольныя мерапрыемствы, якія праводзяцца з сярэдзіны месяца ў гандлёвай інспекцыі разам са службамі Мінгарвыканкама і Міністэрства аховы здароўя, толькі адной сталіцай не абмяжуюцца.

ПАРА АБКРАДВАЛА ПРАДАЎЦОЎ

Цэнтральны РУУС сталіцы вышуквае пару маладых людзей — хлопца і дзяўчыну — якія скралі ў прадаўцоў некалькіх гандлёвых пунктаў грошы.

Калі зламыснікі знаходзіліся ў адным з гандлёвых цэнтраў, іх увагу прыцягнуў кантэйнер з марозивам, каля якога не было прадаўца. Ускрыўшы яго, малады чалавек завалодаў вырубкай у памеры 3,4 мільёна рублёў, пасля чаго пара сышла. Праз некалькі дзён маладыя людзі з'явіліся ў іншым гандлёвым цэнтры. У адным з павільёнаў, калі дзяўчына адцягнула ўвагу прадаўца, яе спадарожнік прыхпілі са стойкі кашалёк, які належаў гандлёвай работніцы. З іншага павільёна пара тавара не пайшла з пустымі рукамі: іх здабычка стала сумка з грашыма і дакументамі, што належала прадаўцу. Сумку потым знайшлі ў прыбіральных гандлёвага цэнтра, а вось 2,5 мільёна рублёў з яе зніклі.

Сяргей РАСОЛЬКА

Падрыхтаваў
Уладзіслаў КУЛЕЦКІ

■ Насустрач школе

МАТЭМАТЫКА ЦІ ХІМІЯ? ВЫБІРАЙ

У наступным навучальным годзе на старшай ступені школы ў сталіцы будуць дзейнічаць 194 класы, вучні якіх змогуць вывучыць асобныя прадметы на павышаным узроўні, і 189 базавых класаў. Аб гэтым расказала журналістам начальнік аддзела дашкольнай, агульнай сярэдняй і спецыяльнай адукацыі Камітэта па адукацыі Мінгарвыканкама Марына ЮРКЕВІЧ.

Як сведчыць практыка папярэдніх гадоў, звычайна навучанне на старшай ступені школы працягваюць у сталіцы прыкладна 67-68 працэнтаў выпускнікоў базавай школы. І хоць прыём ахвотных навучацца на трэцяй ступені школы яшчэ не завершаны, можна меркаваць, што **профільным навучаннем у Мінску будзе ахоплены прыкладна кожны другі дзесяцікласнік.**

ка-біялагічнай накіраванасці ў сталіцы не так ужо і шмат — усяго 10. Акрамя таго, у школах адкрыты 14 класаў грамадзнаўчага профілю і 10 класаў, у якіх будуць развівацца адразу 2-3 профільныя кірункі.

Між іншым, у некаторых мінскіх школах, дзе летась былі адкрыты профільныя класы, адмовіліся ад вывучэння прадметаў на павышаным узроўні, і гэтыя класы перайшлі ў разрад, так мы мовіць, звычайных, дзе ўсе прадметы будуць вывучацца на базавым узроўні. Як патлумачыла Марына Юркевіч, для функцыянавання профільных класаў патрабуецца не толькі наяўнасць развітай адукацыйнай інфраструктуры і высокакваліфікаваных педагагічных кадраў, але і зацікаўленасць з боку вучняў і іх бацькоў. Дзесьці або педагагічны калектыў пераацаніў свае магчымасці, або вучні пераканаліся ў тым, што павышаны ўзровень вывучэння тых ці іншых прадметаў не адпавядае іх магчымасцям і далейшым жыццёвым планам, таму адбылося пэўнае пера-

Маладыя педагогі Міншчыны.

1 верасня да заняткаў прыступяць у беларускай сталіцы каля 165 тысяч навучэнцаў 1—11-х класаў. Чакаецца, што ў 807 першых класаў прыйдуць больш як 19,5 тысячы дзяцей. Дарэчы, дакументы ў першы клас бацькі могуць падаць да 28 жніўня ўключна. А дашкольныя ўстановы прымуць больш як 91 тысячу выхаванцаў.

Пашпарты гатоўнасці ўжо атрымалі ўсе 240 агульнаадукацыйных устаноў. Выдаткі з гарадскога бюджэту на правядзенне рамонтна-будаўнічых работ склалі 230 млрд рублёў. Сёння рыхтуюцца справіць наваселле педагогі і вучні 61-й сталічнай школы, якая гатова прыняць 880 чалавек. Яе адкрыццё прымеркавана да 1 верасня. А да канца календарнага года плануецца ўвесці ў строй яшчэ адну агульнаадукацыйную школу ў мікрараёне Каменная Горка. Гэтая ўстанова разлічана на 1020 вучнёўскіх месцаў.

Паводле слоў **начальніка аддзела тэхнагляду за капіталым і бягу-**

чым рамонтам устаноў адукацыі Камітэта па адукацыі Галіны ХАРЫК, яшчэ летась па даручэнні Прэзідэнта ва ўсіх сталічных установах адукацыі былі ўстаноўлены агароджа і сістэмы відэаназірання.

— Мы з гэтай задачай справіліся, хоць выдаткі на забеспячэнне ўмоў бяспечнага знаходжання ва ўстановах адукацыі склалі летась каля 100 млрд рублёў. А ў гэтым годзе на прышкольных тэрыторыях устанавіліся анты-вандальныя трэнажорныя пляцоўкі. Усяго было абсталявана ў горадзе 13 такіх пляцовак і адна пляцоўка ў гарадскім адукацыйна-аздараўленчым цэнтры «Лідар». Займацца фізкультурай і спортам на гэтых пляцоўках змогуць не толькі навучэнцы школ, але і жыхары прылеглых мікрараёнаў, — падкрэсліла Галіна Харык. — На іх ўстаноўку з гарадскога бюджэту было выдзелена 26 мільярдаў рублёў.

Надзея НИКАЛАЕВА

БУДЗЬ У КУРСЕ!

У 2014/2015 навучальным годзе да выкарыстання ў адукацыйным працэсе дапускаюцца дзённікі навучэнцаў, выдадзеныя любымі тыпаграфіямі, на рускай ці беларускай мове. Галоўнае патрабаванне — гэта наяўнасць на дзённіку дзяржаўнай сімволікі Рэспублікі Беларусь. Ніякіх іншых абмежаванняў для выкарыстання дзённікаў няма.

Найбольш актыўна ў сталіцы ствараюцца профільныя класы філалагічнай накіраванасці: іх у новым навучальным годзе будзе дзейнічаць 86. Для прыхільнікаў дакладных навук адкрыты 74 класы фізіка-матэматычнай накіраванасці. А вось класаў хімі-

размеркаванне профільных класаў па горадзе.

Таксама ў новым навучальным годзе ў сталічных установах адукацыі адкрываюцца яшчэ 6 першых інтэграваных класаў для дзяцей з расстройствамі аўтыстычнага спектра.

■ На слыху

СУД ПРЫЗНАЎ БЫЛЮЮ МАЦІ ВІНАВАТАЙ У САМАЎПРАЎСТВЕ

«Звязда» працягвае расказваць пра падзеі вакол былога дзіцячага дома сямейнага тыпу Віктара і Ірыны Моцных з Клімавічаў

Аб тым, якая трагедыя адбылася ў гэтым маленькім раённым цэнтры Магілёўшчыны, газета паведамляла ў нумары ад 7 жніўня. І вось новыя падрабязнасці гэтай сумнай гісторыі.

Нагадаем, 12 ліпеня Клімавіцкі райвыканкам прыняў рашэнні аб спыненні дзеяння дзіцячага дома і вызваленні Ірыны Моцнай ад выканання абавязкаў маці-выхавацеля. Але жанчына палічыла гэтае рашэнне неабгрунтаваным, у выніку чаго яе абвінавачалі ў самаўпраўстве. Мясцовым РАУС у суд былі накіраваны матэрыялы справы аб правапарушэнні, прадугледжаным артыкулам 23.39 Кодэкса аб адміністрацыйных правапарушэннях.

Як паведаміла суддзя Клімавіцкага суда Ірына Гурыновіч, жанчына абвінавачвалася ў тым, што, ведаючы аб рашэнні райвыканкама аб спыненні функцыянавання дзіцячага дома сямейнага тыпу і скасаванні з ёю дагавора аб умовах выхавання і ўтрымання дзяцей, працягвала з 12 па 25 ліпеня самавольна выконваць сваё меркаванае права на выхаванне і ўтрыманне. Раённы суд прызнаў Ірыну Моцную вінаватай і падверг адміністрацыйнаму спаганню ў выглядзе штрафу ў памеры 5 базавых велічынь — 750 тысяч рублёў.

Але справа на гэтым не заканчваецца. Як паведаміў начальнік Клімавіцкага РАУС Сяргей Мышкоўскі, у міжраённы адзел Следчага Камітэта РБ накіраваны матэрыялы для дачы прававой ацэнкі па факце аказання супраціўлення Ірыны Моцнай і яе сыноў супрацоўнікам міліцыі, калі імі было прапанавана прайсці ў РАУС для разбору. «Жанчына павінна была перадаць дзяцей органам апекі, а яна гэтага не зрабіла ды яшчэ спрабавала кудысьці іх вывезці», — па-

тлумачыў ён. Яшчэ адна справа, матэрыялы якой райаддзел накіраваў у СК, датычыцца фактаў прычынення Ірынай Моцнай цалесных пашкодванняў прыёмнай дачцэ.

Начальнік аддзела адукацыі, спорту і турызму Клімавіцкага райвыканкама Наталля Глушакова паведаміла, што ўсе шасцёра непаўналетніх дзяцей, якія раней былі на выхаванні Ірыны Моцнай, знаходзяцца ў спрыяльных для іх умовах. Сёстры Аліна і Яна Прохаравы перададзены пад апеку іх бабулі, астатнія жывуць пакуль у прыёмных бацькоў у SOS-вёсцы ў Магілёве. Але Саша Пугачоў з 1 верасня пераязджае ў Мінск, дзе ён будзе вучыцца ў вышэйшым радыётэхнічным каледжы.

Па ўмовах дагавора, Ірына Моцная павінна пакінуць дом, які ёй прадстаўляла дзяржава на час выхавання дзяцей. Балансаўтрымальнік даслаў ёй пісьмовае паведамленне аб тым, што тэрмін заканчваецца 22 жніўня. Калі яна не зробіць гэта самастойна, высяленне адбудзецца праз суд.

Былая маці-выхавацель лічыць, што з ёю абшліся несправядліва, і намерана змагацца.

— Я апрацэставала рашэнне раённага суда наконт самаўпраўства ў абласным судзе і падала іск у раённы суд, што мяне несправядліва звольнілі па артыкулах 168 і 167 Працоўнага кодэкса, — кажа Ірына Моцная. — У мяне такое адчуванне, што ўвесь свет супраць мяне. Раённы суд вярнуў іск на перапрацоўку. Сыноў спачатку правакуюць, а потым абвінавачваюць у тым, што яны вядуць сябе не так, як трэба. Але я ўсё ж такі спадзяюся на справядлівае рашэнне ў гэтай справе.

Нэлі ЗІГУЛЯ

ІНАВАЦЫІ Ў АДУКАЦЫІ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Працягваюцца праекты па эканамічнай адукацыі. У іх межах створаны і паспяхова працуюць школьныя бізнес-кампаніі. Летась іх было 76, сёлета ўжо 84. Тут дзеці не толькі вучацца дзелаць грошы, але і зарабляюць грошы ад продажу асабістай прадукцыі, частка якіх ідзе на выплату ім заробтнай платы. Азнаёміцца з прадукцыяй юных бізнесменаў можна было і падчас работы педканферэнцыі. Як заўважыў міністр адукацыі Сяргей Маскевіч, уражанне такое, што ў параўнанні з мінулым годам асартымент іх вырабаў павялічыўся на працэнтаў 70. Ён адзначыў, што сістэма адукацыі Мінскай вобласці — адна з самых перспектывных у інавацыйным развіцці. А ўпраўленне адукацыі, на думку міністра, адмовілася ад ролі непасрэднага кіраўніка, які аддае загады, што і я рабіць на месцах. Яно выконвае функцыю каардынатора. У педагогаў і вучняў вобласці даволі шмат ініцыятыў, і яны знаходзяць падтрымку ў вышэйшых структурах.

Так, на Міншчыне ўпершыню стартаваў новы праект сумесна з Нацыянальным банкам па навучанні дзяцей фінансавай граматычнасці. На першым этапе неабходныя веды набываюць педагогі, якія на факультывах па эканоміцы перададуць іх дзецям. Новы для Міншчыны і такі кірунак школьнай дзейнасці, як «легаканструяванне», для заняткаў

якім ужо вызначана некалькі пляцовак. З мінулага года ў школах Маладзечна ўкараняецца сумесны праект з Акадэміяй кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь «Школьная акадэмія». Тут вывучаюць такія цікавыя дысцыпліны, як «Электронны ўрад», «Тэхналогія кіравання».

— Літаральна за год заўважам пазітывныя змены ў развіцці нашых дзяцей: павысілі бал па агульнаадукацыйных прадметах, паспяхова выступілі на алімпіядах, — сцвярджае Галіна Казак. — Вельмі добра, што тут нашы хлопчыкі і дзяўчынкі атрымліваюць навыкі кіравання. Мяркую, у перспектыве сённяшнія вучні стануць спецыялістамі, якія ўносяць добры ўклад у айчынную эканоміку.

Што тычыцца аптымізацыі сістэмы адукацыі, то яна прадоўжыцца. 1 верасня закрываюцца 24 установы, у тым ліку 6 міжшкольных вытворчых камбінатаў. Раней тут старшакласнікі паралельна атрымлівалі рабочую спецыяльнасць. Сёння такую магчымасць ім прадастаўляюць прафесійна-тэхнічныя ўстановы. Акрамя таго, 30 сярэдніх школ будуць рэарганізаваны ў базавыя. У асноўным у сельскай мясцовасці.

— Пры закрыцці школ для нас важнае значэнне маюць не толькі эканамічныя паказчыкі, але і якасць адукацыі. Сельскія вучні павінны быць канкурэнтаздольнымі. Атрымаць добрыя веды яны змогуць у школе, дзе створаны

належаць ўмовы, ёсць неабходнае абсталяванне і тэхніка, камп'ютарныя і лінгафонныя класы, спартыўныя залы, — канстатвала Галіна Казак.

У сістэме дашкольнай адукацыі будуць адкрывацца групы кароткага і доўгатэрміновага знаходжання дзяцей. Сёлета прадоўжыцца стварэнне ў дзіцячых садках дадатковых месцаў шляхам вываду адсюль першакласнікаў, а таксама адкрыцця груп, якія функцыянавалі раней. Заканчваецца будаўніцтва дзіцячых садкоў у Слуцку і ў Смалевічах — кожны на 230 месцаў. А да канца года садок будзе ўзведзены ў аграгарадку Самахвалавічы. У бліжэйшай перспектыве з'явіцца дашкольныя ўстановы ў Мацулішчах, Сёніцы, Калодзішчах, Хацежына, Бараўлянах, Міханавічах. Акрамя таго, сёлета плануецца адкрыць і тры дзіцячыя дамы сямейнага тыпу.

На педканферэнцыі сабраліся сотні настаўнікаў і іх вучняў з усяго сталічнага рэгіёна. Яны змаглі папрацаваць на 9 дыялогавых пляцоўках, абмяняцца вопытам, абмеркаваць ролю педагога, розныя аспекты вучэбнай дзейнасці. У рабоце гэтых пляцовак удзельнічалі і маладыя спецыялісты. Ім расказалі аб нарматыўным заканадаўстве, што рэгулюе працоўныя адносіны, азнаёмілі з правамі, абавязкамі, ільготамі, якія ім належаць. У рабоце форуму прынялі ўдзел і расійскія калегі.

Таццяна ЛАЗОЎСКАЯ

■ Запрашальнік

ШКОЛЬНАЕ АДЗЕННЕ З ПОДЫУМА!

У рамках агульнагарадскога кірмашу «Прывітанне, школа!» 23 жніўня тры сталічныя ўнівермагі («ГУМ», «ЦУМ» і «Беларусь») арганізуюць дэманстрацыю тавараў да школьнага сезона.

Каля кожнага з універмагаў установаць па подыуме, на якіх будуць прадстаўлены мадэлі адзення, абутку і галантарэі для школьнікаў, а таксама арганізуюць канцэртную праграму, паведамлі ў галоўным упраўленні спажывецкага рынку Мінгарвыканкама. У штогадовым мерапрыемстве возьмуць удзел таксама арганізацыі-вытворцы, гандлёвыя арганізацыі нехарчовай і харчовай сетак, прадпрыемствы грамадскага харчавання, шэраг спецыялізаваных крам. На кірмашы будуць прадстаўлены апошнія навінкі прадукцыі і лепшыя ўзоры для дэманстрацыі, рэкламы і продажу ў розніцу: адзенне і абутак дзелавага стылю ад айчынных вытворцаў, школьна-пісьмовыя і канцелярскія тавары, спартыўны інвентар і іншае. Каб актывізаваць продаж тавараў для школьнікаў, у рамках кірмашу будуць праводзіцца розныя мерапрыемствы па стымуляванні спажывецкага попыту: акцыі, зніжкі, уручэнне падарункаў.

Сяргей РАСОЛЬКА

■ Глобальнае пацяпленне

САМАЯ ПРАЦЯГЛАЯ СПЯКОТА

Радыяцыйны маніторынг будзе ажыццяўляцца сумесна з гідраметэаралагічнай службай Расіі

Анамальная гарачыня гэтым летам стала самай працяглай за апошнія 25 гадоў, паведаміў начальнік службы гідраметэаралагічных прагнозаў Рэспубліканскага гідраметэацэнтру Дзмітрый РАБАЎ.

Такога працяглага спякотнага перыяду, які адзначаецца сёлета, на тэрыторыі Беларусі не было з 1989 года, адзначыў спецыяліст. Кіраўнік службы гідраметэацэнтру паведаміў, што штогод на тэрыторыі краіны фіксуецца ў сярэднім 9-10 небяспечных кліматычных з'яў, прычым 80% з іх прыпадаюць на летні час. Больш за тое, паводле інфармацыі Сусветнай мэтаэаралагічнай арганізацыі і незалежных экспертаў, колькасць небяспечных з'яў у апошнія гады ва ўсім свеце істотна павялічылася і такая тэндэнцыя захоўваецца надалей.

Падобная сітуацыя, звязаная з ростам колькасці небяспечных з'яў (яна назіраецца ў тым ліку на тэрыторыі Беларусі), тлумачыцца змяненнем клімату, прычым найчасьцей, на думку многіх навукоўцаў, з'яўляецца глабальнае пацяпленне. Раней на тэрыторыі рэспублікі спецыялісты вылучалі тры агракліматэацыйныя зоны. А ў апошнія гады лічыцца, што паўночная зона разбурылася, а ў раёне Палесся пачала ўтварацца новая зона, якая характарызуецца кароткай працягласцю зім і большым перыядам вегетацыі.

Такім чынам, кіраўнікі гідраметэацэнтру канстатуюць,

што на тэрыторыю Беларусі зрушваецца клімат з поўдня і поўначы Украіны. Таму зімы ў нашай краіне сталі мякчэйшымі і менш снежнымі, скарачаецца вясновы сезон, а лета, наадварот, прыходзіць раней і надоўга.

Сумесны радыяцыйны маніторынг навакольнага асяроддзя будзе праводзіць гідраметэаралагічная служба Беларусі і Расіі. **Першы намеснік начальніка Рэспубліканскага гідраметэаралагічнага цэнтру Беларусі Марыя ГЕРМЯНЧУК** паведаміла аб распрацоўцы праграмы раз-

віцця сістэмы гідраметэаралагічнай бяспекі Саюзнай дзяржавы. Цяпер гэты дакумент узгоднены зацікаўленымі міністэрствамі Беларусі і Расіі і вынесены на разгляд Савета Міністраў Саюзнай дзяржавы. Спадарыня Гермянчук паведаміла, што значная частка працы ўдзельнікаў праграмы будзе прысвечана радыяцыйнаму маніторынгу навакольнага асяроддзя. Адной з найважнейшых задач гідраметэаслужбы Беларусі з'яўляецца правядзенне радыяцыйнага маніторынгу ў зоне будучай беларускай АЭС. Такога вопыту ў нашай краіне пакуль недастаткова, але ім валода-

юць расійскія калегі, адзначыла спецыяліст. Больш за тое, цяпер мяркуецца ўдзел у маніторынгу БелАЭС адпаведных службаў сумежных краін — Літвы, Латвіі і Польшчы. Радыяцыйны маніторынг у гэтым рэгіёне становіцца надзвычай важным для забеспячэння там стабільнасці.

Падчас рэалізацыі праграмы развіцця сістэмы гідраметэаралагічнай бяспекі Саюзнай дзяржавы плануецца больш актыўнае ўцягванне ў працу новых тэхналогій, выкарыстанне спадарожнікавай інфармацыі.

Сяргей КУРКАЧ

НАВІНЫ

ПАДЗЕЙ

ФАКТЫ

НАВІНЫ

ПАДЗЕЙ

ФАКТЫ

ПАЧАЎСЯ ЭЛЕКТРОННЫ ЗАКАЗ БІЛЕТАЎ

XIX Міжнародны тэатральны фестываль «Белая вежа» пройдзе ў Брэсце з 12 па 19 верасня

Фэст адбудзецца на некалькіх пляцоўках горада. Тэатры з Масквы і Санкт-Пецярбурга выступяць на сцэне Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы і абласнога грамадска-культурнага цэнтру. Любімыя многімі вулічныя спектаклі — на гэты раз Львоўскага акадэмічнага тэатра «Уваскрэсенне» і «Тэатра на чамаданых» з Вроцлава — ахвотныя змогуць паглядзець на галоўнай плошчы горада бясплатна.

Брэсцкі тэатр — гаспадар фестывалю — ужо адкрыў электронны заказ на спектаклі. Квіткі ж у касе пачнуць прадаваць з 26 жніўня. Кошт іх вагаецца ад 40 тысяч да 250 тысяч рублёў.

На гэты раз да нас прыедуць тэатральныя калектывы з 13 краін свету. У праграме заяўлена 25 спектакляў.

Яна СВЕТАВА.

СУПРАЦОЎНІК АЎТАМЫЙКІ РАЗБІЎ АЎТА НАЧАЛЬНІКА

У міліцыю з заявай аб уgone звярнуўся адміністратар адной са сталічных аўтамыек: пакуль ён некалькі дзён адсутнічаў на працы, нехта разбіў яго «БМВ» сёмай серыі. «Скалечаны» транспартны сродак уладальнік знайшоў у такім стане на штрафстаянцы.

— Як высветлілася, адпраўляючыся ў адпачынак, гаспадар машыны папрасіў сваіх калег сачыць за асабістым «БМВ». Адзін з работнікаў аўтамыекі, 20-гадовы мінчанін, пасля сумеснага ўжывання разам з сябрам спіртнога тут жа, на працоўным месцы, вырашыў пакаатацца, — распавяла падрабязнасці здарэння прэс-афіцэр Партызанскага РУУС г. Мінска **Наталля ГАНУСЕВІЧ**. — Доўга не выбіралі — балазе, што ключы ад магутнай машыны знаходзіліся ў замку запальвання. Пасля некалькіх спроб завесці аўто (зняўшы паралельна акумулятар з іншай машыны) маладыя людзі накіраваліся ў цэнтр горада. Праз некалькі кіламетраў сябры, будучы нападлітку, не справіліся з кіраваннем і трапілі ў дарожна-транспартнае здарэнне. Па гэтым факце праводзіцца праверка.

Сяргей РАСОЛЬКА.

ВЫДАВАЎ ЖАДАНАЕ ЗА САПРАЎДАНАЕ

Былому генеральнаму дырэктару ААТ «ФанДАК» прад'явілі абвінавачванне ў злоўжыванні службовымі паўнамоцтвамі

Бабруйскі мікраённы аддзел Следчага камітэта завяршыў расследаванне ў дачыненні да экс-кіраўніка вядомага беларускага вытворцы мэблі. Ён абвінавачваецца ў злоўжыванні службовымі паўнамоцтвамі. Фактаў, якія сведчаць аб яго безгаспадарчасці, набралася аж на 33 тамы.

— Былы гендырэктар падпісаў акты прыёмкі-перадачы за фактычна не выкананыя ў поўным аб'ёме работы па мадэрнізацыі і ўводзе ў эксплуатацыю лініі сартавання круглага лесу, а таксама аб выкананні шэф-мантажных і пусканаладачных работ па будаўніцтве міні-ТЭЦ таварыства, — паведаміла афіцыйны прадстаўнік УСК па Магілёўскай вобласці **Аксана САЛЯНЮК**. — Акрамя гэтага, з ліпеня па лістапад 2007 года з яго ведама здзяйснялася адгрузка шліфаванай фанеры расійскім фірмам па нізкіх цэнах. Толькі на гэтым прадпрыемства страціла 70 мільёнаў рублёў.

Наогул памеры страт па віне былога кіраўніка склалі 770 мільёнаў рублёў. На маёмасць абвінавачванага накладзены арышт. Падчас расследавання крымінальнай справы былы кіраўнік кампенсавашкоду ў памеры 199 млн рублёў. Ступень яго віны і меру пакарання вызначыць суд.

Нэлі ЗІГУЛЯ.

ДЗЕЦІ ЎКЛЮЧЫЛІ КАНФОРКІ...

Сігнал «Пажар» паступіў раницай з інтэрната будтрэста па вуліцы Леніна ў Салігорску.

Прыбыўшыя выратавальнікі прыкмет гарэння не ўбачылі. Падчас разведкі было ўстаноўлена, што спрацавала сігналізацыя ў пакоі на пятым паверсе. Тут без нагляду знаходзіліся два малыя хлопчыкі — 2009 і 2012 гадоў нараджэння. Па словах старэйшага дзіцяці, яны самастойна ўключылі канфоркі электрычнай пліты на кухні і не змаглі іх выключыць. Работнікі вывелі хлопчыкаў на свежае паветра і перадалі іх медыкам. Дзяцей шпіталізавалі ў рэанімацыйнае аддзяленне Салігорскай цэнтральнай раённай бальніцы з дыягназам «атручэнне чадным газам лёгкай ступені». Стан іх здавальняючы. Папярэдняя версія здарэння — дзіцячае свавольства.

Сяргей РАСОЛЬКА.

ХРОНІКА АПОШНІХ ПАДЗЕЙ

Растуць цэны на газ у Еўропе

Цана на газ спыніла самае рэзкае падзенне з 2009 года і стала расці ў сувязі з асцярогамі, што напружанасць у адносінах паміж Расіяй і Украінай прывядзе да перабоі ў пастаўках паліва. Пра гэта паведамляе агенцтва Bloomberg.

Ф'ючарсы на газ з пастаўкай у наступным месяцы падарожжалі на таргах у Лондане адразу на 21 працэнт за апошнія шэсць тыдняў. У пачатку ліпеня цэны падалі, паколькі пасля мяккай зімы ў газасховішчах ЕС заставалася шмат паліва. Зараз кошт газу расце на фоне напружаных адносін паміж Масквой і Кіевам. У Еўрасаюзе асцерагаюцца, што Украіна можа закрыць транзіт расійскага газу праз сваю тэрыторыю. У такой сітуацыі ЕС спрабуе знайсці новых пастаўшчыкоў. У якасці альтэрнатывы прапануецца нарасціць імпорт энерганосьбітаў з Нарвегіі. 8 жніўня прэм'ер-міністр Украіны Арсеній Яцанюк заявіў, што транзіт расійскага газу праз Украіну можа быць спынены. На думку кіраўніка ўкраінскага кабінета міністраў, такім чынам Кіеў «паставіць кропку» ў пытанні аб газавай залежнасці ад Расіі. 11 жніўня Германія запатрабавала ад Украіны адмовіцца ад ідэі блакіравання транзіту расійскага газу.

Баевікі ў Іраку пакаралі смерцю амерыканскага журналіста

Баевікі «Ісламскай дзяржавы» (раней яны называлі яе «Ісламская дзяржава Ірака і Леванта») адсеклі галаву амерыканскаму журналісту Джэймсу Фойлі, які ўжо каля двух гадоў лічыўся зніклым без вестак. Пра гэта паведамляе агенцтва Reuters.

Відэа «A Message To America» («Пасланне Амерыцы»), на якім запісана заява Фойлі, а таксама яго пакаранне, з'явілася ў сацсетках учора. Як адзначае Daily Mail, баевікі заклікалі ЗША вывесці свае войскі з Ірака. Інакш яны пагражаюць забіць яшчэ аднаго захопленага ў палон журналіста — Джоэла Солтафа.

Фатограф-фрылансер Фойлі ў перадсмяротным звароце абвінавачвае ў сваёй гібелі амерыканскія ўлады. «Я заклікаю сваіх сяброў, сям'ю і любімых паўстаць супраць маіх рэальных забойцаў, урада ЗША. Усё тое, што здарыцца са мной, — вынік іх самалюбнасці і злачынных дзеянняў. Маё пасланне бацькам: захавайце годнасць і не прымайце ніякіх кампенсацый за маю смерць ад тых людзей, якія забілі апошні цвік у сваю магілу, пачаўшы нядаўна ваенную кампанію ў Іраку», — сказаў ён. Улады ЗША пацвердзілі пакаранне амерыканскага журналіста Джэймса Фойлі ў Іраку, смерць якога была знята на відэа баевікамі «Ісламскай дзяржавы», паведамляе Associated Press.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

Ізраіль і ХАМАС зноў пачалі ўзаемныя абстрэлы

Варагуючым бакам не ўдалося дамовіцца аб пастаянным спыненні агню. Перамовы, якія праходзілі ў апошнія дні ў Каіры пры актыўным пасярэдніцтве Егіпта, скончыліся безвынікова.

Нягледзячы на прадаўжэнне перамір'я на дадатковыя 24 гадзіны, пра якое было абвешчана ў панядзелак увечары, палесцінцы і ізраільяне аднавілі ваенныя дзеянні адзін супраць аднаго. Палесцінскія крыніцы паведамляюць, што ў выніку аднаго з авіяўдараў па сектары Газа загінулі жонка і дачка Махамеда Дэйфа — кіраўніка ваеннага крыла руху ХАМАС. Ці пацярпеў сам Дэйф, не паведамляецца. Вядома, што раней ізраільскія спецслужбы ўжо сем разоў спрабавалі яго ліквідаваць. У Ізраілі лічаць Дэйфа найбольш небяспечным з тэрарыстаў, які асабіста планаваў дзясяткі тэрактаў супраць мірных грамадзян.

■ Ёсць праблема

АСЦЯРОЖНА: ЗЛЫ САБАКА

Ад нядаўняй трагедыі ў Бабруйскім раёне, калі раз'юшаны ратвейлер адкусіў жанчыне руку, і цяпер мароз па скуры. У міліцыі патлумачылі, што сабака знішчаны і ў справе пастаўлена кропка. Жывёла напала на гаспадыню ў яе ж доме. Выходзіць, што і вінаватых няма. А колькі здарэнняў з меншымі наступствамі застаецца за кадрам! Хто вінаваты ў агрэсіі сабак? А галоўнае, як яе пазбегнуць? «Звязда» паспрабавала разабрацца ў гэтых пытаннях.

ПАШПАРТ НА ШАРЫКА

Паводле звестак Магілёўскага абласнога цэнтру гігіены, эпідэміялогіі і грамадскага здароўя, на 19 жніўня былі зарэгістраваны 1483 чалавекі, якія пацярпелі ад братаў нашых меншых. У 28 выпадках людзі кантактавалі з шалёнымі дамашнімі катанімі ці сабакамі. Некалькі гадоў таму ў Мсціславе ад укусаў ката памерла жанчына. Дамашнюю жывёлу, як потым высветлілася, заразіла шаленствам ліса. Але ратвейлер, які адкусіў бабруйчанцы руку, шалёным не быў. У міліцыі паведамілі, што гаспадыня выпадкова справакавала яго. Вось ён і адпомсціў.

Ёсць меркаванне, што парадку было б больш, калі б сабак пералічылі. Амаль 10 гадоў таму гаспадарам прапаноўвалася ўжывіць сваім гадаванцам за пэўную плату мікрасхему, якая змяшчае пятнаццацізначны лічбавы код. Нумар мікрачыпа заносіцца ў камп'ютарную базу даных разам з поўнымі звесткамі пра жывёлу, а таксама адрасам і тэлефонам гаспадара. Спецыяльны сканер «прачытае» лічбавы код, і ўладальніка жывёлы знойдуць на працягу некалькіх хвілін. Трэба толькі звярнуцца ў ветслужбу. У Магілёўскай гарветстанцыі, дзе такая паслуга існуе з 2008 года, сёлета, напрыклад, ужывілі чыпы 35 сабакам. Летась іх было больш за 150. «Пашпарт» каштуе ўсяго 188 тысяч рублёў. Не вялікія грошы, каб легалізаваць любімага. Але для 370-тысячнага горада колькасць ахвотных гэтак зрабіць, пагадзіцца, даволі сціплая. Што тут казаць, калі нават рэгістраваць сваіх гадаванцаў жадаюць не ўсе. Па інфармацыі Магілёўскага абласнога ўпраўлення жыллёва-камунальнай гаспадаркі, сёння на ўліку камунальнай каў 6015 сабак і 2634 кошкі. Усе астатнія — безгаспадарчыя. На магілёўскім спецаўтапрадпрыемстве ёсць 20 вальераў для часовага ўтрымання сабак, 10 з якіх арандуе грамадская арганізацыя аховы жывёл. І яны не пустуюць. Энтузіясты клапоцяцца аб стэрэлізацыі сваіх пастаяльцаў і шукаюць ім будучых гаспадароў. Але на вуліцах усё роўна хапае сабак, якія бегаюць самі па сабе без наморднікаў і павадкоў. Асабліва ў прыватным

Багіра — Таніна любіміца.

сектары. І ніхто, на жаль, не застрахаваны ад таго, што яны нападуць.

ПА НАЧНЫХ ВУЛІЦАХ ТАНЯ БОЛЬШ НЕ ХОДЗІЦЬ...

Шэсць гадоў таму ў тым жа Бабруйску зграя сабак ледзь не загрызла Таццяну Шараеву. Дваццацігадовая дзяўчына сутыкнулася з імі ночку на вуліцы прыватнага сектара. Яе, беспрытомную, усю ў крыві, знайшоў на дарозе выпадковы прахожы. Па сутнасці, падараваў ёй другое жыццё. Маці ледзь не пасівела, калі яе дачка ляжала ў рэанімацыі ў коме. Таццяну выратавалі, але руку прыйшлося адрэзаць. А з-за скальпаваных ран на галаве зусім не засталася валасоў. Іх замяняе парык.

— У царкве растлумачылі, што Бог пасылае нам выпрабаванні і іх трэба прымаць з пакарай, — па-філасофску разважае Таццяна. — Я ні на каго не трымаю зла. Але да сабак зараз стаўлюся насцярожана. Калі іду міма падазронах, заўсёды трымаю палец на мабільніку, каб у выпадку чаго тут жа паведаміць маці.

Здарэнне з Таццянай нарабіла шмат шуму. У іх пасёлку Кісялевічы, які паглынуў Бабруйск, забілі, напэўна, усіх бадзяхных сабак. Крайнімі аказаліся камунальнікі. У дачыненні да начальніка ЖЭУ № 9 была распачата крымінальная справа па частцы 2 артыкула 428 КК «Службовая халатнасць». Яму пагражала да 5 гадоў пазбаўлення волі, але ў снежні 2009 года суд вынес апраўдальны прысуд з-за адсутнасці складу злачынства. Змякчаючай акалічнасцю стала тое, што прыватны сектар, дзе ўсё адбылося, «у зону абслугоўвання арганізацыі не ўваходзіць і рэгістрацыя там кошак-сабак не вядзецца». Дзейнасць ЖЭУ

падчас яго працы так сур'ёзна пацярпеў ад сабак. Але зваротаў хапае. У 2011 годзе ў судзе разглядаліся 32 справы аб адміністрацыйным парушэнні па частцы 2 артыкула 15.47 (парушэнне правілаў утрымання дамашніх жывёл), у 2012-м — 26, летася

Я ні на каго не трымаю зла. Але да сабак зараз стаўлюся насцярожана. Калі іду міма падазронах, заўсёды трымаю палец на мабільніку...

— 36, а сёлета на 1 жніўня — 21. 2-3 чалавекі ў месяц пакуюць ад сабак. Але не ўсе даходзяць да суда.

— Не пашкодзіла б зрабіць больш жорсткай адказнасць за паўторнае парушэнне, — лічыць Сяргей Петухоў. — Сабака — гэта крыніца павышанай небяспекі. Асабліва тады, калі ён без намордніка. Робіш яго гаспадару заўвагу, а ў адказ чуеш: маўляў, сабака разумны, не кусаецца. А потым гэтыя разумныя адкусваюць рукі.

Віктар Кавалеўскі аб сабаках ведае амаль усё. Ён кінолаг з вялікім вопытам. Калісьці нават судзіў сабачыя баі. Праблема не ў сабаках, упэўнены ён, а ў людзях.

— Трэба казаць не аб тым, якія сабакі жорсткія, а аб нашай культуры ўтрымання гэтых жывёл і наогул стаўлення да іх. Мы павінны адказваць за тых, каго прыручылі. Тое, што па вуліцах прыватнага сектара бегаюць сабакі, сведчыць аб нашым прымітыўна-дваравым быццё. Гаспадар трымае жывёлу на ланцугу і час ад часу дае ёй магчымасць пагуляць. Нападзі яна можа толькі ў выпадку нейкай небяспекі — чалавек прыблізіўся да яе тэрыторыі, кінуў камень, піхнуў, крыкнуў. Нават воўк проста так не накінецца — толькі ў выпадку голаду.

— А чаму, калі едзеш на веласіпедзе, сабакі часта праследуюць?

— Але як толькі вы спыняецеся, павернецца да іх

Амаль кожны тыдзень па медыцынскую дапамогу звяртаецца некалькі пацярпелых ад так званых «сяброў чалавека».

тварам і нахіляецца да зямлі быццам па камень, гэта зграя кінецца ўрасыпную. Сабакі не нападаюць на чалавека, каб яго з'есці. Яны адпужваюць яго, брэшучы і з ганарлівым відам вяртаюцца да месца пражывання — пад'езда, смеццевых бакаў, прахадной завода, логава. Іншае пытанне: а што яны там наогул робяць? Я не за тое, каб шукаць крайніх. Вось ляжыць на вуліцы недакурак. Хто за яго адказвае? Можна пакараць дворніка, можна начальніка дворніка, але гэта нічога не зменіць. Караць трэба таго чалавека, які кінуў гэты недакурак. Таксама і з сабакамі. Калі збор за сабак пусціць на стэрэлізацыю, адлоў і добраўпарадкаванне месцаў іх часовага ўтрымання, магчыма, нешта змянілася б. Але падатак маленькі, да таго ж яго не ўсе плацяць.

— А можа, трэба зрабіць так, каб і ў прыватным сектары сабак рэгістравалі?

— Наўрад ці бабулька з пенсіі ў 1,5 мільёна будзе плаціць падатак. Калі ёй аб гэтым сказаць, яна тут жа выкіне сабаку на вуліцу і запэўніць, што ён не яе. Як толькі пачнуць браць грошы за дваровых сабак, бяздомных стане ў разы больш.

ПРЫРУЧЫЎ — АДКАЗВАЙ

Грамадства падзялілася на два лагеры. Адны за тое, каб знішчалі бадзяхных сабак, другія — каб ім стварылі ўмовы нахшталь прытулку. Але хто дакажа, што сабака бадзяхны, што ён не жыве дзесьці на заводскай прахадной ці ў бабы Насты. Ну збяручы гэтага Шарыка, прывязаць у пітомнік, вытраваць блох, стэрэлізуюць. Колькі ж на гэта спатрэбіцца дзяржава грошай? А праз месяц тая ж баба Наста завядзе Шарыка № 2 і ўсё пачнецца зноў.

— Ва ўладальніка павінна быць адказнасць, — лічыць Віктар Кавалеўскі. — Законны ёсць, але яны не працуюць. Некалькі гадоў таму Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання прыняло паста-

нову № 40 аб утрыманні сабак у Беларусі, згодна з якой санслужба павінна сачыць за эпідэміяцыяй, а камунальнікі займацца рэгістрацыяй дамашніх жывёл. Трэба яшчэ, каб міліцыя сачыла за выкананнем закона. Каб жывёлы не бадзляліся па горадзе без нагляду. Чаму парушэнне, калі за чалавекам пагнаўся сабака, менш значнае, чым тое, калі нехта ў 3 гадзіны ночы ўключыў музыку? Міліцыя на тое і існуе, каб вызначыць парушальніка. Трэба толькі дакладна апісаць сабаку, а яшчэ лепш — сфатаграфавачь яе на той жа мабільнік. Сабака не мог прыбегчы з лесу і напасці. Ён дзесьці недалёка жыве. Трэба толькі знайсці гаспадара і прыцягнуць яго да адказнасці. Няўжо гэтыя грошы будуць лішнія для бюджэту? А парадку стане больш.

У сельскай мясцовасці сабаку бяручы толькі для таго, каб ахоўваў двор. Як жа яго трэба ўтрымліваць?

— Так, каб ён не замінаў жыць суседзям, — падкрэслівае кінолаг. — У Германіі, напрыклад, каб сабака не брахаў, на яго надзяваюць нашыйнік з так званым «антыбрэхам». Ад вібрацыі галасавых звязак сабака атрымлівае разрад току. Вось ён і маўчыць.

— Кажуць, што самыя небяспечныя сабакі — гэта байцовыя.

— Патэнцыяльна небяспечным можа быць любы сабака, калі ёсць пагроза яго жыццю. Наогул байцовыя сабакі да чалавека лаяльныя. У іх ярка выяўлены інстынкт барацьбы з прадстаўнікамі свайго віду. Было шмат выпадкаў, калі байцовых сабак кралі. Яны не агрэсіўныя. Усё залежыць ад гаспадара. Калі ён жадае, каб яго гадаванец нападаў і на чалавека, пачынаюцца спробы ламаць псіхіку жывёлы.

— Як весці сябе ў тым выпадку, калі нападаюць сабакі?

— Ні ў якім разе не паварочвацца да іх спінай, узяць у рукі сумку, палку, куртку, але не замахвацца, а трымаць паміж сабой і сабакам. У выпадку нападения, яны хапаюць за край адзення, пакет, нагу, калі гэта крайняя кропка. Нельга змагацца з сабакам, калі ён учапіўся за прадмет. Кіньце гэты прадмет і адыходзьце, пакуль той заняты сваёй здабычай. Маленькіх сабак можна напахоць, зрабіць выгляд, што падымаеш камень, а потым кінуць у пашчу пяску. Але тут трэба прадбачыць рэакцыю сабакі. Калі чалавек не можа яе зразумець, нельга нападаць. Інакш той па сапраўдному раззлועца і накінецца па-сур'ёзнаму. Нельга ўцякаць. І нельга баяцца. Памятаеце «Аперацыю Ы і іншыя прыгоды Шурыка», калі хлопец і дзяўчына захоплены чытаюць канспект і праходзяць міма раз'юшанага баксёра? Ён пырскае слінай, але напасці не можа. Сабака адчувае страх. Калі страху няма, ён не падыдзе.

Нэлі ЗІГУЛЯ.
Фота аўтара

А ЯК У ІХ?

У Канадзе спіс парод сабак, якія кусаюць людзей, выглядае наступным чынам: нямецкія аўчаркі, кокер-спаніэлі, ратвейлеры і залацістыя рэтрыверы. Нападзенню звычайна папярэднічалі: гульня з сабакам, расцягванне сабак, якія біліся, дапамога параненаму або хвораму сабаку, размова з яго гаспадаром. Перад тым, як быць пакусанымі, 38,5% людзей лашчылі, кармілі сабаку ці гулялі з імі, 32,7% — дражнілі або нават паранілі сабаку, адбіралі ў яго ежу або цацку; 28,8% шпацыравалі, ехалі на веласіпедзе або дастаўлялі газеты.

зводзіцца там да выдачы даведкаў аб складзе сям'і, а заяўкі аб бадзяхных сабаках перадаюцца ў спецаўтапрадпрыемства. На гэтым справа і закончылася.

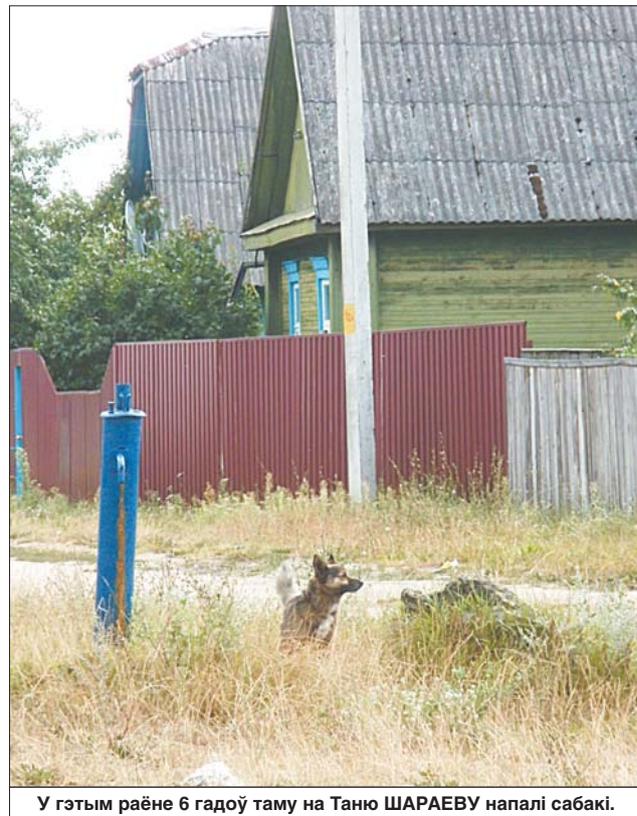
Мне цікава было паглядзець, дзе здарылася тая бядка. І Таццяна не стала прэчыць. Хаця прызналася, што нават мама не ведае. Дзяўчына шкадуе яе, яна і так шмат гора зазнала.

А здарылася ўсё ў 15 хвілін хадзьбы ад дому. Вакол сельскі пейзаж, нават днём людзей няшмат. Страшна ўявіць сабе, што ты тут адна ночку. З усіх падваротняў брэшучы сабакі. Дарэчы, вунь пабег адзін маленькі...

Дома ў Тані таксама ёсць сабака. Але то свой, а ад чужых трэба трымацца на адлегласці. З тых часоў па начных вуліцах яна больш не ходзіць. А калі бачыць перад сабой зграю, паварочвае назад ад граху далей. Аднойчы нават з-за гэтага на працу спазнілася. Добра, што там зразумелі і не сталі караць.

ХТО КРАЙНІ?

У Бабруйскім судзе выпадак з Таняй добра памятаюць. Нават дазволілі пагартыць крымінальную справу. Яна складаецца з 4 тоўстых тамоў. Старшыня Бабруйскага суда Сяргей Петухоў не прыпомніў, каб нехта яшчэ

У гэтым раёне 6 гадоў таму на Таню ШАРАЕВУ напалі сабакі.

ДОБРА ЗАБЫТАЕ СТАРОЕ

«Гадзіннік!» — кідаю я дачцэ мяч. — «Фу-фу, неядомае, — адбіваецца яна. — А я табе за гэта кіну... ёгурт!» — «Дзякуй, смачна. Лаві... катлету!». Тут мяне нехта тузае за рукаў. «А можна з вамі?» — сарамліва пытаецца хлопчык гадоў 9–10. Праз пару хвілін далучаецца яго старэйшая сяброўка, і наша меню ядомага-неядомага істотна пашыраецца.

Для мяне было адкрыццём, што многім сучасным дзецям сумна на вуліцы. Яны банальна не ведаюць, чым сябе заняць. У лепшым выпадку (неаднаразова ўбачана ў новабудулях) скачуць з нагамі па арэлях і горках, выклікаючы хвалю абурэння ў мам немаўлят. У горшым (падгледжана ў тыповым «спальным» раёне) — тыя ж арэлі, горкі, лаўкі, маладыя дрэўцы бязлітасна знішчаюць.

Нас, помніцца, з вуліцы дадому было не загнаць; цяпер жа, калі меркаваць па расказах некаторых знаёмых бацькоў і выхавацеляў, дзяцей на вуліцы з дома не выгнаць.

...Колькі радасці прыносілі не толькі нам з аднакласнікамі, а тысячам і мільёнам савецкіх дзяўчат звычайна шнур для бялізны з гумовымі ніткамі, цераз якія можна было скакаць так і гэтак, з паваротам і прытопамі, на вышыні ад ступні да падпаху, ад аднаго да дзесяці і назад! Хто ж з дзяцей задумваўся, што гэтыя скокі яшчэ і карысныя для развіцця каардынацыі і агульнага тону? Нам проста было цікава, а бацькам — спакойна. А масавыя, ад 5 чалавек і больш, хованкі з «Тукі-тукі, кожны за сябе»? А гульня ў квача, яна ж — даганялі, салкі і г. д. (як падлічылі аматары, у розных краінах былога СССР існавала каля 40 разнавіднасцяў і назваў гэтай гульні). А імклівыя «Выбівалы» ці «Алі-Баба», камандныя «Казакі-разбойнікі» і «Разблытай клубок», завадная «Гарачая бульба», у якія з аднолькавым імпэтам гулялі як хлопцы, так і дзяўчаты, сыходзячыся пад'езд на пад'езд! Куды зніклі гэтыя гульні, такія простыя і разам з тым захалляльныя, з нашых двароў?

Час ад часу на школьным стадыёне яшчэ сустракаюцца вулічныя футбольныя ці валебольныя каманды, але гуляюць у іх у асноўным старэйшыя падлеткі. Гульні ў «Мора хвалюецца, раз» і «Я садоўнікам нарадзіўся» бачыла я, на жаль, толькі ў дзіцячых садках. А каб дзеці самі звязалі дзве скакалкі і зацягнулі ўсіх ахвотных пад якую-небудзь лічылку праскакаць на сусветны рэкорд — такое, мабыць, здольны арганізаваць толькі вопытныя настаўнікі фізкультуры дзе-небудзь у летніку. Дый тое ў добраахвотна-прымуковым парадку, пад незадаволеным каментарыі і кіслыя міны падлеткаў: маўляў, навошта нам гэта ўсё?

І праўда, навошта? Можа, проста каб стаць бліжэйшымі адно аднаму? Але для гэтага трэба і нам, бацькам, не проста адвесці вочы ад манітораў, а выключыць іх і адкласці свае неадкладныя справы. Многім жа прасцей даць у рукі цацку, кніжку, планшэт (патрэбнае падкрэсліць) і адправіць: маўляў, сядзі чытай/ідзі гуляй/рабі што хочаш. Нам зручна, каб дзеці не перашкаджалі. А яны проста не ведаюць гэтых гульняў. І не даведаюцца, калі бацькі ўвесь час настолькі занятыя, што не знаходзяць часу нават на ціхіх, агульнасямейных гульніх кшталту таго ж лато ці «Эрудыта», не кажучы ўжо пра гойсанкі з мячом на вуліцы. Лежачы на канапе, у лапту гуляць не навучыш. З каго ж тады спытаць за пустыя двары, спадарства?

Вікторыя ЦЕЛЯШУК.

P.S. А вы ў што гуляеце са сваімі дзецьмі і ўнукамі?

■ Быць разам

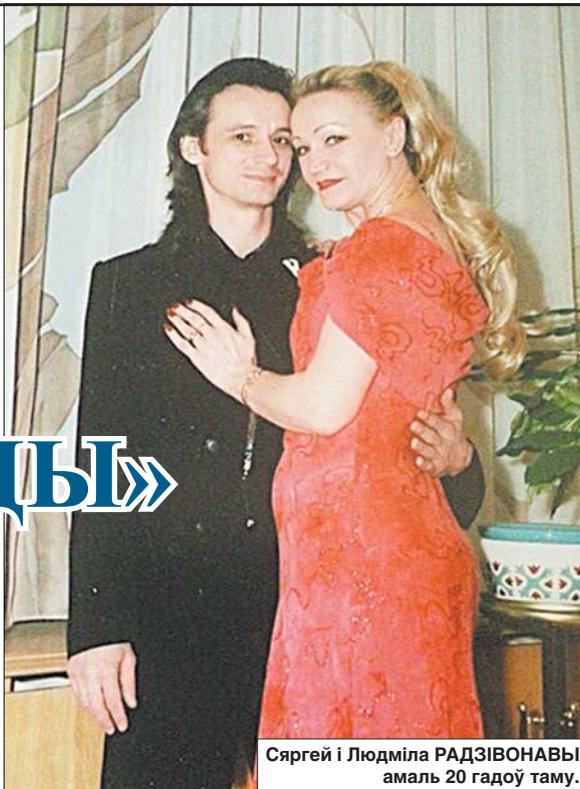
Кіраўнік шоу «Алюр»

Людміла РАДЗІВОНАВА:

«У СЯМ'І МЫ СПРАЧАЕМСЯ ТОЛЬКІ З-ЗА ПРАЦЫ»

Пра ракавую страсць, палкае каханне і іншыя эмоцыі яна спявае ў ансамблі. А вось пра ўласнае жыццё, пра асабістыя і працоўныя справы распавядае надзіва сур'ёзна, быць можа, з ледзь бачнай усмешкай. І сцвярджае, быццам няма асаблівага сакрэта ў тым, як зрабіць з сям'і ансамбль і наадварот, захаванне пры гэтым лад і згоду.

Ці складана творчым людзям пра жыццё ў шлюбе 20 гадоў, хто ў сям'і галоўны і чаму яна называе сваіх артыстаў «дзецьмі», «Сямейнай газеце» распавяла мастацкі кіраўнік і адна з заснавальніц цыганскага шоу «Алюр» Людміла Радзівонава.

Сяргей і Людміла РАДЗІВОНАВЫ амаль 20 гадоў таму.

Пра значнасць выбару

— Ведаю, што нядаўна вы з мужам (Сяргей Радзівонаў, аўтар і аранжыроўшчык песень. — Аўт.) адзначылі прыгожую дату — 20 гадоў шлюбу...

— Так, — расцвітае ва ўсмешцы Людміла Міхайлаўна. — Насамрэч разам мы на адзін год больш, але «па пашпарце» менавіта так. Мы нават венчаныя... На час сустрэчы мы ўжо абое былі з Сярохам дарослымі, вопытнымі людзьмі. У мяне было двое дзяцей ад першага шлюбу. Прыкладна год працавалі разам, сустракаліся, прыглядаліся адно да аднаго. Жаніцца і тым больш вячацца я не тое каб не хацела — хутчэй, не разумела патрэбы: я ж на 9 гадоў старэйшая, маю досвед сямейнага жыцця, ведаю, якая гэта адказнасць — выхаванне дзяцей. Таму лічыла, што Сярожа, мабыць, не разлічвае ўласныя сілы і можа не вытрымаць такой нагрукі. Але пра жылі год разам — дзеці яго палюбілі, ён да іх вельмі цёпла ставіўся — і я пагадзілася. А далей усё

атрымалася як атрымалася — і, ведаеце, за ўсе гады мы аб гэтым ніколі не шкадавалі.

— У артыстычным асяродку сцвярджаюць, быццам у вас уся сям'я — у «Алюры». Чуткі ці праўда?

— Праўда. Акрамя нас з Сяргеем, у ансамблі мае дзеці — дачка і сын, а таксама пляменніца і брат. Напэўна, сцэна — гэта ўжо больш, чым праца, чым творчасць. Гэта жыццё. Прычым у нас атрымалася своеасабліва пераемнасць пакаленняў: я з 5 гадоў на сцэне, а дачка мая з 6 гадоў. Мяне бацька ў свой час адвёў у Рэспубліканскі палац піянераў, дзе быў ансамбль «Зорачка», а мая Наташа пачала творчую дзейнасць на Дзяржтэлерадыё, у хоры, а потым у знакамітым калектыве «Госціца», які даў вялікі і творчы, і жыццёвы вопыт.

...Да цыганскага рэпертуару, расказвае Людміла Радзівонава, яны прыйшлі не адразу. Спачатку спявалі «як усе» — эстраду. А потым звярнулі ўвагу на тое, што на песні цыганскай тэматыкі глядач рэагуе найбольш жыва і эмацыянальна. Зрабілі ў якасці эксперыменту невялікі блок адпаведных песень з кінафільмаў, падабралі касцюмы. «Гэта быў фурор, — узгадвае Людміла. — І мы пакрысе пачалі расці: спачатку ўзялі дваіх, потым чатырох танцораў, паступова знайшлі сабе цудоўных музыкантаў. Мой брат Аляксей працуе ў нас гукарэжысёрам, сын Павел — таксама. Яго мы практычна «вырасцілі» пад сябе. Пляменніца Аліса Барыла выступала ў ансамблі з 4 да 7 гадоў і стала самай юнай артысткай за ўсю нашу гісторыю; потым, калі яна пайшла ў школу, зрабілі перапынак, каб не перагружаць дзіця выступленнямі, а цяпер яна зноў працуе.

— Няўжо нікога з дзяцей не давалося прымушаць займацца музыкай?

— Ні ў якім выпадку! Цяпер, наадварот, вельмі многія людзі просяць узяць іх дзяцей, але я гэтага прыныцыпова не раблю, бо «Алюр» — не

дзіцячы калектыв, гэта зусім іншыя нагрукі і рэпертуар. Калі Аліса ездзіла з намі на гастролі ў тур «За Беларусь» — не ведаю, як дзіця гэта выносіла, бо стамлялася і яна, і мама. Але ж усіх мам за ўсімі дзецьмі не павязеш. На сёння ў калектыве 25 чалавек. Натуральна, хтосьці сыходзіць, людзі мяняюцца. Калі дзяўчаты-танцоркі выходзяць замуж і нараджаюць дзіця (як, напрыклад, жонка Паўла Клышэўскага, Алеся), то практычна ніхто не вяртаецца, прысвячаюць сябе сям'і. Мабыць, гэта і правільна... Хаця не, няправільна. Калі чалавек жыве творчасцю, калі ў яго гарыць душа — значыць, трэба сябе рэалізоўваць. Але ў кожнага свой выбар.

Пра сілу пачуццяў

— Кажуць, што мудрая жанчына ў сям'і іграе першую скрипку, але робіць гэта так далікатна, што ніхто старонні і не здагадаецца.

— Безумоўна! А мой муж і не супраціўляецца — ён ведае, што ў сям'і, дый па жыцці я лідар. І за гэтую здольнасць прызначаю, што я ў чымсьці мацнейшая, па шчырасці, я яго толькі яшчэ больш паважаю. Сярожа мне давярае, а я, са свайго боку, заўжды раюся з ім, калі нешта важнае. У нас не бывае такога: «Я сказала — і кропка». — Ва ўсіх справах улічваем меркаванні адно аднаго. І спрэчкі ў нас, як правіла, здараюцца выключна з-за працы. У сямейным жыцці амаль не сварымся, а з-за работы ой як гарача бывае! Зрэшты, можа, таму і калектыву жыве столькі часу, бо ў спрэчках нараджаецца ісціна.

— Але, як правіла, творчыя людзі — ранімыя, эмацыянальныя, тэмпераментныя. Зноў жа, выступленні, прыхільнікі — у кожнага свае... Няўжо з-за гэтага ні разу не было непараўненняў?

— Буду нясціплай, але, напэўна, я занадта разумная жанчына, каб траціць свае нервы і сілы на рэўнасць да прыхільнікаў. Наадварот, трэба радавацца, калі артыст падабаецца публіцы, калі да яго праяўляюць увагу. Мы ў гэтым плане нармальныя, адекватныя людзі. Да ўсяго, гэта ж частка працы!

(Заканчэнне на 3-й стар. «СГ».)

...і сёння.

■ У вас будзе дзіця

Маша

Трэці год на тэлеканале АНТ існуе рубрыка «У вас будзе дзіця». Дзякуючы праграме, новыя сем'і знайшлі амаль 50 дзяцей. Да праекта далучылася і наша газета.

Машы, якая жыве цяпер у Бабруйскім дзіцячым доме, 5 гадоў. Праўда, выглядае дзяўчынка, як зазначаюць выхавальнікі, значна меншай. «Затое яна ўжо вельмі многае ўмее, — дадае выхавальніца Святлана Іваніцкая. — Умее сябраваць, абараняць і дараваць. Таксама вельмі любіць танцаваць і ўмее рабіць масаж, старанна выконваючы ўсе патрэбныя рухі маленькі-

мі ручкамі. Любіць гуляць з лялькамі. Калі яна гуляе ў сям'ю, то бярэ на сябе ролю мамы. На занятках жа, нават калі ў яе не ўсё атрымліваецца і патрэбна пэўная дапа-

мога, Маша заўжды выконвае ўсе заданні да канца...

Для многіх дзяцей сям'я — звычайная, натуральная справа. Для Машы абянец мамы і тату — гэта мара. Вельмі хацелася б, каб гэтая добрая, ласкавая дзяўчынка таксама знайшла сваю сям'ю, дзе яе будуць любіць і дзе будуць пра яе клапаціцца.

Каб даведацца пра Машу больш, пазваніце па нумары (017) 284-71-51. Гэта нумар Нацыянальнага цэнтра ўсынаўлення Міністэрства адукацыі. Для тых, хто жадае ўсынавіць дзіця, на сайце videopassport.ru змесшчаны відэакурсы, падрыхтаваныя сумесна НЦУ і творчай групай праекта «Пакуль усё дома».

«ВАМ І НЕ СНИЛАСЯ...»

Гара з гарой не сыходзяцца, а чалавечыя шляхі бываюць настолькі пакручастымі і забытанымі, што перасякаюцца часам пад самымі неверагоднымі вугламі... Можна жыць на ўскрайку зямлі і ўсё адно сустрэцца, а можна быць суседзямі па доме і не заўважаць адно аднаго, пакуль не ўмяшаецца яго Вялікасць Лёс. У новай рубрыцы «Сямейнай газеты» запрашаем вас, шануюныя чытачы, падзяліцца гісторыямі каханьня, якое знітавала аднойчы вас, а можа, вашых бацькоў, сваякоў, блізкіх ці далёкіх сяброў, якое пакінула шчымлівы, яркі, бы ад каметы, след у памяці або якое шчасліва доўжыцца і сёння, — словам, пра якое хацелася б і варта было расказаць іншым. Такую гісторыю мы і змяшчаем сёння ў якасці прэм'еры рубрыкі. Далучайцеся!

«А я калісьці думаў, што сівыя не кахаюць...»

Звяла іх разам сяброўка Ганны Філатаўны па інстытуце. Лёс параскідаў выпускнікоў па розных куточках былога вялікага Саветаўскага Саюза. З дыпломам настаўніка гісторыі Ганна аказалася ў Беларусі, яе аднакурсніца — на радзіме Ганны, у Саратаўскай вобласці. Яна і паведаміла, што ў Аляксандра Гур'евіча нядаўна памерла жонка...

Ганна Філатаўна дазволіла Ніне даць яму свой адрас. Няхай напіша. Яна калісьці сама была ў такім жа стане адзіноты пасля сыходу з сям'і мужа, была ўдзячная любой падтрымцы.

І ён напісаў. Не, не жаліўся на нягоды, на адзіноту. Ён да драбнейшых падрабязнасцяў успомніў іх далёкае юнацтва, першую сустрэчу, першы пацалунак. Іх, як тады здавалася, вечнае каханне...

Пісьмо дрыжала ў руках, слёзы хлынулі ліўнем. Яна не стрымлівалася і дала ім волю. І не было каму яе суседзі: адзіны родны чалавек, сын, жыў за тысячы кіламетраў. Ганна праплакала тры дні. Села за пісьмо з думкай усё рашуча адсячы. Але... напісала пра тое, што ўсё памятае. І адправілася ў палёт паміж Віцебскам і далёкім Паўднёвасахалінскам цёплым, сардэчным пісьмом-ўспаміны.

Потым Ганна Філатаўна сабралася ў госці. Ехала і ляцела ў страшэнным хваляванні, як на першае спатканне. Аляксандр Гур'евіч сустрэў яе ў аэрапорце з велізарным букетам восеньскіх кветак. Баяліся размінуцца, не пазнаць адно ад-

наго. Бо пасля іх апошняй сустрэчы прайшло 38 гадоў, і былі яны зусім не маладыя. Але нейкі ўнутраны парыв, нешта невытлумачальнае пацягнула невысокую жанчыну і высокага хударлявага мужчыну насустрач. Яны саромеліся свайго завядання, сваіх маршчын, стараліся не прынесці адно аднаму болю ўважлівым аглядам. Ён павёз яе да сябе дадому. Трое дзяцей Аляксандра Гур'евіча жылі на мацерыку. У сваёй прасторнай кватэры ён застаўся адзін.

Гэта былі цудоўныя дні. Як галантны мужчына, Аляксандр Гур'евіч Ганне Філатаўне сумаваць не даваў: экскурсіі па востраве, на сопкі, рэстаран, тэатр, мора... Але самае галоўнае — вячэрнія прагулкі, у час якіх давалася тлумачыць, чаму ж іх жыццёвыя шляхі разышліся. Ва ўсім аказалася вінаватай вайна. Яна рассекла іх лёсы. Ганна была ў акупацыі, калі Аляксандр ваяваў на фронце. Трапіла ў фашысцкі канцлагер, некалькі гадоў пасля вызвалення лячылася. Аляксандр Гур'евіч пісаў на даваеннае месца работы Ганны, але са школы адказалі, што яна загінула. Ганна таксама спрабавала даведацца пра лёс каханана па даваенным адрасе, але пасля вайны Аляксандр туды ўжо не вярнуўся. Толькі праз 12 гадоў, калі ў кожнага з іх была сям'я, дзеці, ім стала вядома, што абое засталіся жывымі. Але разбурыць святое — сям'ю — ні ў кога з іх не ўзнікла нават думкі. Так і жылі, выхоўвалі дзяцей.

І вось гэта сустрэча, якая ўскалыхнула ўспаміны юнацтва. Яны пазнавалі адно ад-

наго нанова. Нейкі час жылі толькі былым. Але засланіцца ад сённяшняга не маглі. Яно ўрываўся няпрошана: то раптоўнымі гасцямі — дзецьмі Аляксандра, то фотаздымкамі яго жонкі...

Але вячэрнія прагулкі зрабілі сваю справу. Іх сэрцы зноў ірвануліся насустрач, а рукі сплаліся. Яны ўжо не саромеліся глядзець у вочы, углядацца ў твары, разгладжваць адно аднаму маршчынкі, цалаваць вусны. Каханне ўспыхнула з новай сілай. Маладыя, гледзячы на гэтых шчасліўчыкаў, здзіўляліся. Напэўна, гэтак жа, як здзіўляўся паэт Васіль Фёдарав, які напісаў такія радкі: «А я когды-то думал, што седые/не любяць, не тоскуюць, не грустят./Я думал, што седые, как святые/на женщин и на девушек глядят...»

А яны ні на кога не звярталі ўвагі. Там жа, на Сахаліне, пайшлі ў ЗАГС і замацавалі свой саюз на ўсё астатняе жыццё. Праўда, вырашылі паехаць да Ганны Філатаўны. Жывуць у Віцебску ўжо 20 гадоў.

Я часам сустракаю іх у парку Мазурына: маленькую бабульку і падобнага на Дон-Кіхота хударлявага мужчына. Іх рукі па-ранейшаму счэплены ў модны замок, які не разамкнуць ніякім нягодам.

Таццяна КУЗЬМІЧ.

■ Вазьму твой боль...

ПРА ЭГАІЗМ АЛЬТРУІЗМУ

Я восем гадоў займаюся дапамогай анкахворым дзецям. Далучыла да гэтай справы шмат людзей, стварыла цэлы рух, дапамагла спраўдзіцца мноству запаветных мар, правяла ў апошні шлях больш за дзясятак малых і маладых. У мяне часта пытаюцца, чаму я гэтым займаюся. Шчыра кажучы, для сябе.

Калі ўпершыню ў студэнцкім інтэрнаце я ўбачыла аб'яву пра набор валанцёраў, то адразу вырашыла ехаць. Бадай, гэта быў першы і апошні раз без карысці. Проста ехаць. Так вучыла маці.

Я атрымала такі ўсплёск эмоцый — пераважна станоўчых, што другая паездка не прымусіла сябе чакаць. Мне было весела, цікава, я заводзіла сяброў і хацела з імі бачыцца. Так я атрымала першую карысць і першую залежнасць.

Чым больш ездзіла, тым больш хацелася. Я прагульвала заняткі, адмяняла спатканні. Мяне цягнула туды. Усё жыццё пачало круціцца вакол цэнтры (з тых часоў я перастала ўжываць першую частку слова анка-). Калі сваякі папракнулі мяне ў адсутнасці асабістага жыцця, я задумалася. І высветліла, што не адчуваю сябе прывабнай сярод звычайных хлопцаў, мне не хочацца іх увагі, не хочацца працягваць жаночасць. Толькі ў цэнтры я лавіла позіркі хлопцаў, пасміхалася, падміргвала і прымяняла жаночыя хітрыкі. Гэта было адзінае месца, дзе я хацела і магла фліртаваць. Такой стала мая другая залежнасць.

Калі мы губляем кагосьці, то пачынаем цаніць яго больш. Узгадваем, аналізуем, заўважаем тое, чаго не бачылі раней. Так было і з маімі стратамі ў Цэнтры дзіцячай анкалогіі, гематалогіі і імуналогіі. Калі паміралі сябры, мне адкрывалася іх глыбіня. Я разумела іх учынкі, паводзіны. Я захаплялася цяраплівацю адных, вучылася мудрасці ў другіх, пераймала сілу духу трэціх. І «падсела» на чарговую залежнасць.

Быў час, калі я ўпівалася трагічнасцю жыцця вакол мяне. Мая душа была прасякнута ёй, і я з вышыні глядзела на звычайнае жыццё. Падумаеш, спазнілася на работу; падумаеш, не здала залік; падумаеш, пасварылася з хлопцам; падумаеш, падаражэў праезд; падумаеш, пушта ў халадзільніку... Мне б вашы праблемы! У мяне тут сябры паміраюць, мне не да вас, зямных. Я зведала больш. Я іншая. Перманентная жалоба стала маім апраўданнем і новай залежнасцю.

Аднойчы я зразумела, што ім патрэбна не толькі маральная дапамога, але і матэрыяльная. Бацькі гадамі сядзяць на бальнічных лістах, многія застаюцца без работы, жывуць на пенсію па дзіцячай інваліднасці. Выдаткі на хворых дзяцей павялічваюцца: сродкі гігіены, лекі, прадукты — прыходзіцца выдумляць кулінарныя выкрутасы, каб заахваціць паесці. Адны бацькі не могуць набыць дарагія лекі, іншым не хапае на элементарныя побытавыя рэчы. І я стала шукаць, збіраць, прасіць сродкі. Я рабіла для іх тое, што яны не маглі зрабіць самастойна. Я адчувала сябе патрэбнай — гэта была пятая залежнасць.

Калі «Клуб 5000» рос, ім зацікавіліся журналісты. Пра нас пачалі пісаць. Я, студэнтка журфака, працуючы журналіст, сама давала інтэрв'ю. Мяне нахвальвалі ў газетных артыкулах, радыё- і тэлесюжэтах. Мне дасылалі хвалебныя лісты ў інтэрнэце. Знаёмыя і незнаёмыя людзі пісалі, якая я малайчына. Прызнаюся, быў час, калі і сама лічыла, што я малайчына. І гэта стала шостаю залежнасцю.

...Калі мне было сямнаццаць гадоў і я толькі прыехала ў сталіцу, малады хлопцаў пазнаёміў мяне са сваёй маці. Дзяўчыне з вёскі вельмі хацелася ўразаць яе, мінскую інтэлігентку. Я шмат усміхалася, прапапоўвала дапамогу па хаце, але правалілася на простым пытанні.

— Чым вы захапляецеся, Таня? — спытала яна, хутчэй, для падтрымання размовы.

— Нічым, — ціха адказала я.

І нервова перабірала ў галаве: ці лічыцца захапленнем сустрэчы з сябрамі, дапамога маці ў агародзе, падрыхтоўка да паступлення, ліставанне... Мне было так сорамна, што я вырашыла абавязкова чым-небудзь захапіцца.

Цяпер у мяне быў адказ для любой кампаніі і любога знаёмства.

— Хобі? Што вы! Мне не да хобі: я займаюся дабрачыннасцю!

І гэта стала наступнай залежнасцю.

Валанцёрства, дабрачыннасць, «Клуб 5000» давалі мне сяброў і пачуццё ўласнай значнасці, адкрывалі філасофію жыцця і смерці, павышалі самаацэнку, лічылі ад старых крыўдаў, дарылі каханне і «зорную» хва-

робу, дапамагалі нешта некаму даказаць. І кожны раз клін клінам выбівае: валанцёрства, дабрачыннасць, «Клуб 5000» лечыць ад адной залежнасці і падсаджваюць на іншую. І ўвесь час я маю сваю карысць.

На адной дабрачыннай акцыі да нашай групкі валанцёраў падышоў салідны мужчына.

— Разумен: каб гэтым займацца, трэба мець нейкую выгаду. Мне заўсёды было цікава, які размяркоўваюцца сабраныя грошы. Які працэнт вы атрымліваеце?

Мы не маем з гэтага ні капейкі. Але выгада, безумоўна, ёсць. І яна значна большая за грошы.

«Клуб 5000» звёў мяне з мноствам цудоўных людзей, якія сталі не толькі паплечнікамі і аднадумцамі, але і блізкімі сябрамі, дарагімі людзьмі. У кожнага з іх свой матыў, свая прычына, свая выгада.

— У мяне ад раку памерла нявестка ў Ізраілі, — у тэлефоннай трубы чую слёзы ад незнаёмага абанента. — Таму я выбрала хлопчыка, які зараз лечыцца ў гэтай краіне і штотым пералічваў дапамогу з пенсіі. Мы не змоглі выратаваць яе, няхай жа яму пашанцуе.

— Я бачу, як ты радуешся, калі атрымліваецца сабраць неабходную суму, — прызнаецца сяброўка. — Таму і прыношу грошы: мне прыемна цябе радаваць.

— Я не магла знайсці добрую працу, — кажа другая. — А калі стала дапамагаць дзецям, пачала паважаць сябе. Іншыя гэта заўважылі і таксама паважаюць мяне. Я знайшла працу.

— А так люблю дзяцей, — расказвае шматдзетная маці. — Сваіх

■ Школа для дарослых

ДЗЕ НАВУЧАЦЬ БЫЦЬ БАЦЬКАМ?

Напрыканцы жніўня пачынаецца чарговы цыкл заняткаў у межах духоўна-асветніцкага праекта «Школа бацькоўства», арганізатарам якога з'яўляецца міжнародны дабрачынны фонд «Сям'я — Яднанне — Айчына».

«Праект накіраваны на пераадоленне крызісу інстытута сям'і і сцвярдзэнне традыцыйных сямейных каштоўнасцяў, — падкрэслівае кіраўнік школы, дацэнт БДУ, кандыдат тэхнічных навук Сяргей Кірпіч. — Таму ўдзел у ім можа ўзяць кожны з бацькоў, хто жадае і гатовы вучыцца, аналізаваць уласныя паводзіны і знаходзіць адказы на жыццёва важныя для яго сям'і пытанні».

На занятках, якія праходзяць у адвольнай форме абмеркавання, «навучэнцы» — маладыя і ўжо вопытныя бацькі, а таксама маці, бабулі і дзядулі разглядаюць як вопыт мінусных пакаленняў, так і выклікі сучаснасці, з якімі ў той ці іншай ступені сустракаецца практычна кожная сям'я. Як бацьку ўсвядоміць сваё бацькоўства — ад пачуцця адказнасці да гонару за яго — і заняць годнае месца ў сям'і? З чаго пачаць? Як ствараецца і чым утрымліваецца бацькоўскі аўтарытэт? Якія навыкі і ўстаноўкі тату варта развіваць, а якія — крытычна ацэньваць? Адказы на гэтыя і многія іншыя пытанні ўдзельнікі праекта «Школа бацькоўства» шукаюць разам, выказваючы свой погляд на пэўную праблему і прыслухоўваючыся да іншых меркаванняў.

Больш падрабязна пра тэмы, фармат і расклад заняткаў можна даведацца на сайце www.edinenie.by.

Вікторыя ЗАХАРАВА

пяцёра, а любоў яшчэ застаецца, яна пералаўняе мяне — трэба некаму адаваць.

— Так здорава, што ты даеш мне шмат заданняў! Гэта валанцёрства забірае ўвесь час, і яго не застаецца на дрэнныя думкі і розныя глупствы!

— У мяне расце дачка. Я хачу, каб яна на маім прыкладзе вучылася дапамагаць іншым.

Неяк да нас прыезджалі валанцёры з Масквы і праводзілі заняткі па арт-тэрапіі ў дзіцячым хоспісе і анкацэнтры. Адна жанчына пільна прыглядалася да дзетак. Акрамя сваёй увагі і любові, яна прывезла немалую суму грошай, хацела ахвяраваць некаму. Калі даведалася, што я нядаўна перажыла сур'ёзнае ДТЗ, то аддала грошы... мне. Без ваганняў і без варыянтаў. Яна нічога не хацела слухаць і катэгарычна забараніла перадаваць іх каму-небудзь. Наталлі Васільеўне было за шэсць дзясят, у яе маглі быць дарослыя ўнукі. Але сын маскоўскай таксісткі загінуў у аварыі, так і не стварыўшы сям'ю. Яна прыехала ў іншую краіну дапамагчы анкахворым дзецям, але аддала грошы мне. Яна так хацела, у яе была ў гэтым патрэба.

Мы робім добрыя справы. Толькі не хваліце нас за гэта. Бо мы робім іх для сябе.

Таццяна НЕМЧАНІНАВА,
кіраўнік дабрачыннага руху
«Клуб 5000»

Аліса БАРЫЛА — самая юная ўдзельніца шоу «Алюр» — ужо ў дзяцінстве зведала, што такое гастрольны тур.

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар. «СГ».)

Калі «паказваць зубы» чалавеку, які ад чыстага сэрца падышоў з кветкамі, усміхнуўся ці абняў цябе за плечы — тады лепш наогул не жыць. І сваім дзяўчатам — вакалістам, танцоркам — я заўжды кажу: «Дзяўчаты, для таго каб стаць артысткамі, вы вучыліся, атрымлівалі дыплом, шмат працавалі. І калі вы будзеце шукаць свайго маладога чалавека — выбірайце таго, хто зразумее, што выступленні, гастролі, прыхільнікі — неад'емная частка вашага жыцця. Калі ж ён вас не разумее і ставіць умовы «Або я — або канцэрты», значыць, проста не кахае». Хіба можна ўзяць у жонкі артыстку і забараніць ёй выходзіць на сцэну? Толькі калі гэта ўзаемнае рашэнне, калі ў пары ёсць сапраўднае каханне і давер.

— Каханне каханнем, але ж сцэнічнае жыццё так зацягвае, што можа не застацца часу на быт — у добрым сэнсе слова: проста пабыць разам дома, пагуляць, адзначыць асабістае свята...

— А гэта адваротны бок медала, — пагаджаецца Людміла Міхайлаўна. — У нас з Сярогам асабістага жыцця ўжо даўно няма. За ўсе гады, што мы разам, бадай, не прыпомніць ніводна-

«У СЯМ'І МЫ СПРАЧАЕМСЯ ТОЛЬКІ 3-ЗА ПРАЦЫ»

га Новага года, каб мы не працавалі. Мае юбілей, яго юбілей — як правіла, усе даты сустракаем на сцэне. Але для нас гэта і ёсць найлепшае свята. Бо калі да цябе ў госці прыходзіць аўдыторыя, напрыклад, Палаца Рэспублікі — практычна 3000 чалавек, гэта дарагога каштуе.

— Усё гэта няхай і прыемнае, але ўсё адно напружанне. Калі ж адпачываць?

— Мы стараемся адпачываць двойчы на год, выбіраем адносна спакойныя перыяды (у зацішку пасля Новага года, або, напрыклад, увосень) і едзе разам куды-небудзь у цёплыя краіны. Інакш, відаць, не вытрымалі б: у перыяд гастролі часта даводзіцца спаць па 4 гадзіны ў суткі... Адуць узяць сілы? Напэўна, з адчування ўласнай запатрабаванасці. Мы сілкуемся энергетыкай глядача.

Пра пакаленні без канфлікту

— Ці ёсць сямейныя традыцыі, якіх вы абавязкова прытрымліваецца?

Усіх артыстаў свайго калектыву Людміла называе «дзецьмі». «Я ж нясу адказнасць за кожнага», — кажа яна.

— Амаль няма, бо выступленні ўсё ж шмат часу забіраюць. Адзіная наша любімая традыцыя — гэта ў будныя дні з'ездзіць на дачу, сустрацца з унікамі. У мяне ж ужо два ўнукі: старэйшаму, Андрэю, 16 гадоў — ужо хвалюемся, куды праз год паступаць вырашыць; малодшаму пяты годзік, і ён вельмі сумее без бабулі, пастаянна тэлефануе.

— А ці складана знаходзіць агульную мову з дарослымі ўжо дзецьмі?

— Мяркуюць самі: бытавых прычын для сварак у нас няма, бо разам не жывём. А так — як ва ўсіх народных сем'ях. Бывае, што магу іх пакрытыкаваць, магу пахваліць або пашкадаваць... Але вучыць жыццю, па шчырасці, даводзіцца не часта. Яны ў мяне паслухмяныя, працавітныя (нават працаголікі), разумныя.

Безумоўна, як у вялікай сям'і, і ў вялікім калектыве бывае ўсякае: «Не з той нагі ўстаў, недаспаў, «псіхануў», — але гэта хутка праходзіць. У калектыве для мяне кожны ўдзельнік — як дзіця, незалежна ад узросту; я за кожнага адчуваю

адказнасць і стараюся праяўляць цяпляню і клопат. Гэта, лічу, вельмі важна — берагчы нервовую сістэму, сваю і блізкіх. Тупаць нагамі і крычаць? А навошта? Мой тата, царства яму нябеснае, гаварыў: «Крык твой паляцеў — і забыліся пра яго, а ціхі голас далёка чуваць». Таму я заўжды стараюся нават канфлікты вырашаць па-добраму. Хоць даводзілася з некаторымі людзьмі расставіцца і інакш, прычым і муж, і дачка спрабавалі мяне ўгаварыць яшчэ падумаць. Але ў мяне дзейнічае простая формула ў стасунках з тымі, у каго ў ілбе загарэлася зорка: першы раз — кажу, другі — папярэджваю, на трэці — да пабачэння. Наперад і з песнямі. І назад дарогі няма. Бо, дзякаваць Богу, за свае 57 гадоў я пабачыла розных людзей, навучылася ў іх разбірацца, і трапаць нервы сабе і калектыву я не дам».

Пра адчуванне шчасця

— Яшчэ з адной неад'емнай часткай цыганскага жыцця — коньмі — пасябравалі? Ці на здымках кліпа стасункі і спыніліся?

— Для гэтага кліпа, дарэчы, мы спецыяльна ездзілі трэніравацца, вучыліся трымацца ў сядле. І вельмі ўпадабалі коней. Некалькі гадоў таму, рыхтуючы вялізнае шоу ў Палацы спорту, «Алюр» выязджаў на конях — тры чалавекі верхам, і мы ў кібітцы. Зала была ў шоку... Часам выяжджам проста пакатацца і цяпер, але вельмі рэдка, калі знаходзіцца вольны час. Коні — такія высакародныя жывёлы, стасункі з імі, як і з дэльфінамі, — гэта амаль што тэрапія. Кожны раз пасля 2-гадзіннай прагулкі, напрыклад, у Азяры, адчуваеш сябе зусім іншым чалавекам: любіш усіх, хочаш

А вы ведалі, што?..

✓ На працягу больш за 12-гадовую гісторыю ў «Алюры» ўсяго аднойчы працаваў сапраўдны цыган.

✓ Калі сабраць усе песні, якія выканаў калектыв за час існавання, атрымаецца праграма на 6 з паловай гадзін.

рабіць дабро ўсяму свету... На жаль, мая Плюша, на якой я здымалася ў кліпе, памерла. Хоць і разумее, што жыццё жывёлы не такое доўгае (па чалавечых мерках), як наша, але ўсё адно невыносна шкада...

— Затое, ведаю, у вас ёсць новы «член сям'і» — сабака.

— Лізавета — ёркшырскі тэр'ер, сапраўдная прыгажуня і разумніца! «Вельмі цыганскі» сабака. Калі няма з кім яго пакінуць, нават ездзіць з намі на гастролі. Дарэчы, у сына і дачкі таксама «ёркі». Прычым у дачкі жыве Лізавета і сястра, Фаіна, таму яны таксама «сябруюць сям'ёй».

— На ваш погляд, што такое шчаслівая сям'я?

— Як вызначыць, шчаслівы ты або не? Калі чалавек сабе не задае такое пытанне, значыць, ён шчаслівы. Я не задаю, бо лічу, што ў мяне ў жыцці ўсё атрымалася: добрая сям'я, у якой усе змаглі рэалізаваць сябе, і ўсім ёсць дзе і за што жыць. Мы ніколі не марылі пра залатыя горы, але імкнуліся забяспечыць сябе і дзяцей, і гэта здолелі. Нарэшце, ёсць любімая і запатрабаваная работа, за якую, да таго ж, людзі плацяць грошы — пра гэта многія ўсё жыццё толькі мараць!..

Вікторыя ЦЕЛЯШУК.
Фота з асабістага архіва артыстаў.

Казкі і быль Таццяны Корзан

НАВАТ ДОБРАЎПАРАДКАВАННЕ ТЭРЫТОРЫІ СПЕЦУСТАНОВЫ МОЖА СТАЦЬ МАСТАЦТВАМ

Шмат даводзілася бачыць майстроў і ўмельцаў у жыцці. Але работ такой прыгажосці, такой вытанчанасці, густы і ўзроўню — упершыню. Ад выгляду магутнага, велічнага лася, які прылёт каля тратуарнай дарожкі, перахоплівала дыханне. Кажуць, нават паляўнічыя блытаюць яго з сапраўдным ласём. Але лось — гэта толькі пачатак дзіва, якое чакала на тэрыторыі Косаўскага псіханеўралагічнага інтэрната, што знаходзіцца ў Івацэвіцкім раёне Брэсцкай вобласці. Проста незабыўнае ўражанне пакінуў клас-кабінет «Марское дно»: чуд, дый толькі! Майстар з вялікай літары, які здолеў уласобіць свой талент у жывыя малюнкi прыроды, — Таццяна Корзан, інструктар па працатэрапіі.

БАЦЬКА МАРЫЎ, КАБ БЫЛА НАЙЛЕПШАЙ

Калі ў чалавеку раскрываюцца творчыя здольнасці, то пачатак іх часцей за ўсё ідзе ад бацькоў. У Таццяны Васільеўны Корзан, якая нарадзілася ў вёсцы Святая Воля, маці перадала ўсім дочкам (а дзяцей ў сям'і пяцёрка) талент вышываць, шыць, вязаць. Маленькую Таню навучыла ткаць дываны-вясёлкі: у хаце стаяў станок, па вечарах прыходзілі суседкі, а Таня разам з імі нароўні паказвала ўвішнасць і старанне. Бацька таксама быў майстар на ўсе рукі, Таццяне і з бацькам было цікава. Можна, таму дзяўчынка пасля школы марыла стаць зубным тэхнікам, каб свае здольнасці ляпіць, падганяць дэталь ўвасобіць на карысць людзям. І хоць паступіць не ўдалося, але на ўсё жыццё Таццяна захоўвала навывікі тэхнікі

па лепцы, якія атрымала на курсах. А праз колькі гадоў гэта спатрэбілася, калі працавала выхавальніцай, настаўніцай... І цяпер, падчас працы ў Косаўскім псіханеўралагічным інтэрнаце, новае захапленне перарасло ў сапраўднае майстэрства.

Неяк паехаўшы з іншымі супрацоўнікамі па абмене вопытам у Жабчыцкі інтэрнат Пінскага раёна, Таццяна Васільеўна ўпершыню ўбачыла качку і спімака, зробленых са звычайнага пенапласту. Тыя фігуркі былі плоскія, выразаныя і пашпаляваныя, а для Таццяны Васільеўны гэты падыход стаў штуршком для палёту фантазіі.

«ЗААСАД» З ПАДРУЧНЫХ МАТЭРЫЯЛАЎ

Першае заданне, якое атрымала Таццяна Васільеўна ад дырэктара інтэрната Мікалая Петраўца, — добраўпарадкаванне тэрыторыі спецаддзялення. Праектам добраўпарадкавання жанчына займалася з загадкавым гаспадаркі. Месца, дзе пастаянна высахала трава, заняў кракадзіл з развіўленай пашчай. Дарэчы, над пашчай давялося добра папацець, выпілаваць і прыклеіць зубы, каб яны не адвальваліся. Не спала ночамі, прыдумвала, перарабляла... Вось тады жартавалі работнікі, што Таццяна ажыццявіла сваю мару — стала зубным тэхнікам для кракадзіла. На дапамогу прыйшоў адзін з жыхароў інтэрната Павел Ладзючак, які даваў карысныя парады і дапамагаў выбраць тон расфарбоўкі. І... кракадзіл ажыў.

Чарапахі і збан у гарох павінны былі закрыць каналізацыйныя люкі, якія не ўпісваліся ў задуманы пейзаж. Ідэю зрабіць чарапаху падгледзела ў перадачы-конкурсе, як замаскіраваць люкі ў горадзе. Адно непрыгожую пліту з люкам засыпала каменчыкамі, як на марскім беразе, а каб зрабіць чарапаху, пазычыла ў суседзяў статуютку. Ужо тры гады чарапахі стаіць, фарба не лушчыцца, ні дажджу не баіцца яна, ні мяцеліць».

А як рамантычна выглядае адзінока фламінга на астраўку! Чаму менавіта такая заморская птушка? «Карцінку яго неяк заўважыла ў падручніку малодшай дачкі Дашы, — узгадвае Таццяна. — З чаго зроблены? З адходаў будматэрыялаў пасля рамонтна корпуса: пенапласту, кавалкаў цэгля, сеткі, клею і г. д.».

Ёсць на тэрыторыі інтэрната астравок, дзе застыла ў танцы парачка жураўлёў. І, здаецца, загучыць музыка, і птушкі прадоўжаць танец кахання. Вачэй не адвесці.

Вось тады жартавалі работнікі, што Таццяна ажыццявіла сваю мару — стала зубным тэхнікам для кракадзіла.

Апошняя вялікая работа — лось. Такім прыгажуню, што прылёт каля дарожкі, не раз любаваліся і прыцмокалі языкамі розныя госці, якія наведваюць інтэрнат. Лася Таццяна Васільеўна ўбачыла з дзецьмі ў запарку. Сфаграфавала і захацела зрабіць. Каб яшчэ раз даказаць сабе, што яна можа стварыць самае складанае. Зімой зрабіла «тумбу» з цэгля, зверху накрыла руберойдам, паклала камяні... «Страшна было, што не атрымаецца, але вочы баяцца, а рукі робяць. Галаву, каб не абцяжарвала фігуру, зрабіла з пенапласту, вочы — здагадайцеся... Са старых тэнісных шарыкаў! А вейкі прыдумала Аня, жыхарка інтэрната, са шчоткі зрабіць».

ПЕНАПЛАСТ, КЛЕЙ, ФАРБЫ... ПЛЮС ДУША

Улічваючы спецыфіку работы, Таццяна Корзан замест еўрарамонтна класа-кабінета вырашыла стварыць месца, дзе будзе панаваць спакой. Разгледзела два варыянты — луг або мора. І спынілася на пейзажы «Марское дно». Адна

■ Майстар-клас

сцяна — з барэльфам дэльфінаў, другая — з затанулымі скарбамі, на трэці — рэшткі карабля з якарма. Кабінет Таццяны Васільеўна афармляла месяцы два-тры ў кожную вольную хвіліну. З падборам колераў, як заўсёды, дапамагала калега Святлана Бондар. З задавальненнем далучыліся і жыхары інтэрната: мяшалі створ, рабілі нескладаныя дэталь, прыбіралі месца пасля работы. Ляпілі, шпатлёўка, пенапласт (дэльфіны і вялікая ракавінка), сухая тынкоўка, клей, фарбы... І частка душы.

ТАЛЕНТ У СПАДЧЫНУ

Таццяна Васільеўна яшчэ і шматдзетная маці. Старэйшы сын Іван — студэнт БДУІР, Мікіта скончыў дзіцячую школу мастацтваў і паступіў у ліцэй Івацэвіцкага раёна, а малодшая дачушка Даша пойдзе ў трэці клас; яна займаецца ў дзіцячай школе мастацтваў вакалам, іграе на віяланчэлі і любіць ляпіць маленькія фігуркі з мамы.

Хутка ажыццявіцца заповітная мары сям'і: яны пераедуць у свой дом, якога так доўга чакалі.

Дом будзе незвычайным. У гэтым упэўнены не толькі дзеці і муж, але і ўсе, хто ведае Таццяну. Муж (а ён аграном) паабяцаў уцяпіць гараж пад асабістую майстэрню для Таццяны, бо творчасць жонкі натхняе і ўздзімае настрой. Парачка фламінга ўжо чакае свайго часу, каб заняць куточак двара. А мары — фантан, з вады якога будуць выскакваць дэльфіны. Складана, але магчыма.

...З'явіўся па-сапраўднаму творчы чалавек — і пераўтварылася ў казачную, з густам аформленую, тэрыторыя Косаўскага псіханеўралагічнага інтэрната. Ад прыгажосці, якая стасуеся з варт тэрыторыі, сэрца напаўняе замілаванасць і радасць.

А яшчэ шкадаванне, што ў райцэнтры няма такіх месцаў, дзе б можна было адпачыць душой. Няўжо не радаваў бы дзятву ў парку такі васьмі вясёлы вожык, што быццам жывы стаіць пад елачкай, а за ім вавёрчын домік з вавёркай, як у пушкінскай казцы?

Валянціна БОБРЫК,

г. Івацэвічы.

■ Фотаздымак з гісторыяй

ШЧАСЦЕ НЕ ЗА МОРАМ

«Я нарадзілася ў вёсцы Валкала-та Докшыцкага раёна. — распавяла пра сябе наступная ўдзельніца конкурсу Надзея Несцяроўна. — Мая матуля працуе настаўніцай у мясцовай школе і шмат гадоў выпісвае «Звязду», а я рэгулярна чытаю вас у інтэрнэце, дзе і ўбачыла абвестку пра конкурс фотаздымкаў з гісторыяй. Вырасла ў ім паўдзельніца, бо вопыт ужо маю: яшчэ калі вучылася ў школе, прымала ўдзел у раённым конкурсе на лепшы радзод і стала пераможцам.

Спачатку хацела распавесці пра свайго прапрадзядулю — але ж з тых часоў, калі ён жыў, няма ніякіх фотаздымкаў. Перагартала нядаўна, калі прыезджала дадому, свой радзод і падумала, што гісторыя з жыцця майго прадзеда таксама можа падацца цікавай для чытачоў любімай газеты. Ва ўсякім разе, вельмі хацелася б на гэты спадзявацца.

...Мой прадзед Мацей Піліпавіч Скурко (некалі гэта прозвішча гучала як Скорка, нашчадак Скура, і ў Мядзельскім раёне захавалася вёска з патранімічнай назвай Скары) нарадзіўся ў пачатку мінулага стагоддзя ў вёсцы Баравая Слабада (цяпер Новікі) на Мядзельшчыне. Меў двух братоў і дзвюх сясцёр. Гадавала іх маці, надзвычай разумная і добрая Мартуська (Марта) з роду Гунькаў, у якіх яшчэ да рэвалюцыі ў сям'і былі настаўнікі.

Каб не дзяліць гаспадарку, у сям'і вырашылі аддаць яе старэйшаму з братоў;

малодшаму, як падрасце, даць магчыма масць вучыцца рамяству, а сярэдняму, Мацею, сабралі грошы на паездку ў Паўднёвую Амерыку — у Аргенціну, на зробкі. Такім чынам і рушыў прадзядуля Мацей з пяццю знаёмымі хлопцамі праз усю Еўропу, а затым на параходзе цераз акіяна на чужыну. Ён быў уражаны велічнай строгацю і характарам Берліна, з захапленнем апавядаў пра чыстыя, як парк, лясочки Бельгіі; а Парыж, дзе падарожнікі спыняліся на кароткі час, яму чамусьці не спадабаўся: нейкі стары, гаварыў ён, і цесны. У Трыесце — гэта ўжо Італія — эмігранты селі на параход, які ціха, павольна панёс іх цераз Адрыятычнае ды Міжземнае моры, каля берагоў Афрыкі, да далёкай мэты. На параходзе хлопцы мелі шмат вольнага часу, таму знаёміліся са спадарожнікамі, гутарылі, загаралі на палубе. У майго прадзеда быў саматканы беларускі дыван, падараваны на шчасце ды ўдачу старэйшай сястрой Наталляй. Ён і ляжаў на гэтым дыване, чым прыцягнуў увагу хлопцаў з Югаславіі, якія падышлі пазнаёміцца ды распытаць: «Адкуль ты? Дзе ткуць такія рэчы?» А даведаўшыся, прапанавалі сяброўства.

У Аргенціне ўсе ўладкаваліся працаваць на будаўніцтве чыгункі. Прадзед (на здымку, зробленым у Аргенціне ў 1930-м, ён з сябрамі: у верхнім радзе першы злева) зрабіў вельмі добрае ўражанне на галоўнага начальніка, французскага інжынера. Той вельмі цаніў памяркоўнасць, працавітасць і сумленнасць Мацея, пасяліў яго ў сваім доме. Паступова заняткам прадзядулі сталі асаблівыя даручэнні: адвозіць дакументы і справаздачы ў галоўную кантору, прывозіць пошту і зарплату рабочым і г. д. Прадзед вывучыў іспанскую мову, пасябраваў з сям'ёй інжынера. Малыя дачушкі начальніка, Жаклін (яна на маленечкім здымку 1931 года) і Удэт, як толькі бачылі Мацея, беглі насустрач з радаснымі крыкамі: «Матэа, Матэа, давай з намі гуляць!» А маладая іспанка, што працавала ў доме пакаёўкай, шчыра прапаўвала пажаніцца ды збудаваць свой домік. Але прадзед не згадзіўся на такую прапанову, бо марыў вярнуцца на радзіму. Што і зрабіў праз пяць гадоў, сабраўшы дастаткова грошай, каб купіць у Беларусі кавалак зямлі.

Вярнуўшыся дадому (у заходнюю частку Беларусі, што была пад Польшчай), прадзед ажаніўся з прабабуляй Надзеяй Чарняўскай, як сведчаць дакументы, набыў 12 гектараў зямлі — хутар, дзе пабудаваў дом (на здымку 1971 года мой прадзед Мацей — якраз на гэтай зямлі, ва ўласным садзе ў вёсцы Навасёлкі Мядзельскага раёна). У сям'і нарадзіліся дачка Лія і сын Вікенцій, мой дзядуля».

Да ліста Надзея прыклала яшчэ верш, які 9 гадоў таму зрабіла эпіграфам да ўласнага радзоду. Урываек з яго мы і змяшчаем тут — замест эпілога.

...Мяне трымаюць карані,
Я з іх расту і маю сілы,
Апорай у жыцці яны —
Ад нараджэння да магілы.
На моцным дрэве радавым
Я толькі гнуткая галіна —
З нябёсна-сінімі вачыма
Светлавалася дзяўчына.
І я калісь прадоўжу род,
І нітка часу не парвецца...
Я свой ствараю радзод —
У ім душа мая і сэрца!

Шаноўныя чытачы! Давайце пагартаем сямейныя альбомы разам! Фотаздымкі з гісторыяй (не больш за тры здымкі) дасылайце на адрас: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 12 а, або info@zvyazda.minsk.by. Аўтар найлепшага фота з гісторыяй будзе адзначаны каштоўным прызам.

Увага! Да ўдзелу ў конкурсе НЕ ПРЫМАЮЦЦА вясельныя фотасесіі, леташнія здымкі з курорта і сучасныя фота дзяцей. Арыгіналы дасланных фотаздымкаў абавязкова вяртаюцца аўтарам.

Як дзіця назваць, каб удачу прыцягнуць?

Кожны з нас прыходзіць у гэты свет, захоўваючы ў сабе калі не ўвесь эвалюцыйны шлях чалавецтва, то, прынамсі, генетычную спадчыну многіх пакаленняў. Немаўля ўжо мае пэўную групу крыві, колер вачэй, форму галавы і іншыя антрапалагічныя прыкметы, якія шмат што скажуць дасведчаным людзям. Разам з тым кожны чалавек непаўторны, што знайшло адлюстраванне ў выключна важнай асаблівасці нашага імя.

Навукоўцы сцвярджаюць, што імёны з'явіліся ў групах неандэртальцаў паміж 50-м і 12-м тысячагоддзямі да н.э. Старажытныя людзі выкарыстоўвалі імёны, каб адрозніваць адно аднаго. Ужо тады яны верылі, што праз слова чалавеку можна перадаць уласцівасці і якасці, закладзеныя ў яго значэнні. Нашы продкі называлі сваіх дзяцей словам ці спалучэннем слоў, якія, на іх думку, маглі прынесці шчасце, поспех, сілу, славу. Паспрабуем сабраць разам правілы, якімі кіраваліся, выбіраючы імя дзіцяці.

1 У славян быў шырока развіты культ ушанавання продкаў. Таму часта дзіця называлі імем дзядулі ці бабулі, г. зн. імя пераходзіла праз пакаленне. Прычым першы сын атрымліваў імя дзеда па бацькаўскай лініі, другі — па матчынай. Гэтак жа рабілі пры выбары імён дзяўчатак.

2 Адсюль і строгая забарона называць дзіця ў гонар бацькі ці маці. Бо лічылася, што скарачаецца жыццё бацькоў, якія «перадалі» сваё імя.

3 Лічылася: калі дзіцяці даць імя каго-небудзь з вядомых людзей (умельчых, дабрадзейных, удачлівых, гаспадарлівых), то да яго пяройдуць станоўчыя якасці, уласцівыя гэтаму чалавеку. І наадварот, дзецям ніколі не давалі імёны сваякоў, якія рана памерлі ці загінулі, самазаймаюцца, людзей, якія мелі прыхільнасцю да спіртнога, прыдуркаватых і да т. п.

4 З прыходам хрысціянства пачалі даваць дзецям імёны ў адпаведнасці з царкоўнымі святцамі. Такім чынам існавала падвойнае імя: адно давалася пры хрышчэнні па святцах (гэта значыць, у гонар святога, які ўшаноўваецца ў гэты дзень), другое — паводле мясцовых традыцый. На Беларусі гэтая традыцыя жыла аж да пачатку ХХ ст., але паступова народныя імёны Багдан, Вяргігара, Вяргідуб, Жыўка, Здраўка, Любава, Забава, Пакацігарошак «саступілі» старажытнарымскім і старажытнагрэчаскім імёнам Андрэй, Мікалай, Пётр, Міхаіл, Ксенія, Кацярына і г. д.

5 І сёння захавалася вераванне: назваць дзіця імем праведніка (прападобнага, свяціцеля, евангеліста) — добра, а імем мучаніка значыць асудзіць на пакуты ў жыцці.

6 З царкоўных традыцый узнікла і сямейна-родавае свята імянін. Напрыклад, чалавек нарадзіўся 10 сакавіка, а свята заступнік, у гонар якога яго хрысцілі, шануецца па царкоўным календары 19 сакавіка. Гэта і ёсць дзень «святых імянін». Духоўнае нараджэнне лічылася важнейшым за цялеснае, і ад таго дзень нараджэння заставаўся незаўважаным, а дзень анёла, ці імяніны, усё жыццё святкаваліся кожным, каму дазваляла багацце. Імянінкі ці імянінкі рассыталі гасцям імянінныя пірагі рознай велічыні, у залежнасці ад ступені пашаны чалавека. Госці ж прыходзілі на імяніны з падарункамі.

7 Звычайна імя дзіцяці ў святцах выбіралі ў межах 10–15 дзён пасля дня яго нараджэння, бо раілі «ісці па ходу Сонца». Па славянскіх павяр'ях, названае «назад» дзіця (г. зн. у адпаведнасці са святкам, якое папярэднічала дню нараджэння) не будзе расці; таму аддавалі перавагу напрамку «наперад», які заўсёды сімвалізаваў развіццё і рост.

(Працяг будзе.)

Аксана КАТОВІЧ, Янка КРУК.

■ Пясочніца

Страшнае слова

Чатырохгадовая Маша плёскаецца ў ванне. Раптам кліча:

- Мам, ты паглядзі! Ну, паглядзі толькі!
- Што здарылася? — заглядае занепакоена маці.
- Глядзі, якая гігіена! — тэкае дзіця ў вялізную лазневую мачалку.

Не забудзьцеся выключыць тэлевізар

Размова з трохгадовай дачкой:

- Таня, як пёўнік гаворыць?
- Ку-ка-рэ-ку!
- А як кароўка гаворыць?
- Му-у!
- А як козачка гаворыць?
- Ме-е-е!
- А як парася гаворыць?
- Дабранач, хлопчыкі і дзяўчынкі!

Справядлівасці няма

Маці ўгаворвае Крысціну прыбраць за сабой цацкі, але беспаспяхова. Калі ўсе аргументы заканчваюцца, мама дэманстратыўна бярэцца за рэмень, і малая марудна пачынае прыбрацца, прычытаючы: — Божа мой, Божа! Што за жыццё такое пайшло, што за жыццё!

ВЯСЕЛЛЕ: СВЯТА ДЛЯ МАЛАДЫХ ЦІ СВАЯКОЎ?

Ніна МАСЮК.

настаўніца беларускай мовы Хаціслаўскай СШ:

— На мой погляд, вяселле трэба рабіць для сваякоў. Гэта сямейнае свята. Варта прытрымлівацца традыцыі падзяляць яго з роднымі і блізкімі людзьмі, каб не губляліся карані і сувязь пакаленняў. З уласнага вопыту скажу, што можна сабрацца ў вузкім коле, не зважаючы ні на якія фінансавыя выдаткі і ўсялякія іншыя прычыны. Рабіць вяселле з размахам ёсць сэнс тады, калі сям'я мае дастаткова грошай. Аднак я супраць пышнага святкавання, калі бацькі бяруць крэдыт, каб справіць вяселле, а потым аддаюць яго. Трэба рэальна глядзець на свае магчымасці. Не гэтым вымяраецца шчасце ў сямейным жыцці.

...Раней, як кажуць, жылі сціпла, але святкавалі весела. Былі песні, танцы. Параўноўваючы нават уласнае вяселле са святкам дачок, заўважыла, што народныя песні цяпер пачуеш не так часта. Традыцыя крыху страчваецца. І тут не варта некага вінаваціць. Проста цяпер іншы час. Можна яго прымаць, назіраць і чэрпаць у ім новы для сябе вопыт, але не навязваць свайго бачання. А вось збіраць дарагіх вам людзей на вяселле трэба абавязкова. Глядзіце: калі чалавек сыходзіць з жыцця, то мы гатовы ехаць за сотні кіламетраў, каб правесці яго ў апошні шлях. Чаму ж мы не заўсёды побач у моманты радасці, з нагоды нейкага свята? Зразумела, што не ўсіх можаш запрасіць, дый не варта таго рабіць. Галоўнае, каб у такі дзень побач з вамі былі тыя, хто шчыра падзеліць вашу радасць.

■ На конкурс апавяданняў

Юры Станкевіч не першы, хто ў сваёй творчасці натхніўся «Машынай часу» Герберта Уэлса, дзе гэтыя самыя марлокі ўпершыню з'явіліся. Зразумела, такое запазычанне ў літаратуры — з'ява вельмі распаўсюджаная і абсалютна нармальна, тым больш што ў гэтым выпадку аўтар робіць цікавы літаратурны ход: марлокі, героі рамана славу тага англійскага пісьменніка, якія, паводле Уэлса, былі знойдзены Падарожнікам у часе ў 802 701 годзе, перакананы, што фантаст... Зрэшты, навошта забягаць наперад: чытач і сам зможа пра ўсё даведацца, прачытаўшы апавяданне. А таму, хто яшчэ не знаёмы з уэлсаўскай «Машынай часу», магчыма, пасля гэтага абавязкова захочацца ўзяць яе ў рукі.

Алесь БАДАК

Юры СТАНКЕВІЧ

МАРЛОКІ

Вучыліся ў невялікім ангары, які быў прыстасаваны пад клас. Усё навучанне працягвалася каля года, пасля чаго дзеці разыходзіліся хто куды альбо паступалі ў распараджэнне дарослых.

Вучыў дзяцей Настаўнік — маленькі, чарнавокі, абсалютна лысы (амаль усе вучні, нягледзячы на ўзрост, таксама былі лысыя), але, як хадзілі чуткі, ён нарадзіўся з невялікім хвосцікам, што лічылася прыкметай высакароднасці. Яго так і звалі — Настаўнік.

Вось і цяпер ён зняў хітон, павесіў яго на вешак і блізарука агледзеў клас.

— Вітаю вас, дзеці! — урэшце сказаў ён.

— І цябе вітаем, Настаўнік! — уразнабой адказалі яму.

— Сёння, — адразу прадоўжыў Настаўнік, — мы працягваем вывучаць тэму эвалюцыі праз гістарычныя артэфакты, якія часам знаходзяць вакол нас. Якраз год таму ў межах нашага Паселішча быў знойдзены кавалак тэксту з папірусу, які ў мінулым называлі кнігай. Такія кнігі, вядомыя як выключна шкодныя рэчы, мелі ўжытак прыкладна дзве тысячы год таму. Тэкст расшыфравалі. Дык што было абвешчана ў тым урыўку, які я зачытаў вам перадусім — гэта значыць, учора? Скажы ты, Міралюбі!

Са свайго месца за сталом, якім служыла доўгая пластыкавая дошка, узяўшы лысы, з маленькай галавой, амаль без падбародка, няглы хлопчык.

— У тым урыўку гаварылася, — адказаў вучань па імені Міралюбі, — як да Сына Лены, які ў той час быў імператарам, прыехаў з далёкай краіны нейкі Гербіт Уэлс, які прывёз яму шкодную кнігу пад назвай «Машына часу».

— Гербет Уэлс, — паправіў Міралюбія нехта з вучняў.

— Правільна будзе Гербер Уэлс, — удакладніў Настаўнік. — І што далей?

— У той кнізе быў апісаны наш час, што, вядома, аказалася хлуснёй.

— Што, напрыклад? — спытаў Настаўнік. — Скажы ты, Джулія.

Лысенская дзяўчынка з маленькай галоўкай і мініяцюрнымі вушкамі і носікам падхапілася са свайго месца.

ры, бо ім трэба біямаса, каб харчавацца. Чаму казаць пра гэта забаронена?

— І я чула пра гэта, і мне страшна, — захвалывалася дзяўчынка на імя Джулія. — Пачынаецца бора, цяжее, а нам трэба ў Вялікі Ангар.

— Лухта! — аспрэчыў, але некай няўпэўнена, Настаўнік. — У нас сапраўды камунізм. Каб нехта краў у цэпры людзей і сілкаваўся імі? Пад зямлёй жывуць антрапафагі? Прымхі! Вакол дастаткова ежы. Хіба не смачна

— Там гаварылася пра нейкіх марлокаў, Настаўнік.

— Так. Сядай, Джулія. Хто раскажа мне ўвогуле пра той час? У якую яшчэ хлусню верылі старажытныя людзі? Можна, ты — Гламурый?

Бледны хлопчык узяўся з лаўкі і пачаў прамаўляць шчылінкай-ротам.

— Яны верылі, што Зямля круціцца вакол Сонца. Але ж дастаткова зірнуць на неба, каб упэўніцца ў адваротным. Яшчэ яны казалі, што наведвалі Месяц, а гэта немагчыма. Мяркую, яны трызілі, бо ўдыхалі дым з папярочных трубачак, якія падпальвалі і трымалі ў роце.

— Так, добра. Пра што яшчэ манілі тыя старажытныя дзікуны, прыкладзі прыклад ты — Епіфаній!

— Яны казалі пра надалоннікі, з якіх можна было перамаўляцца з далёкіх кропак Зямлі, а таксама пра нейкае Сеціва, дзе быццам былі адказы на ўсе пытанні, што проста смешна.

— А ты — Патрыцыя?

— Што з дапамогай нейкіх «компаў» можна было за імгненне далічыць да трыльёна більёнаў!

— Ха-ха-ха! — засмяяліся ў класе.

— Што па Зямлі цяклі рэкі і на ёй існавалі азёры, у якіх плавалі рыбіны, а ў акіяне так званыя кіты, памерам з наш ангар.

— Ха-ха-ха!

— Настаўнік! Прашу слова!

Задняй лаўкі ўзняўся яшчэ вышэйшы ростам і з крыху большай галавой, чым у астатніх, цвёрда акрэсленым ротам і круглым падбародкам.

— Кажы, Гераклій! Хоць усе ведаюць, што ты фантазёр.

Вучань на імя Гераклій сказаў:

— Магчыма, усё гэта і так. Але ж мы адхіліліся ад тэмы. Герберт Уэлс прыехаў да Сына Лены і казаў яму пра будучыню, у якой трывала завядуцца нейкія марлокі. Але той аспрэчыў яго і паведаміў, што на Зямлі будзе валадарыць камунізм.

— Ты маеш на ўвазе Сына Лены, помнік якому, знойдзены ў закінутай шахце, стаіць цяпер на плошчы ў Паселішчы?

— Так. Ты зноў свядома адхіляешся, Настаўнік. У Паселішчы ходзіць пагалоска, што марлокі існуюць. Яны нападаюць у цем-

есці смажаных пацукоў, сушаных дажджавых чарвякоў і конікаў, слімакоў альбо жамяру? Яе ж шмат навокал. Зірніце самі!

За адзіным мутным істэрычна біліся і раіліся мукі. Бора саоўвалася.

— Я ўмею лічыць да ста, — гнуў сваё вучань на імя Гераклій. — Тыдзень таму нас у класе было трыццаць тры, а цяпер — трыццаць два. Дзяўчынку звалі Пенелопа, і яна ішла з заняткаў апошняй, як і ўсе, прышпіленая да каната страхавачным тросікам. Я ішоў праз цёмны тунэль перад ёй. Яе тросік аказаўся абрэзаным. А Пенелопа знікла. Мы штодня ходзім адной дарогай. Я даведаўся, што з пачатку года ў класе было аж трыццаць пяць вучняў. Куды дзеліся тры?

— Годзе страшылак, Гераклій, — перапыніў яго Настаўнік. — Лічыць увогуле небяспечна. Ад гэтага хварэюць. Але ж цяпер нам усё роўна трэба закончыць урок, бо пачынаецца бора. Зараз мы апранаем хітоны, на галовы ахоўныя капюшоны і прышпільваемся да каната. Ты, Гераклій, здолееш весці групу?

— Так. Я буду ўвесь час трымацца за асноўны трос. Спраўлюся.

— Тады менавіта я пайдзю апошнім, — падагульніў Настаўнік. — Збірайцеся.

Праз якую хвіліну група выйшла з класа і накіравалася ў Вялікі Ангар. Вецер нёс ім насустрач дробны пясок і смецце са звалак. Жалобна выла і гудзела жамяра. Цэбра імкліва насоўвалася, і неўзабаве група апынулася ў тунэлі, дзе ніхто ўжо не мог бачыць суседа.

Тым не менш дабраліся хутка. Група апынулася ў Вялікім Ангара, дзе павінна была вячэраць і спаць. Усе трыццаць два вучні былі на месцы — Гераклій у дзвярах па чарзе іх лічыў.

Але раптам ён стаў нязвыкла бледны з твару і нібы змярцвеў.

— Скажы, Гераклій, можна я заўтра ў класе сяду з табой побач? — між тым сарамяжліва кранула яго за руку Джулія.

Вучань па імені Гераклій зглынуў камк у горле і схваў за спіну абрэзак страхавачнага тросіка на канцы каната.

— Мяркую, заўтра ўрокаў не будзе, — праз паўзу сказаў ён

■ Роздум пісьменніка

ПРА ПЕРАГЛЯД КАШТОЎНАСЦЯЎ

Даўно раздумваю над тым, як, застаючыся сучасным чалавекам, убіраючы ў сябе ўсе тыя прагрэсіўныя і агульначалавечыя каштоўнасці, не страціць сваёй непаўторнасці, памяці продкаў і вернасці тым традыцыям, якія яны заклалі ў нас з нараджэння.

Зараз, як ніколі, цывілізацыйныя каштоўнасці ўвайшлі ў такое бурнае ўзаемадзеянне, у такі незаўважны, але істотны канфлікт, што пад пагрозой пастаўлены многія звыклія паняцці і правілы.

Скажам, конкурсы прыгажосці, калі з подыума дэманструецца практычна аголенае жаночае цела і — захінутыя ў чорную вопратку да самых вачэй не менш прыгожыя мусульманкі, смакаванне любошчаў і змены партнёраў у інтэрв'ю розных поп-зорак і крывавая помста жанчыне з Каўказа, якая ўсіхнула сама незнаёмаму мужчыну...

Так званы мультыкультурызм спрабуе сцерці асаблівасці выхавання, традыцый, нацыянальных рыс народаў, стараючыся зрабіць нас аднолькавымі, але па ўзоры так званых развітых краін.

І калі, скажам, для немцаў ці французцаў галоўнай праблемай, калі меркаваць пра прэсе і шматлікіх выступленнях палітыкаў, з'яўляецца хутчэйшая легалізацыя ўсіх магчымых і немагчымых сексуальных вычварэнняў і грахоў, то, скажам, для большасці славянскіх народаў, Усходу гэта дзіка і не стасуецца з традыцыйнымі ўяўленнямі пра мараль.

Тое ж адбываецца і з мастацтвам, літаратурай. І «Гранатавы браслет» Купрына хочаць памяняць на мацернае «Блакiтнае сала» Сарокіна, юныя дараванні пішуць сцэб пра Радзіму, прыдумваюць здэклівія мянушкі класікам...

Шмат копіяў ламаецца вакол гастролёў «зорак» замежнага року, свят, накіраваных на нібыта вясёлага і бяскрыўднага Хэлуіна, які ўяна папахвае сатанізмам.

І, здавалася, цалкам станоўчыя маладыя людзі сцвярджаюць: маўляў, не трэба ў гэтым шукаць нешта адмоўнае, кожны мае права любіць тое, што яму падабаецца. І можна было б згадзіцца. Але ці не нагадвае гэта выпадак, калі дзеля таго, каб разам павесяліцца за сталом, дзевяцігадоваму хлопчыку даюць выпіць усяго толькі чарачку салодкага віна, а потым здзіўляюцца, як ён у васямнаццаць гадоў стаў закончаным алкаголікам?

Вось толькі пералік некаторых культавых гуртоў цяжкага року: «Слэр» (Забойца). Тэматыка афармлення альбомаў і тэксты песень звязаны са смерцю, пеклам, сатанізмам, насіллем, вайной.

«Мэйнэм» — гурт з Нарвегіі. Асноўная тэма творчасці былі смерць і насілле. Цяпер дадаліся матывы язычніцтва і сатанізму.

«Ротынг Хрыст» (Хрыстос, які гніе). Каментароў, думаю, не трэба.

«Кэнібэл корпс» (Труп канібал). Вокладкі альбомаў і тэксты песень групы звязаны са смерцю, насіллем, згвалтаваннем, некрафіліяй, людаедствам...

Як кажуць, нявінныя забавы дарослых дзетак. І такіх характарыстыкі я знайшоў у інтэрнэце далёка не на тых сайтах, якія прапагандуюць высокую мараль. Пра гэта пішуць самі прыхільнікі падобнай музыкі.

Можна было б працягваць прыклады, але хіба наступным разам.

Можна, варта ўсё ж задумацца, які свет мы пакінем наступным пакаленням і ці не накіраваны перагляд традыцыйных каштоўнасцяў на іх выраджэнне і знішчэнне?

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ

■ «Дарослыя» казкі

НАШТО ЖАБЕ ПАРАСОН?

У ціхай затоцы вялікай рэчкі жыла Жаба. Яна лавіла мушак і камароў, рабіла запасы на зіму, любіла прыгожа апрацаваць, шыкаваць перад суседкамі ў новых строях. І ля хаткі сваёй садзіла ўсё новае і новае гарлачыкі, хоць кветак ніколі не любіла.

— Ах, якая я працаўніца, — разказвала ўсім, — ах, якая разумніца! Не тое, што мой муж — цэлы дзень ляжыць на канапе. І як ён толькі трывае!

А яшчэ Жаба любіла пасядзець з суседкай — выпіць кавы з плёткамі.

— Ці бачыла ты, якія маленькія вочкі ў Жабяняці — унука старой Жабіхі? Жах! Жах!.. А якія вялізныя — ва ўнучкі Жабулі?... Жабяня (ты ці чула?) заляцаецца да Жубы... А Жабулін муж начуе ў Жабіхі... Жах! Жах!..

Жаба працавала прадавачкай. Але справы ў яе зусім не ішлі, бо яна магла сказаць пакупніцы: «Так, гэта добрая спаднічка, прыгожая, але ж не з тваімі крывымі нагамі яе насіць», альбо: «Шыкоўны падкоўранік, але ж навошта табе двухспальны, калі твой муж спіць цяпер з іншаю?»

Карацей, ні інтэлекту, ні такту Жаба не мела, затое жаданяў...

Аднойчы, налавіўшы мушак, яна сядзела на вялікім лісце — «пасвіла» матылькоў і пчолак. Раптам пайшоў дождж.

— Ква-ква, як цудоўна! — зашумела Жаба.

Ды раптам убачыла, што матылькі

і пчолак раскрылі парасоны. А ў яе... няма.

— Хачу парасон! — сказала вечерам Жаба свайму мужу.

— Навошта ён табе? — здзівіўся той. — Мы ж здаўна жывём у вадзе.

— Ну і што? Хачу, — упёрлася Жаба і заплакала. — Ах, якая я гаротная! Ты мяне зусім не цэніш...

Трэба сказаць, што гэта была няпраўда: муж вельмі любіў сваю Жабу. Ён паляваў па ўсіх затоках вялікай рэчкі, і яго жонка ні ў чым не ведала адмовы.

Вось і цяпер — не прайшло і тыдня, як Жаба ўжо сядзела пад парасонам і разказвала суседцы, які бесталковы яе Жаб: каб не яна, сям'я анічога не мела б! Што гэта яна загадала мужу паехаць у іншую затоку, зарабіць там грошай і купіць парасон. Ах, якая аса-лода сядзець пад ім!

Але тут, як на заказ, пайшоў дождж. Суседка склікала і іншых жаб паглядзець на парасон. Жабы — вялікія і малыя, дарослыя і дзеці — паселі на лісціках і дружна заквакалі. Яны радаваліся дажджу і дзівіліся на Жабу. А яна, важна надзьмуўшыся, сядзела пад сваім парасонам.

Ёй таксама нясцерпна хацелася нырнуць у ваду, да іншых, пад дождж, але ж яна сама толькі што выхвалялася, што пад парасонам лепей. Значыць, трэба было сядзець і не квакаць.

Людміла БАБРОЎСКАЯ, г.п. Падсвілле, Глыбоцкі раён

■ Фестывалі

ЧАКАЕМ «АНИМАЁЎКУ»

3 16 па 22 верасня ў Магілёве пройдзе XVII Міжнародны фестываль анімацыйных фільмаў.

На працягу тыдня пакажуць 85 мультыплікацыйных стужак з 28 краін. Усяго ж на суд экспертнай камісіі было прадстаўлена 159 фільмаў з 39 краін свету. Упершыню інтарэс да гэтай культурнай падзеі праявілі Аргенціна, Бразілія, Данія, Ірак, Калумбія, Сінгапур, Сірыя, ЗША, Харватыя, Швецыя, Славенія, Нідэрланды. У чацвёрты раз пройдзе конкурс анімацыйных фільмаў «Я не чараўнік, я толькі вучуся...», створаных дзіцячымі студыямі. Маленькія мультыплікатары з 7 краін свету прадставілі на яго 58 фільмаў.

Гасцей чакаюць сустрэчы з заслужанай артысткай РФ Аксанай Шташэнка, аўтарам «Калыханкі для ўсёй сям'і» Наталляй Фаўставай, заслужаным дзеячам мастацтваў РФ Рыгорам Гладковым, акцёрам Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы Алегам Гарбузам, рэжысёрам кінастудыі «Беларусьфільм» Аленай Туравай і многімі іншымі. На фестываль запрашаны ўдзельнікі праекта АНТ «Я спяваю!» і творчая група тэлепраграмы «Калыханка».

Нэлі ЗІГУЛЯ

ИНФОРМАЦИОННОЕ СООБЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА

по продаже гражданам Республики Беларусь в частную собственность земельных участков для строительства и обслуживания жилых домов в населенных пунктах дер. Прилепы, дер. Задомля Озеричко-Слободского сельсовета Смолевичского района Минской области

1	Форма проведения аукциона	Открытый
2	Дата, время и место проведения аукциона	26 сентября 2014 года, в 11.00, аг. Слобода, ул. Красногвардейская, 27, Озеричко-Слободской сельисполком, зал заседаний
3	Продавец и его адрес	Озеричко-Слободской сельисполком, аг. Слобода, ул. Красногвардейская, 27 Лот № 1 — площадь 0,1485 га, № 624885004601000016, дер. Прилепы. Лот № 2 — площадь 0,2001 га, № 624883008301000433, дер. Прилепы (по генплану № 72) ограничение в использовании — земли, находящиеся в водоохранной зоне водного объекта. Лот № 3 — площадь 0,1620 га, № 624885004601000207, дер. Прилепы, ул. Центральная, д. 25, ограничение в использовании — земли, находящиеся в охранных зонах сетей газоснабжения и других линий инженерных сооружений. Лот № 4 — площадь 0,1757 га, № 624883004601000307, дер. Задомля (ограничение в использовании — земли, находящиеся в водоохранной зоне водного объекта)
4	Земельный участок, его кадастровый номер и адрес	
5	Условия продажи	Без изменения целевого назначения
6	Целевое назначение земельного участка	Для строительства и обслуживания жилого дома
7	Начальная (стартовая) цена продажи	Лот № 1 — 150 000 000 рублей Лот № 2 — 150 000 000 рублей Лот № 3 — 200 000 000 рублей Лот № 4 — 150 000 000 рублей
8	Условия аукциона	А) продажа по цене не ниже начальной; Б) участниками аукциона могут быть граждане Республики Беларусь, постоянно проживающие на территории республики или приравненные к постоянно проживающим в соответствии с законодательными актами Республики Беларусь
9	Наличие инженерной инфраструктуры	дер. Прилепы — подъездные дороги; дер. Прилепы (по генплану № 72) — подъездные дороги; дер. Прилепы, ул. Центральная, д. 25 — газ, электричество, подъездная дорога; дер. Задомля — подъездные дороги
10	Условия оплаты	За безналичный расчет в течение 10-ти рабочих дней после подписания протокола по результатам проведения аукциона
11	Сумма задатка и реквизиты продавца	10% от начальной (стартовой) цены земельного участка, р/с 3641000000058 ЦБУ 621 г. Смолевичи филиал 616 АСБ «Беларусбанк» г. Жодино, код 812, назначение платежа 04002 (с пометкой «задаток за земельный участок») УНП 600046563 (МФО 153001812)
12	Порядок предв. ознаком. в натуре с земельными участками	Среда в 10.00
13	Прием документов	в рабочие дни: понедельник, вторник, среда, четверг, пятница с 8.00 до 13.00 и с 14.00 до 17.00
13	Окончательный срок приема документов	22 сентября 2014 года в 17.00
14	Контактный телефон	8 01776 44 636, 68 030

Расходы по организации и проведению аукциона, затраты на публикацию информационного сообщения подлежат возмещению победителем аукциона.

Примечания: для участия в аукционе в адрес продавца необходимо предоставить:

1. Заявление на участие в аукционе по установленной форме.
2. Документ, подтверждающий внесение суммы задатка (задатков). Физическим лицам — документ, удостоверяющий личность (паспорт), и копию паспорта покупателя или его доверенного лица, и доверенность, заверенную нотариально (в случае, если интересы покупателя представляет это лицо).
3. Счет в БЕЛАРУСБАНКЕ, на который перечисляется сумма возвращаемого задатка.

САПЕРНИКІ ВЯДОМЫЯ

3 кім сустрэнецца наша хакейна дружна ў групе на ЧС-2015?

Аргкамітэт па правядзенні чэмпіянату свету-2015 па хакеі апублікаваў састав груп і расклад турніру, які ў наступным годзе пройдзе з 1 па 17 мая ў чэшскіх гарадах Празе і Астраве.

Матч адкрыцця адбудзецца 1 мая ў 20.15 па мясцовым часе (21.15 па мінскім) на «О2 Арэне», ў Празе. У ім сустрэнуцца гаспадары турніру чэхі і зборная Швецыі.

Нацыянальная зборная Беларусі будзе праводзіць свае матчы ў групе В на «CEZ Арэне» ў Астраве. Першы матч наша каманда правядзе 2 мая. Сапернікам беларусаў стане зборная Славеніі. Паядынак пачнецца ў 16.15 па мясцовым часе (17.15 па мінскім).

Расклад астатніх гульняў зборнай Беларусі на першым этапе такі:

- 3 мая. Беларусь — Славакія (пачатак у 17.15 па мінскім часе)
- 5 мая. Данія — Беларусь (17.15)
- 7 мая. ЗША — Беларусь (17.15)
- 9 мая. Беларусь — Расія (13.15)
- 11 мая. Фінляндыя — Беларусь (17.15)
- 12 мая. Нарвегія — Беларусь (13.15).

Усе матчы папярэдняга раўнда ў групах А і В будуць пачынацца па мінскім часе ў 13.15, 17.15 і 21.15. Матчы папярэдняга раўнда і чвэрцьфіналы пройдуць на абедзвюх арэнах, а паўфінальныя гульні

і матчы за медалі адбудуцца на галоўнай арэне чэмпіянату — «О2 Арэне», якая разлічана на 17.360 гледачоў.

У групе А (Прага) ЧС-2015 згуляюць: Швецыя, Канада, Чэхія, Швейцарыя, Латвія, Францыя, Германія і Аўстрыя.

Па выніках першага этапу ў плэй-оф (у чвэрцьфіналы) выйдуць па 4 лепшыя каманды з груп А і В.

На ЧС-2014 па хакеі, які праходзіў у Мінску, зборная Беларусі заняла выніко-

вае 7-е месца, саступіўшы ў чвэрцьфінале шведам. Зараз наша каманда займае адзінаццатае месца ў рэйтынгу Міжнароднай федэрацыі хакея.

На наступным тыдні пройдзе справаздачна-выбарчая канферэнцыя Асацыяцыі ФХРБ, дзе будзе абраны новы старшыня. Па паведамленнях СМІ, на пасадку прэтэндуюць Вадзім Дзевятоўскі і Анатоль Варывончык.

Дар'я ЛАБАЖЭВІЧ.

ОАО «Нафтан» РЕАЛИЗУЕТ НА КОНКУРСНОЙ ОСНОВЕ (с повышением начальной цены) бывшее в употреблении неиспользуемое имущество:

Наименование конкурса (пометка на конверте)	Наименование	Инв. №	Год выпуска	Начальная цена с НДС, руб. РБ
Реализация неликвидов. 18.09.2014	Полуприцеп МАЗ 9758-012	13150621	2002	24 600 000
	Полуприцеп МАЗ 9758-012	13151032	2004	26 160 000
	Автомобиль МАЗ 54323-032	13151245	1995	48 000 000
	Культиватор к мини-трактору КТ-00200	15208972	2002	306 000
	Мини-трактор АМЖК-8 в комплекте с навесным оборудованием (окурок, плуг, прицеп)	04000042	1998	24 252 000

Состояние удовлетворительное. Предложения принимаются по адресу: 211440, г. Новополоцк-1, ОАО «Нафтан», заводоуправление, каб. 101, до 9.30 по местному времени 18 сентября 2014 года с пометкой на конверте, указанной в таблице. Извещение на проведение конкурса размещено на сайте www.naftan.by. Контактные телефоны: 8 (0214) 59 87 83, 8 (0214) 59 89 26, 8 (0214) 59 88 42, (033) 398 08 48, (033) 398 07 67.

Утерянный бланк зеленой карты ЗАО «Белнефтьстрах» ВУ/03/8289817 считать недействительным.

Утерянные страховые полисы ЗАО «СК «ЭРГО» серии БО №№ 0366861; 0366928; 0366968 считать недействительными.

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ 29 сентября 2014 г. АУКЦИОНА ПО ПРОДАЖЕ В ЧАСТНУЮ СОБСТВЕННОСТЬ ЗЕМЕЛЬНОГО УЧАСТКА ДЛЯ СТРОИТЕЛЬСТВА И ОБСЛУЖИВАНИЯ ОДНОКВАРТИРНОГО ЖИЛОГО ДОМА в Знаменском сельском Совете Брестского района Брестской области

№ лота	Местоположение и кадастровый номер земельного участка	Площадь, га	Начальная (стартовая) стоимость земельного участка, руб.	Сумма задатка, руб.	Расходы на изготовление земельно-кадастровой документации, регистрацию земельного участка, руб.	Целевое назначение земельного участка
1	Брестская обл., Брестский район, аг. Знаменка, ул. Спортивная, 6, 121280803101000790	0,1621	7 900 600	790 000	6 367 777 (возмещение расходов на объявления по акту выполненных работ, после размещения)	Строительство и обслуживание многоквартирного жилого дома
2	Брестская обл., Брестский район, аг. Знаменка, ул. Луговая, 5, 121280803101000797	0,2500	19 495 600	1 949 600	6 637 515 (возмещение расходов на объявления по акту выполненных работ, после размещения)	Строительство и обслуживание многоквартирного жилого дома

Земельные участки ограничены в использовании земель не имеют. Подъезд к земельным участкам будет производиться по ул. Спортивной и по ул. Луговой. Имеется возможность подключения газа.

Аукцион будет проводиться 29 сентября 2014 г. в 11.00 по адресу: Брестский р/н, аг. Знаменка, ул. Юбилейная, 13 (в здании сельисполкома).

Для участия в аукционе необходимо подать заявление об участии в аукционе, копию платежного поручения, подтверждающего внесение на расчетный счет Знаменского сельисполкома № 3600 21303 0031 в

ф-ле № 100 ОАО «АСБ Беларусбанк», код 150501246, УНП 200036617, код платежа 4901, суммы задатка в размере 10% от начальной цены земельного участка, документ (паспорт), подтверждающий личность покупателя.

Заявления на участие в аукционе принимаются по адресу: Брестский р/н, аг. Знаменка, ул. Юбилейная, 13 (в здании сельисполкома) с 8.00 до 13.00 и с 14.00 до 17.00 по рабочим дням. Последний срок подачи заявлений 23 сентября 2014 г. до 17.00. Контактные телефоны: 95-51-35, 95-51-36, 95-51-37.

■ Стыль жыцця

БЕЛЫЯ ВЕТРАЗИ ЛЮДМІЛЫ КУДРЭЙКІ

350 гатункаў гладыёлусаў і 120 гатункаў лілей вырошчвае на сваім прысядзібным участку аматар-кветкавод з пружанскай вёскі

Муж ніколі не дорыць ёй кветак таму, што... яна больш за ўсё на свеце любіць кветкі. Але цярынец не можа зрэзаных. І ўжо нават на вочы ёй не паказвайце прывезеных з Галандыі, нашпігаваных рознымі кансервантамі, каб доўга захоўваліся. Людміла любіць кветкі, якія растуць, і найбольш тыя, якія яна сама вырашціла.

Спадарыня Кудрэйка жыве ў Калядзічах Пружанскага раёна. Хто з вяскоўцаў на сваім прысядзібным участку садзіць бульбу, хто займаецца агуркамі або клубніцамі, а яна амаль усю зямлю каля дома адвяла пад кветкі. Нават у знаёмай у суседнім Дабучыне «пазычыла» дзве соткі ўчастка і засадзіла іх гладыёлусамі. Не, у яе таксама ёсць града з зелянінай, цыбуляй і памідорамі. Не купляць жа пучок пятрушкі, жыўчы ў вёсцы! Але агарод — гэта так, паміж справамі.

Галоўнае — гладыёлусы. Яны так прыгожа зацвітаюць зараз рознымі колерамі: ад ярка-чырвонага да вытанчана-белага. Гатунак «Белы ветразь» адзін з яе любімых. Людміла кажа, што яна аддае перавагу няяркім попеленым адценням кветак. Любіць тыя з іх, якія адразу ў вочы не кідаюцца, да якіх трэба яшчэ прыгледзецца, каб адчуць прыгажосць. А ўсяго на яе невялікай па памеры плантацыі расце 350 гатункаў гладыёлусаў.

— Хіба вы не ведаеце легенду пра з'яўленне гладыёлусаў? — здзіўлена глядзіць на мяне пружанскі кветкавод. — Дык слухайце: калісьці ў старажытнасці двух рабоў, якія былі вялікімі сябрамі, пад страхам смертнай кары прымушалі біцца на шпагах. Паядынак быў задуманы на пацеху правіцелю, а

пераможцу абяцалі свабоду. Юнакі выйшлі на поле бою, узнялі кожны сваю зброю, але не змаглі яе прымяніць. Адначасова яны ўваткнулі шпагі ў зямлю і абняліся. Іх забілі. А на месцы, дзе былі шпагі, выраслі высокія расліны з крывава-чырвонымі кветкамі. Так з'явіўся гладыёлус, яго яшчэ часта называюць шпажнікам, кветкай гладыятараў. Але насамрэч нічога ваяўнічага ў гэтых кветках няма. Наадварот, яны вельмі прыгожыя, нават пашчотныя і мілыя.

Людміла таксама вырошчвае лілей. Але яны не такія любімчыкі, як глады-

ёлусы. Пара цвіцення лілей ужо прайшла. Хутка наступіць сезон збору «ўраджаю». Значыць, трэба будзе выкопаць цыбуліны, сартаваць, перабраць. Наогул работа кветкавода цяжкая. Як яна сама вызначыла: месяц пасадкі, месяц праполкі, месяц выкопвання. Астатняе догляд раслін, апрацоўка і захаванне насення. Агрэхніка і культура земляробства ў Людмілы Кудрэйка (яна працуе па адукацыі) стаяць не на апошнім месцы.

Дзяцінства Людзі нельга назваць бязвоблачным і шчаслівым. Калі памерла мама, ёй споўнілася толькі пяць

гадоў. Дзяўчынку фактычна гадавала і выхоўвала бабуля. Яшчэ ў школьныя гады яна палюбіла вазіцца з раслінамі, колькі сябе помніць, нешта эксперыментавала на бабуліных градках. У старшых класах на яе асабістай градзе расло некалькі дзясяткаў гатункаў памідораў. Яна выпісвала насенне па пошце, купляла ў звычайных крамах. Тады бабуля і сказала: «Быць табе, дзіцятка, аграномам». Людзі паступіла ў Гродзенскі сельскагаспадарчы інстытут, паспяхова скончыла яго. Папрацавала і па спецыяльнасці. Захапленне кветкамі прыйшло

пазней, калі ўжо займела сваю сям'ю, калі нарадзілася дачушка. Спачатку гэта былі невялікія градкі. З часам кветак становілася больш. Было цікава працаваць з рознымі гатункамі, эксперыментавалі. Тады і прыйшло разаменне, што хобі можа стаць яе работай, якая прынясе капейку ў сям'ю.

Тады яна адвяла практычна ўвесь свой прысядзібны ўчастак пад кветкі. Цяпер па інтэрнэце можна хутка спісацца з калекцыянерамі-кветкаводамі з розных краін, даведацца пра навінкі ў сваёй галіне. Так у Калядзічах сталі з'яўляцца самыя прыго-

жыя — ад класічных да зусім экзатычных — гладыёлусы і лілей. Кожны год калекцыя абнаўляецца, да паўсотні гатункаў выбракоўваецца. Аказваецца, далёка не кожная патрабавальная кветка раскрасе сваю прыгажосць на

Галоўны заробак будзе зімой, калі яна адправіць па пошце сваім кліентам насенне. А да гэтага трэба перабраць 20 тысяч цыбулін адных толькі гладыёлусаў...

нашай зямлі. Таму, напрыклад, пра галандскія, разрэкламаваныя гатункі Людміла нават гаварыць не хоча. Галандыя — маленькая краіна, і многія тамтэйшыя кветкаводы трымаюць свае плантацыі ў Афрыцы. А калі прывезці да нас расліну, якая ўзрасла ў афрыканскім клімаце, то не трэба быць спецыялістам, каб зразумець, як «засумуе» яна на нашай зямлі. Калі не загіне ад хвароб, то будзе марнецць ды чахнуць. Так што ў нас трэба разводзіць кветкі, загартаваныя ў падобных з нашымі шыротах.

Цяпер за гады работы ў яе з'явілася шмат сваіх сакрэ-

таў і напрацовак, правяраных часам. Каб не шкодзіла кветкам пустазелле, гладыёлусы лепш садзіць у глебу, верхні слой якой пакрыты рачным пяском. Сёлета яна замаўляла пясок аж у Брэсцкім рачным порце, адтуль прывезлі вялікі грузавік. Таму нідзе ў радах і паміж радоў не відаць непатрэбных раслін. І толькі прыгожыя рознакаляровыя кветкі гладыятараў пачынаюць сваё цвіценне. Цікаўлюся, ці прадае Людміла Кудрэйка букеты. Вельмі мала, — адказвае яна. — Калі б побач быў вялікі горад, можна было б гэтым займацца. У нашай правінцыі асабліва рынку збыту няма. Ну хіба толькі вось пад 1 верасня». Галоўны заробак будзе зімой, калі яна адправіць па пошце сваім кліентам насенне. А да гэтага трэба перабраць 20 тысяч цыбулін адных толькі гладыёлусаў — адным словам, нялёгка праца. Але гэтую работу Людміла выконвае з задавальненнем, бо гэта і яе хобі. З усім яна спраўляецца сама. Мужу, інжынеру сельгаспрадпрыемства, асабліва няма калі дапамагаць. Толькі як трэба, скажам, пераараць зямлю ці падвезці бочку з вадой. Дочкі (старэйшай 13, а малодшай 6 гадоў) захапленне маці асабліва не падзяляюць. А яна і не настойвае, лічыць, што нічога дзецям навязваць не варта.

Людміле дастаткова таго, што яна займаецца любімай справай, робіць жыццё многім і многім людзей трохі прыгажэйшым. «Толькі што патэлефанавала жанчына з іншай вобласці і шчыра дзякавала за кветкі, сказала, што і надалей будзе замаўляць толькі ў мяне. Такія водгукі даюць стымул працаваць далей».

Святлана ЯСКЕВІЧ, фота аўтара.

Пружанскі раён

ТРАШЧЫЦЬ ПА ШВАХ КАПУСТА...

Вельмі крыўдна, калі качан капусты раптам трэскаецца і ў расколіны залазаць смаўжы, вусені.

У ранняй і сярэдняспелай капусты качаны трэскаюцца, як правіла, з-за нераўнамернага паліву. Гэтак жа, дарэчы, у падобнай сітуацыі паводзяць сябе і караняплодныя культуры, бульба, таматы.

Часам ад лішку вады ў расліны рвецца лісце, бо міжжылкавая тканіна пачынае пры паступленні вады ўзмоцнена расці, а жылкі адстаюць у развіцці.

З'яўленню расколін на качанах звычайна папярэднічае засуха і багаты паліў. Такое магчыма, калі, напрыклад, пасля «вялікай сушы» пройдуць моцныя дажджы або агароднік, прымчаўшыся на дачу на выхадныя, не выпускае з рук лейку.

У засолахных гатункаў капусты падобная праблема можа быць выклікана не толькі лішкай вады, але і рэзкімі перападамі дзённай і начной тэмператур або пераспяваннем. Так што затрымлівацца з уборкай качаноў не варта. Спеласць вызначаюць па стане верхніх лістоў: калі яны змяняць колер, надышоў час здымаць ураджай. Бо нават устойлівыя да такой з'явы гатункі і гібрыды не змогуць больш за 20 дзён стрымліваць націск верхавіннай пупышкі, якая расце.

Аднак некалькі стрымаць рост расколіны, калі качан толькі пачаў трэскацца або паспеў, можна. Трэба абхапіць яго рукамі і рэзка павярнуць яго на 180°. Такая працэдура абарве частку каранёў, а значыць, вады ў качан будзе паступаць менш. Тыя карані, што засталіся, дазваляць капусте дастаць.

АГУРОК: ДРУГАЯ МАЛАДОСЦЬ

Не сакрэт, што ў пачатку жніўня ўраджайнасць агуркоў у цяплячах зніжаецца. Асабліва актуальна гэта ў сувязі з масавым набыццём цяпліц з полікарбанату: выдаткаваныя немалыя сродкі, і хочацца атрымаць аддачу ў выглядзе працягла па часе збору агуркоў. Ці можна падоўжыць плоданашэнне?

У зніжэнні плоданашэння вінаватая як натуральнае старэнне раслін дагэтуль, так і сезоннае паніжэнне тэмпературы паветра, асабліва ў начны час. Як змагацца з гэтымі з'явамі?

Можна правесці амалоджанне агурочных раслін з дапамогай раствору мачавіны (20 г карбаміду на 10 л вады). У жніўні добра дапамагае прадоўжыць плоданашэнне і пазакаранёвая падкормка ўгнаеннямі з мікраэлементамі (з разліку 1-2 г на 1 л вады). Дзякуючы такім падкормкам пачынаюць нарастаць новыя лісты і плеці, стымулюецца ўтварэнне маладых завязяў і пладоў.

Плоданашэнне ў жніўні паступова ссоўваецца да верхавін раслін, плеці агляюцца, спаўзаюць са шпалер. Апусціўшы расліны са шпалеры, аголеныя ніжнія часткі агурочных плецяў акуратна згортваюць у кола і прысыпаюць зверху зямлёй, змяшанай з перагноем. Лепш гэта рабіць да паліву — тады расліны не такія далікатныя і менш траўміруюцца. Вельмі карысна перыядычна да

каранёў падсыпаць свежую зямлю, перарыхнуць з перагноем. Гэта не толькі пераахаджае агаленню каранёў, але і спрыяе нарастанню новых.

У жніўні, у сувязі з сезонным паніжэннем дзённай і асабліва начнай тэмпературы, расліны пачынаюць горш палынаць пажыўныя рэчывы. Асабліва небяспечныя начныя паніжэнні тэмпературы ніжэй за 10 °С. Агурочныя расліны пры гэтым не гінуць, але іх рост і плоданашэнне прыпыняюцца. Калі ёсць верагоднасць такога рэзкага зніжэння начнай тэмпературы, некаторыя агароднікі пакідаюць для гэтай мэты ў цяплячах вядро ці бочку з гарачымі камянямі. Ёмістасць пры гэтым з мэтай пажарнай бяспекі накрываюць вешкамі і кантралююць, каб да гарачага жалеза не датыкаліся гаручыя матэрыялы цяпліцы.

ПЫТАЛІСЯ — АДКАЗВАЕМ

Ці не губляюць смакавыя якасці таматы, калі збіраць іх бурымі, каб зберагчы ад фітафторы?

Сабраныя бурымі, плады таматаў практычна не губляюць смакавых якасцяў. У сабраных белаватымі, а тым больш зялёнымі, зніжаецца колькасць цукру і сухіх рэчываў, і яны трохі губляюць у смаку. Але гэта лепш, чым выкінуць хворы плод, тым больш што вітамінны састаў іх змяняецца слаба.

Як часта збіраць салодкі перац?

У пладах перцу салодкага, якія дасягнулі аптымальнага памеру, у першы час мякаць тонкая, яе нарастанне ідзе на працягу 6-7 дзён. У гэты ж перыяд у ёй ідзе назапашванне вітамінаў (асабліва вітаміну С), сухіх рэчываў, цукроў. Нават навобмацак плады становяцца больш шчыльнымі, пругкімі. Таму, каб атрымаць дастаткова высокі ўраджай добрай якасці, не рэкамендуецца збіраць плады часцей, чым раз на тыдзень.

Пры больш рэдкай уборцы плады будуць спець, у іх будзе павышацца колькасць пажыўных рэчываў, але вага плода павялічвацца не будзе, ураджай будзе ніжэйшы.

ПРАВИЛА ПРОВЕДЕНИЯ «Время Sokolov в Царском»

SOKOLOV
JEWELRY

ЗОЛОТАЯ МЕЧТА
ЮВЕЛИРНАЯ СЕТЬ

ЦАРСКОЕ
ЗОЛОТО
ЮВЕЛИРНАЯ СЕТЬ

1. Общие положения.

1.1. Организатор рекламной игры.

Организатором рекламной игры является Частное торговое унитарное предприятие «Залант» (далее – Организатор), УНП 190330234, зарегистрированное 05.03.2002 г. Минским городским исполнительным комитетом в Едином государственном регистре юридических лиц и индивидуальных предпринимателей.

Юридический адрес: Республика Беларусь, г. Минск, улица Максима Танка, 4.

Почтовый адрес: 220004, г. Минск, ул. Максима Танка, 4.

1.2. Наименование рекламной игры: «Время Sokolov в Царском золоте и Золотой мечте»

1.3. Территория, место и срок проведения рекламной игры.

Территория проведения игры – ювелирные магазины «Царское золото» и «Золотая мечта», на территории Республики Беларусь:

Таблица № 1

№ п/п	Перечень ювелирных магазинов «Золотая мечта», «Царское золото» и их местонахождение
1	Г. Барановичи, пл. Ленина, 1 «Золотая мечта»
2	Г. Барановичи, пл. Ленина, 7 «Золотая мечта»
3	Г. Барановичи, пл. Ленина, 9 «Царское золото»
4	Г. Береза, ул. Ленина, д. 104/1 «Золотая мечта»
5	Г. Бобруйск, ул. Минская, д.111 «Царское золото»
6	Г. Бобруйск, ул. Минская, д.111 «Золотая мечта»
7	Г. Бобруйск, ул. Минская, 51 «Царское золото»
8	Г. Бобруйск, ул. Социалистическая, 71 «Царское золото»
9	Г. Борисов, ул. Зего Интернационала, 5 «Царское золото»
10	Г. Борисов, ул. Зего Интернационала, 64 «Золотая мечта»
11	Г. Борисов, ул. Чапаева, 8 «Золотая мечта»
12	Г. Брест, Варшавское шоссе, д. 11/1 «Золотая мечта»
13	Г. Брест, ул. Московская, 210 «Золотая мечта»
14	Г. Брест, ул. Советская, 104 «Золотая мечта»
15	Г. Брест, ул. Советская, 72 «Царское золото»
16	Г. Витебск, Бешенковичское шоссе, д. 3/1 «Золотая мечта»
17	Г. Витебск, пр. Победы, 15 «Царское золото»
18	Г. Витебск, пр. Строителей, 15 «Золотая мечта»
19	Г. Витебск, пр. Фрунзе, 15 «Золотая мечта»
20	Г. Витебск, пр. Чернышевского, 6 «Царское золото»
21	Г. Витебск, ул. Ленина, 55 «Царское золото»
22	Г. Волковыск, ул. Ленина, 11 «Царское золото»
23	Г. Гомель, ул. Привокзальная, 1 «Золотая мечта»
24	Г. Гомель, пр. Космонавтов, 61 «Царское золото»
25	Г. Гомель, ул. Ветковская, 2 «Золотая мечта»
26	Г. Гомель, ул. Гагарина, 65 «Царское золото»
27	Г. Гомель, ул. Карповича, 10 «Золотая мечта»
28	Г. Гомель, ул. Кирова, 47 «Царское золото»
29	Г. Гомель, ул. Косарева, 18 «Золотая мечта»
30	Г. Гомель, ул. Мазурова, 117Г «Царское золото»
31	Г. Гомель, ул. Победы, 20 «Царское золото»
32	Г. Гомель, ул. Сухого, 2 «Золотая мечта»
33	Г. Гродно, пр-т Космонавтов, 81 «Золотая мечта»
34	Г. Гродно, ул. К.Маркса, 11 «Золотая мечта»
35	Г. Гродно, ул. Ленина, 22 «Царское золото»
36	Г. Гродно, ул. М.Горького, 91 «Царское золото»
37	Г. Гродно, ул. Советская, 18 «Золотая мечта»
38	Г. Жлобин, ул. Первомайская, 34 «Царское золото»
39	Г. Жлобин, ул. Первомайская, 51 «Золотая мечта»
40	Г. Жлобин, ул. Первомайская, 59 «Царское золото»
41	Г. Жодино, пр. Ленина, д.21/1 «Золотая мечта»
42	Г. Жодино, ул. 50 лет Октября, 2 «Царское золото»
43	Г. Калинин, ул. Пионерская, д.1 «Золотая мечта»
44	Г. Кобрин, ул. Дзержинского, 68 «Золотая мечта»
45	Г. Лида, ул. Красноармейская, д.63 «Золотая мечта»
46	Г. Лида, ул. Ленинская, 20 «Царское золото»
47	Г. Лида, ул. Советская, 23 «Золотая мечта»
48	Г. Минск, Долгиновский тракт, 178 «Золотая мечта»
49	Г. Минск, пр. Независимости, 154 «Золотая мечта»
50	Г. Минск, пр. Независимости, 154 «Царское золото»
51	Г. Минск, пр. Дзержинского, 91 «Золотая мечта»
52	Г. Минск, пр. Победителей, 65 «Царское золото»
53	Г. Минск, пр. Победителей, 65 «Золотая мечта»
54	Г. Минск, ул. Бобруйская, 6 «Царское золото»
55	Г. Минск, ул. В.Хоружей, 6 «Золотая мечта»
56	Г. Минск, ул. Горецкого, 2 «Золотая мечта»
57	Г. Минск, ул. К.Маркса, 21 «Царское золото»
58	Г. Минск, ул. Кальварийская, 24 «Царское золото»
59	Г. Минск, ул. Комсомольская, 3 «Царское золото»
60	Г. Минск, ул. Комсомольская, 9 «Золотая мечта»
61	Г. Минск, ул. П.Глебки, 5 «Царское золото»
62	Г. Минск, ул. П.Глебки, 5 «Золотая мечта»
63	Г. Минск, ул. Шаранговича, 25 «Золотая мечта»
64	Г. Могилев, ул. Ленинская, 32 «Царское золото»
65	Г. Могилев, ул. Ленинская, 38 «Золотая мечта»
66	Г. Могилев, ул. Ленинская, 50Б «Золотая мечта»
67	Г. Могилев, ул. Ленинского, 6 «Золотая мечта»
68	Г. Могилев, ул. Первомайская, 48 «Царское золото»
69	Г. Могилев, ул. Первомайская, 69 «Царское золото»
70	Г. Мозырь, ул. Малинина, 1А «Царское золото»

№ п/п	Перечень ювелирных магазинов «Золотая мечта», «Царское золото» и их местонахождение
71	Г. Мозырь, ул. Пролетарская, 80 «Царское золото»
72	Г. Молодечно, ул. Волинца, 7 «Золотая мечта»
73	Г. Молодечно, ул. Припыцкого, 12 «Царское золото»
74	Г. Молодечно, ул. Припыцкого, 25 «Золотая мечта»
75	Г. Новополоцк, ул. Молодежная, 137 «Царское золото»
76	Г. Новополоцк, ул. Молодежная, 185 «Золотая мечта»
77	Г. Орша, ул. Ленина, 24 «Золотая мечта»
78	Г. Орша, ул. Мира, 4 «Царское золото»
79	Г. Осиповичи, ул. Шташкевича, 43, пав. 3 «Золотая мечта»
80	Г. Пинск, ул. Ленина, 2 «Золотая мечта»
81	Г. Полоцк, пр. Ф.Скорины, 17/6 «Царское золото»
82	Г. Полоцк, пр. Ф.Скорины, 35 «Золотая мечта»
83	Г. Полоцк, ул. П.Бровки, 45 «Золотая мечта»
84	Г. Речица, ул. Пролетарская, 118 «Царское золото»
85	Г. Речица, ул. Пролетарская, 118 «Золотая мечта»
86	Г. Речица, ул. Советская, 104 «Царское золото»
87	Г. Речица, ул. Советская, 80 «Золотая мечта»
88	Г. Светлогорск, ул. Ленина, 45А «Золотая мечта»
89	Г. Слоним, пр. Независимости, 18 «Золотая мечта»
90	Г. Слоним, ул. Красноармейская, 3 «Золотая мечта»
91	Г. Слуцк, ул. Уласовца, 4 «Золотая мечта»
92	Г. Слуцк, ул. Ленина, 124 «Царское золото»
93	Г. Слуцк, ул. Ленина, 124 «Золотая мечта»
94	Г. Сморгонь, ул. Я.Коласа, 120А «Золотая мечта»
95	Г. Солигорск, ул. К. Заслонова, 14 «Царское золото»
96	Г. Солигорск, ул. Ленина, 20 «Золотая мечта»
97	Г. Солигорск, ул. Железнодорожная, 21А «Золотая мечта»
98	Г. Минск, ул. Кульман, 1 «Царское золото»
99	Г. Островец, ул. Ленинская, 18 «Золотая мечта»
100	Г. Брест, ул. Московская, 273В «Царское золото»

Срок начала и окончания рекламной игры: начало – 22 августа 2014 г., окончание – 10 октября 2014 г.

1.4. Регламент деятельности комиссии по проведению рекламной игры.

В целях контроля за объективным проведением рекламной игры создается комиссия по проведению рекламной игры (далее – Комиссия), состав которой утверждается Организатором.

1.5. В состав Комиссии входят:

1. Палто Ольга Константиновна, директор ЧТУП «ПолоцкПромТорг» – председатель Комиссии;

2. Семенцова Кристина Андреевна, директор ЧТУП «Бел-ювелирсервис»;

3. Новикова Юлия Сергеевна, главный бухгалтер ЧТУП «Бел-ПромСеть»;

4. Дрогуль Сергей Викторович, менеджер ЧТУП «ЗАЛАНТ»;

5. Петрович Евгений Михайлович, менеджер ЧТУП «Биг-Прайм»;

6. Тимошков Алексей Михайлович, менеджер ЧТУП «Залант Групп».

Комиссия осуществляет свою деятельность в соответствии с зарегистрированными в установленном порядке Правилами проведения рекламной игры. Заседания Комиссии проводятся по мере необходимости.

Комиссия правомочна принимать решения, если на заседании присутствует большинство ее членов. Решения принимаются путем открытого голосования простым большинством голосов от общего количества членов Комиссии, присутствующих на заседании. В случае равенства голосов за и против принятия решения голос председателя Комиссии или лица, исполняющего его обязанности является решающим.

Решения Комиссии оформляются протоколом, который подписывается всеми присутствующими на заседании членами Комиссии.

1.6. Настоящая рекламная игра проводится в целях стимулирования реализации ювелирных изделий из золота и серебра, реализуемых в ювелирных магазинах «Золотая мечта» и «Царское золото» торговой марки «Sokolov».

2. Условия, при соблюдении которых физическое лицо становится участником рекламной игры.

2.1. Участниками рекламной игры могут быть все достигшие совершеннолетия, дееспособные граждане Республики Беларусь и лица, имеющие вид на жительство в Республике Беларусь, выразившие свое желание принять участие в рекламной игре и отвечающие требованиям по ее проведению.

Участником рекламной игры не может быть лицо, состоящее в трудовых отношениях с организатором, супруг (супруга) такого лица, его близкие родственники, а также лица, находящиеся с таким лицом в отношениях свойства. Члены комиссии также не могут быть участниками рекламной игры.

2.2. Чтобы стать участником рекламной игры, необходимо в период с 22 августа 2014 г. по 05 сентября 2014 г.:

2.2.1. приобрести одно или несколько ювелирных изделий из золота или серебра торговой марки «Sokolov» (далее – товар) в одном либо нескольких ювелирных магазинах «Золотая мечта», «Царское золото» перечень которых приведен в таблице № 1 настоящих Правил.

2.2.2. заполнить предоставленную (предоставленные) работниками магазина анкету (анкеты).

Покупатель, который приобрел один товар, получает право заполнить одну анкету.

Покупатель, который приобрел несколько товаров, получает право заполнить такое количество анкет, которое соответствует количеству приобретенных им товаров.

Каждая анкета будет иметь регистрационный номер, состоящий из 5 (пять) цифр, который будет напечатан типографским способом в верхней части анкеты.

Заполнение всех полей анкеты покупателем является обязательным. Неправильно или частично заполненные анкеты для участия в розыгрыше рекламной игры приниматься не будут.

В анкете покупателем указывается следующая информация: фамилия, имя, отчество покупателя, его почтовый адрес (адрес места жительства), контактный телефон, источник, из которого получена информация об игре, номер кассового чека, дата покупки. Анкета подписывается покупателем.

2.2.3. передать заполненную анкету работнику магазина. Работник магазина обязан принять анкету, проверить полноту и правильность ее заполнения, и проинформировать Покупателя о дате, времени и месте проведения розыгрыша призов рекламной игры, а так же о порядке определения победителя рекламной игры. После этого анкета покупателя передается работником магазина на хранение заведующему данного магазина.

2.3. Покупателю необходимо сохранять товарный и кассовый чеки на товар (товары) до окончания рекламной игры.

2.4. Покупатель товара (товаров), отвечающий условиям рекламной игры и выполнивший требования, установленные п.2.2.1-2.2.3. настоящих Правил, становится участником рекламной игры.

3. Заведующие магазинов обязаны передать все анкеты участников рекламной игры, переданные им на хранение работниками соответствующих магазинов, Организатору до начала проведения розыгрыша рекламной игры.

4. Порядок, время и место проведения розыгрыша призового фонда рекламной игры.

Призовой фонд рекламной игры сформирован за счет имущества организаторов. Его размер составляет 69 247 750 белорусских рублей (шестьдесят девять миллионов двести сорок семь тысяч семьсот пятьдесят).

Таблица № 2

№	Наименование приза	Количество, шт.	Цена за 1 ед., в руб.	Всего, в руб.
1.	Подвеска 1030366 №14 14 золото 585 пробы (1 бриллиант Кр57 0,037 3/5А; 1 бриллиант Кр57 0,021 3/5А) масса 0,72 грамма	1	900 650 белорусских рублей	900 650 белорусских рублей
2.	Подвеска 1030366 №14 15 золото 585 пробы (1 бриллиант Кр57 0,037 3/5А; 1 бриллиант Кр57 0,022 3/5А) масса 0,73 грамма	1	921 450 белорусских рублей	921 450 белорусских рублей
3.	Подвеска 1030366 №14 24 золото 585 пробы (1 бриллиант Кр57 0,037 2/4А; 1 бриллиант Кр57 0,021 2/4А) масса 0,72 грамма	1	977 600 белорусских рублей	977 600 белорусских рублей
4.	Подвеска 1030366 №14 9 золото 585 пробы (1 бриллиант Кр57 0,037 3/5А; 1 бриллиант Кр57 0,022 3/5А) масса 0,74 грамма	1	926 150 белорусских рублей	926 150 белорусских рублей
5.	Подвеска 1030366 №14 17 золото 585 пробы (1 бриллиант Кр57 0,037 3/5А; 1 бриллиант Кр57 0,022 3/5А) масса 0,72 грамма	1	916 750 белорусских рублей	916 750 белорусских рублей
6.	Подвеска 1030366 №14 16 золото 585 пробы (1 бриллиант Кр57 0,037 3/5А; 1 бриллиант Кр57 0,022 3/5А) масса 0,73 грамма	1	921 450 белорусских рублей	921 450 белорусских рублей

РЕКЛАМНОЙ ИГРЫ

ЗОЛОТЕ И ЗОЛОТОЙ МЕЧТЕ»

SOKOLOV
JEWELRYЗОЛОТАЯ МЕЧТА
ЮВЕЛИРНАЯ СЕТЬЦАРСКОЕ
ЗОЛОТО
ЮВЕЛИРНАЯ СЕТЬУТВЕРЖДАЮ
Директор
Частного предприятия «Залант»
Корягин П.В.

М.П. (подпись)

04 августа 2014 г.

№	Наименование приза	Количество, шт.	Цена за 1 ед., в руб.	Всего, в руб.
7.	Серьги 9020002 №12 1 золото 585 пробы (2 бриллиант Кр57 0,938 4/6А; 24 бриллиант Кр57 0,089 3/4А) масса 4,53 грамма	1	31 772 000 белорусских рублей	31 772 000 белорусских рублей
8.	Серьги 722815 золото 585 пробы, масса 5,51 грамма	1	1 962 700 белорусских рублей	1 962 700 белорусских рублей
9.	Подвеска 730800 золото 585 пробы, общая масса 9,56 грамма	6	567 550 белорусских рублей	3 405 300 белорусских рублей
10.	Подвеска 730814 золото 585 пробы, общая масса 4,21 грамма	3	499 900 белорусских рублей	1 499 700 белорусских рублей
11.	Подвеска 730824 золото 585 пробы, общая масса 4,48 грамма	3	531 950 белорусских рублей	1 595 850 белорусских рублей
12.	Брошь 740019 золото 585 пробы, общая масса 11,18 грамма	6	663 750 белорусских рублей	3 982 500 белорусских рублей
13.	Серьги 81020012 золото 585 пробы, общая масса 3,32 грамма	1	1 190 700 белорусских рублей	1 190 700 белорусских рублей
14.	Серьги 81020019 золото 585 пробы, общая масса 2,24 грамма	1	803 400 белорусских рублей	803 400 белорусских рублей
15.	Серьги 81020027 золото 585 пробы, общая масса 2,54 грамма	1	910 950 белорусских рублей	910 950 белорусских рублей
16.	Серьги 81020073 золото 585 пробы, общая масса 3,36 грамма	1	1 230 300 белорусских рублей	1 230 300 белорусских рублей
17.	Серьги 81020075 золото 585 пробы, общая масса 5,33 грамма	1	1 951 650 белорусских рублей	1 951 650 белорусских рублей
18.	Серьги 81020113 золото 585 пробы, общая масса 3,10 грамма	1	1 111 800 белорусских рублей	1 111 800 белорусских рублей
19.	Серьги 81020130 золото 585 пробы, общая масса 4,68 грамма	1	1 713 650 белорусских рублей	1 713 650 белорусских рублей
20.	Подвеска 81030001 золото 585 пробы, общая масса 0,88 грамма	1	317 900 белорусских рублей	317 900 белорусских рублей
21.	Подвеска 81030002 золото 585 пробы, общая масса 1,32 грамма	1	473 400 белорусских рублей	473 400 белорусских рублей
22.	Подвеска 81030021 золото 585 пробы, общая масса 1,12 грамма	1	401 700 белорусских рублей	401 700 белорусских рублей
23.	Подвеска 81030025 золото 585 пробы, общая масса 1,32 грамма	1	473 400 белорусских рублей	473 400 белорусских рублей
24.	Подвеска 81030031 золото 585 пробы, общая масса 1,47 грамма	2	265 500 белорусских рублей	265 500 белорусских рублей
25.	Подвеска 81030033 золото 585 пробы, общая масса 1,69 грамма	1	606 100 белорусских рублей	606 100 белорусских рублей
26.	Подвеска 81030035 золото 585 пробы, общая масса 1,81 грамма	1	649 150 белорусских рублей	649 150 белорусских рублей
27.	Подвеска 81030037 золото 585 пробы, общая масса 0,89 грамма	1	321 500 белорусских рублей	321 500 белорусских рублей
28.	Подвеска 81030039 золото 585 пробы, общая масса 0,79 грамма	1	285 400 белорусских рублей	285 400 белорусских рублей

№	Наименование приза	Количество, шт.	Цена за 1 ед., в руб.	Всего, в руб.
29.	Подвеска 81030041 золото 585 пробы, общая масса 1,22 грамма	1	437 550 белорусских рублей	437 550 белорусских рублей
30.	Подвеска 81030043 золото 585 пробы, общая масса 1,50 грамма	1	541 900 белорусских рублей	541 900 белорусских рублей
31.	Серьги 93020431 серебро 925 пробы, общая масса 17,94 грамма	2	321 750 белорусских рублей	643 500 белорусских рублей
32.	Серьги 93020449 серебро 925 пробы, общая масса 16,71 грамма	2	299 700 белорусских рублей	599 400 белорусских рублей
33.	Серьги 93020451 серебро 925 пробы, общая масса 8,87 грамма	1	318 150 белорусских рублей	318 150 белорусских рублей
34.	Серьги 93020452 серебро 925 пробы, общая масса 8,80 грамма	1	315 650 белорусских рублей	315 650 белорусских рублей
35.	Серьги 93020468 серебро 925 пробы, общая масса 27,29 грамма	3	315 050 белорусских рублей	945 150 белорусских рублей
36.	Серьги 93020469 серебро 925 пробы, общая масса 27,70 грамма	3	319 750 белорусских рублей	959 250 белорусских рублей
37.	Серьги 94021287 серебро 925 пробы, общая масса 9,29 грамма	1	333 200 белорусских рублей	333 200 белорусских рублей
38.	Серьги 94021288 серебро 925 пробы, общая масса 18,69 грамма	2	335 200 белорусских рублей	670 400 белорусских рублей
39.	Серьги 94021313 серебро 925 пробы, общая масса 9,00 грамма	1	322 800 белорусских рублей	322 800 белорусских рублей
40.	Серебро 94021314 серебро 925 пробы, общая масса 18,77 грамма	2	336 600 белорусских рублей	673 200 белорусских рублей
Итого:				69 247 750

Розыгрыш призового фонда рекламной игры пройдет в семь туров:

первый тур – проведение розыгрыша среди участников рекламной игры, Гомельской области и города Гомель. Розыгрываются призы под номерами **2, 8, 9, 11, 12, 14, 21, 26, 31, 35, 38;**

второй тур – проведение розыгрыша среди участников рекламной игры, Брестской области и города Бреста. Розыгрываются призы под номерами **5, 9, 10, 12, 17, 24, 29, 33, 36, 40;**

третий тур – проведение розыгрыша среди участников рекламной игры, Гродненской области и города Гродно. Розыгрываются призы под номерами **3, 9, 11, 12, 15, 22, 27, 32, 35, 38;**

четвертый тур – проведение розыгрыша среди участников рекламной игры, Витебской области и города Витебска. Розыгрываются призы под номерами **4, 9, 10, 12, 16, 23, 28, 32, 36, 39;**

пятый тур – проведение розыгрыша среди участников рекламной игры, Могилевской области и города Могилев. Розыгрываются призы под номерами **6, 9, 10, 12, 18, 24, 30, 34, 36, 40;**

шестой тур – проведение розыгрыша среди участников рекламной игры, Минской области и города Минск. Розыгрываются призы под номерами **1, 9, 11, 12, 13, 19, 20, 25, 31, 35, 37;**

седьмой тур – проведение розыгрыша супер приза среди всех участников рекламной игры. Розыгрывается приз под номером **7;**

Места, даты и время проведения этапов розыгрыша призового фонда рекламной игры, указаны в таблице № 3 настоящих Правил.

Таблица № 3

№ п/п	Перечень ювелирных магазинов «Золотая мечта» и «Царское золото», в которых пройдут этапы розыгрыша призового фонда рекламной игры, их местонахождение	Даты и время проведения этапов розыгрыша призового фонда рекламной игры
1	Г. Гомель, ул. Косарева, 18 «Золотая мечта»	09.09.2014 в 17.00
2	Г. Брест, ул. Советская, 72 «Царское золото»	10.09.2014 в 17.00
3	Г. Гродно, ул. Космонавтов, 81 «Золотая мечта»	11.09.2014 в 17.00
4	Г. Витебск, Бешенковичское шоссе, 3 «Золотая мечта»	12.09.2014 в 17.00
5	Г. Могилев, ул. Ленинская, 50Б «Золотая мечта»	13.09.2014 в 17.00

№ п/п	Перечень ювелирных магазинов «Золотая мечта» и «Царское золото», в которых пройдут этапы розыгрыша призового фонда рекламной игры, их местонахождение	Даты и время проведения этапов розыгрыша призового фонда рекламной игры
6	Г. Минск, ул. Комсомольская, 3 «Царское золото»	14.09.2014 в 12.00
7	Г. Минск, ул. Комсомольская, 9 «Золотая мечта»	14.09.2014 в 15.00

Победителями рекламной игры (далее – этапов) станут те участники рекламной игры, чьи анкеты ведущий последовательно вытянет из лототрона в случайном порядке.

Победителями рекламной игры будут признаны: первые одиннадцать участников, анкеты которых ведущий случайным образом последовательно достанет из лототрона на первом этапе розыгрыша;

первые десять участников, анкеты которых ведущий случайным образом последовательно достанет из лототрона на втором этапе розыгрыша;

первые десять участников, анкеты которых ведущий случайным образом последовательно достанет из лототрона на третьем этапе розыгрыша;

первые десять участников, анкеты которых ведущий случайным образом последовательно достанет из лототрона на четвертом этапе розыгрыша;

первые десять участников, анкеты которых ведущий случайным образом последовательно достанет из лототрона на пятом этапе розыгрыша;

первые одиннадцать участников, анкеты которых ведущий случайным образом последовательно достанет из лототрона на шестом этапе розыгрыша;

единственный участник, анкету которого ведущий случайным образом достанет из лототрона на седьмом этапе розыгрыша;

В седьмом туре розыгрыша призового фонда рекламной игры принимают участие анкеты всех участников рекламной игры.

5. Сроки, место и порядок выдачи призов.

5.1. Призы можно будет получить сразу после окончания каждого этапа розыгрыша по адресам:

1	Г. Гомель, ул. Косарева, 18 «Золотая мечта»
2	Г. Брест, ул. Советская, 72 «Царское золото»
3	Г. Гродно, ул. Космонавтов, 81 «Золотая мечта»
4	Г. Витебск, Бешенковичское шоссе, 3 «Золотая мечта»
5	Г. Могилев, ул. Ленинская, 50Б «Золотая мечта»
6	Г. Минск, ул. Комсомольская, 3 «Царское золото»
7	Г. Минск, ул. Комсомольская, 9 «Золотая мечта»

либо обратившись по адресу: г. Минск, ул. М.Танка 4, до 29 сентября 2014 года с 10.00 до 17.00. Контактный телефон: 8 017 203 00 85.

В случае отсутствия победителя рекламной игры в месте проведения розыгрыша в момент его проведения, он информируется о результатах розыгрыша по контактному телефону и заказным письмом с уведомлением по адресу места жительства, указанным им в анкете участника до 22 сентября 2014 года.

В случае отказа победителя рекламной игры от приза по какому-либо причинам, выплата ему денежного эквивалента стоимости приза не производится. Не востребованный в течение вышеуказанного срока приз остается в собственности Организатора.

5.2. Для получения приза победителю необходимо будет предоставить документ, удостоверяющий личность, отрывную часть анкеты, товарный и кассовый чеки на товар (товары).

Победитель при получении приза обязан заполнить все документы, необходимые Организатору для надлежащего оформления результатов рекламной игры и составления отчетности по результатам рекламной игры, и поставить в них свою подпись.

С момента получения приза у физического лица-победителя рекламной игры возникает обязанность по уплате подоходного налога с суммы приза в налоговом органе по месту его регистрации.

Организатор в установленный законодательством срок с момента выдачи приза направляет сообщение о сумме задолженности по подоходному налогу физического лица – победителя рекламной игры в налоговый орган по месту его регистрации.

6. Порядок информирования об условиях рекламной игры.

Правила рекламной игры будут опубликованы до начала рекламной игры в газете «Звезда». Также правила и результаты рекламной игры будут размещены на сайте www.gold-dream.by.

7. Результаты рекламной игры будут опубликованы в газете «Звезда» до 10 октября 2014 года.

8. Дополнительную информацию о рекламной игре все желающие могут получить на сайте www.gold-dream.by и по телефону 8(017)208-39-92 с 10.00 до 17.00.

9. Дополнительные условия.

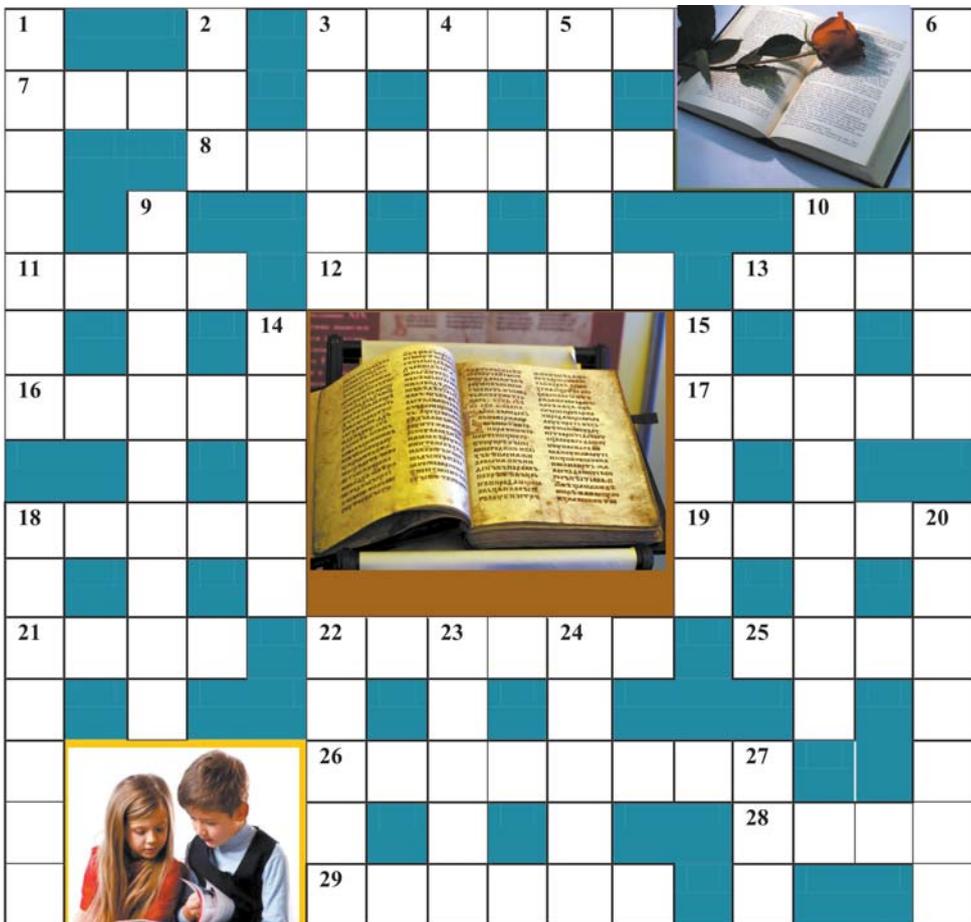
9.1. Факт участия в рекламной игре подразумевает ознакомление и полное согласие участника с вышеизложенными Правилами.

9.2. Факт участия в рекламной игре также подразумевает, что каждый ее участник соглашается с тем, что в случае, если он станет ее Победителем, его имя, фамилия, отчество, фотографии, интервью и иные материалы о нем могут быть использованы Организатором в любых рекламных и (или) информационных материалах, связанных с рекламной игрой. Победитель также соглашается давать интервью либо сниматься для рекламных материалов, связанных с рекламной игрой, без уплаты за это какого-либо вознаграждения. Все права на поданные публикации и результаты принадлежат Организатору.

«ЛЮБИЦЕ КНИГУ...»

Па гарызанталі: 3. «Кніга — нібы папялушка, што вядзе нас на ...». З верша М.Курылы «Кніга». 7. Кніжка чалавеку, што ... пчолцы (прык.). 8. Супрацоўнік газеты, радыё, які дае інфармацыю ў адзел хронікі. 11. Паўночны напрамак (спец.). 12. Тое, што з'яўляецца падабенствам чаго-небудзь. 13. Пакладзены адна на адну кнігі. 16. Упрыгожанне са слаістага разнакалернага каменя або ракавіны. 17. Зменшаны чарчэж паверхні Зямлі. 18. Мужчынскае імя. 19. Частка тэксту, напісанага або надрукаванага ў адну лінію. 21. Хто ведае аз ды ..., таму і кнігі ў рукі (прык.). 22. Апытальны ліст для атрымання якіх-небудзь звестак. 25. Старажытныя пісьмёны, якімі карысталіся пераважна скандынавы. 26. ..., або аматарка і знаўца кнігі; ёю была беларуская асветніца XII стагоддзя Еўфрасіння Полацкая, якая з дзяцінства зачытвалася кнігамі, а пазней, у манастве, перапісвала творы рэлігійна-маральнага зместу. 28. У паляўнічага часта і ... пудоўым бывае (прык.). 29. Гадуў, маці, дзеці — будзеш ... меці.

Па вертыкалі: 1. «Японска-рускі ...». Кніга, першая ў Расіі, якую склаў і выдаў Іосіф Гашкевіч, дыпламат, вучоны мовазнавец, паліглот (ведаў 13 моў), падарожнік; сёлета Беларусь адзначала 200-годдзе з дня нараджэння нашага слаўтага суайчынніка. 2. «Перачытаў радкі кірыліцы прыгожай\! вочку з ладанам прыемны ... пачуў». З верша М.Багдановіча «Кніга». 3. Сталіца заходнеўрапейскай краіны, дзе беларускі асветнік, першадрукар, пісьменнік Францыск Скарына стварыў першае ў гісторыі беларускае выдавецтва. 4. Рэшткі разбуранага збудавання. 5. «Любая ..., я вады баюсь. \! Пацалуй спачатку, што, як утаплюсь?». З песні «Ручнікі» (словы В.Вярбы, музыка М.Пятрэні). 6. «Мая спадчына, гонар і мараў ...». Мілагучная, шчырая, добрая мова». З верша М.Лешчунца «Родная мова». 9. Кніга пра лад мовы, якую выдаў у 1619 годзе пісьменнік і царкоўны дзеяч Мясціслаў Смарціцкі; гэтым выданнем пісьменнік адстойваў і сцвярджаў правы беларусаў на захаванне сваёй мовы. 10. Старадрукаваная кнігі. 14. Першы верш, які Якуб Колас напісаў у 12 гадоў, за што атрымаў ад бацькі сярэбраны рубель. 15. «Дык шануй, беларус, сваю мову - \! Гэта ... нам на вечныя годы». З верша А.Гаруна «Ты, мой брат, каго завуць беларусам». 18. Тэкст, малюнак, адціснутыя паліграфічным спосабам. 20. «Любіце кнігу, бо яна — ... мудрасці, ведаў і навукі, лекі для душы». Цытата Ф.Скарыны. 22. Адзінка вымярэння аб'ёму друкаванага тэксту. 23. ... — сбра чалавеку (прык.). 24. Від мастацтва. 27. Ежа з дробных кавалачкаў мяса ў соусе.

Правярце, калі ласка, адказы:
 3. Кніга. 4. Пчолка. 5. Паўноч.
 6. Мова. 7. Кніжка. 8. Рэдактар.
 9. Мова. 10. Лінія. 11. Паўноч.
 12. Копія. 13. Кніжка. 14. Кніжка.
 15. Мова. 16. Ракавіна. 17. Зямля.
 18. Імя. 19. Тэкст. 20. Лінія.
 21. Ведаць. 22. Апытальнік.
 23. Аб'ём. 24. Мастацтва.
 25. Пісьменнік. 26. Амаратарка.
 27. Ежа. 28. Пудоў.
 29. Будзеш.

Правярце, калі ласка, адказы:
 1. Японска-рускі. 2. Перачытаў радкі кірыліцы прыгожай\! вочку з ладанам прыемны ... пачуў. 3. Варшава. 4. Рэшткі разбуранага збудавання. 5. Любая. 6. Мая спадчына, гонар і мараў. 7. Кніжка. 8. Рэдактар. 9. Мова. 10. Лінія. 11. Паўноч. 12. Копія. 13. Кніжка. 14. Кніжка. 15. Мова. 16. Ракавіна. 17. Зямля. 18. Імя. 19. Тэкст. 20. Лінія. 21. Ведаць. 22. Апытальнік. 23. Аб'ём. 24. Мастацтва. 25. Пісьменнік. 26. Амаратарка. 27. Ежа. 28. Пудоў. 29. Будзеш.

Правярце, калі ласка, адказы:
 1. Японска-рускі. 2. Перачытаў радкі кірыліцы прыгожай\! вочку з ладанам прыемны ... пачуў. 3. Варшава. 4. Рэшткі разбуранага збудавання. 5. Любая. 6. Мая спадчына, гонар і мараў. 7. Кніжка. 8. Рэдактар. 9. Мова. 10. Лінія. 11. Паўноч. 12. Копія. 13. Кніжка. 14. Кніжка. 15. Мова. 16. Ракавіна. 17. Зямля. 18. Імя. 19. Тэкст. 20. Лінія. 21. Ведаць. 22. Апытальнік. 23. Аб'ём. 24. Мастацтва. 25. Пісьменнік. 26. Амаратарка. 27. Ежа. 28. Пудоў. 29. Будзеш.

СЁННЯ

Сонца	Усход	Заход	Даўжыня дня
Мінск	5.58	20.26	14.28
Віцебск	5.44	20.19	13.35
Магілёў	5.48	20.16	14.28
Гомель	5.49	20.09	14.20
Гродна	6.13	20.41	14.28
Брэст	6.18	20.37	14.19

Месяц

Апошняя квадра 25 жніўня.
Месяц у сузор'і Рака.

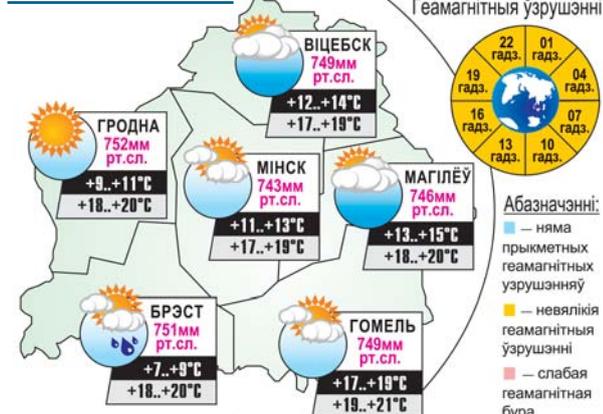
Імяніны

Пр. Іосіфа, Леаніда, Мікалая, Мірона, Рыгора, К. Іааны, Казіміра, Францішка.

Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА.

ЗАЎТРА

...у суседзях

УСМІХНЕМСЯ

Дыета «Сталічная»: выдаткуеш усе грошы на арэнду кватэры і цэлы месяц нічога не яси.

— Фіма! Вы любіце Радзіму?
— Так!

— Вы гатовыя аддаць за яе жыццё?
— А хто ж яе тады будзе любіць?

— Дарагі, а памятаеш, як мы згулялі вяселле?
— Па-мойму, унічыю...

Нічога святога

КРАЎ 3 ЦАРКОЎНАЙ ЛАЎКІ

Супрацоўнікі Партызанскага РУУС сталіцы вышукваюць падазранага ў здзяйсненні крадзяжу з царкоўнай лаўкі па вуліцы Стаханавскай. Шкода ад дзеянняў зламысніка складала 89 мільёнаў рублёў.

— Работнік царкоўнай лаўкі выявіў, што ноччу тут яўна нехта пабываў, — распавяла прэс-афіцэр Партызанскага РУУС г. Мінска Наталля Ганусевіч. — Падазраваным аказаўся 32-гадовы мінчанін, раней неаднаразова судзімы за крадзяжы. Зараз мужчына знаходзіцца ў вышук. Згодна з папярэднімі падлікамі, здабычай зламысніка сталі больш за 800 вырабаў з серабра і золата, каля 200 кішэнных абразкоў, а таксама скрыня царкоўнага віна.

Сяргей РАСОЛЬКА

Даты Падзеі Людзі

1932 год — у Венецыі адкрыўся першы міжнародны кінафестываль. Адзін з самых старых міжнародных кінафэстаў у Еўропе штогод праводзіцца на востраве Лідо. У конкурсе прымаюць удзел поўнаметражныя мастацкія фільмы, якія не дэманстраваліся за межамі краіны-вытворцы і не ўдзельнічалі ў іншых фестывалях. Лепшаму фільму фестывалю ўручаецца прыз «Залаты Леў». Прысуджаюцца таксама спецпрэміі і ўзнагароды за лепшыя рэжысёрскія і акцёрскія працы. З рускіх кінематаграфістаў прыз «Залаты леў» былі ўдастоены рэжысёр Андрэй Таркоўскі за кінастужку «Іванова дзяцінства» і Мікіта Міхалкоў за фільм «Урга».

1949 год — 65 гадоў з дня нараджэння (вёска Аляксейкі Івацэвіцкага раёна) Пясецкага Сцяпана Сцяпанавіча, беларускага вучонага ў галіне палімернага матэрыялазнаўства, доктара тэхнічных навук (1992), прафесара (2000). У 1971 годзе скончыў Беларускі тэхналагічны інстытут. Працаваў у Інстытуце механікі металапалімерных сістэм НАН Беларусі (з 1992-га загадчык лабараторыі, з 2005-га загадчык аддзела). Аўтар навуковых прац па тэхналогіі палімераў і кампазітаў. Распрацаваў шэраг тэхналогій атрымання новых кампазітных матэрыялаў на аснове палімераў, якія знайшлі прымяненне ў машынабудаванні.

1968 год — канец «Пражскай вясны». Так называюць сямімесячны перыяд палітычнай лібералізацыі ў Чэхаславакіі, які скончыўся ўводам у краіну войскаў Арганізацыі Варшаўскага дагавора (акрамя Румыніі). З прыходам да кіраўніцтва Камуністычнай партыі Чэхаславакіі Аляксандра Дубчака гэтая дзяржава пачала дэманстраваць усё большую незалежнасць ад СССР. Палітычныя рэформы Дубчака, які імкнуўся стварыць «сацыялізм з чалавечым тварам», не ўяўлялі сабой поўнага адыходу ад ранейшай палітычнай лініі, як гэта было ў Венгрыі ў 1956 годзе, аднак разглядаліся савецкімі кіраўнікамі як пагроза гегемоніі Савецкага Саюза ў краінах Усходняй і Цэнтральнай Еўропы і нават яго бяспекі. Чэхаславакія знаходзілася ў самым цэнтры абарончай лініі Варшаўскага блока, і яе магчымы пераход на бок саперніка быў недапушчальным падчас «халоднай вайны». 23 жніўня «бацькоў» Пражскай вясны» даставілі ў Маскву — для прамывання мазгоў. Паводле падпісанага там пагаднення, на тэрыторыі Чэхаславакіі з гэтага часу размяшчаліся на пастаяннай аснове савецкія войскі. Пасля вяртання ў Прагу ініцыятар рэформаў Аляксандр Дубчак на працягу некаторага часу яшчэ захоўваў свой пост, але паступова ён і яго прыхільнікі былі адхілены ад улады.

Было сказана

Алесь ГАРУН, паэт, публіцыст:
«Прысуджаны шлях свой рабі дарагім, Красуйся на радасць сабе і другім».

НАРОДЖАННЯ
21
жніўня

Яны лічаць натуральным утойваць свае пачуцці, думкі і падзеі, але быццам бы па іроніі лёсу погляды, перакананні гэтых людзей становяцца вядомымі наваколным. У пошуках асабістага «я» яны здольны на экстравагантныя ўчынкi, рызыкуюць застацца ў адзіноце, што іх зусім не палохае. Яны не імкнуцца падабца тым, ад каго залежыць іх лёс. Але за знешняй абыякавасцю хаваецца глыбокая пачуццёвая натура, якая адчувае боль пры думцы аб несправядлівасці навакольнага свету. У сям'і не дапускаецца нават спробы кіраваць іх асобай, і, калі партнёр згаджаецца на прапанаваныя правілы, саюз будзе трывалым і даўгавечным.

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЭГІСТРАЦЫЙНЫ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Дырэктар—галоўны рэдактар КАРЛЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Н. ДРЬЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Н. КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. ЛЯХУЧУК, Н. РАСОЛЬКА, С. РАСОЛЬКА, А. СЛАНЕЎСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛЯШУК, Л. ЦІМОШЫК.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда»

НАШ АДРАС: 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 287 19 19 (тэл./факс); аддзелаў: пісьмаў — 287 18 64, падпіскі і распаўсюджвання — 287 18 38, 287 17 21, бухгалтэрыі: 287 18 81.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў, іх меркаванні не з'яўляюцца супадзеннем з меркаваннем рэдакцыі. Рэдакцыя па сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй пісьмы. Перадрук матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

<http://www.zviazda.by>
e-mail: info@zviazda.minsk.by, (для зваротаў): zvarot@zviazda.minsk.by

ПРЫЁМ тэл./факс: 287 17 79, РЭКЛАМЫ e-mail: reklama@zviazda.by

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета аддрукавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень. Тыраж 19.878. Індэкс 63850. Зак. № 3434.

Нумар падпісаны ў 19.30 20 жніўня 2014 года.

М	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
П	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12